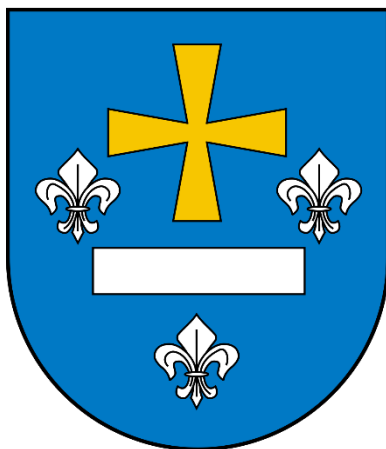

Załącznik do uchwały nr LXVII/38/2024 Rady Miasta Skierniewice z dnia 21 marca 2024 r. zmieniającej uchwałę na LX/105/2023 z dnia 28 września 2023 roku w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2023-2033

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2023-2033

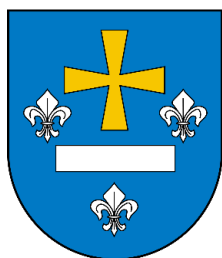
Skierniewice, luty 2024 r.

Opracowanie:

Urząd Miasta Skierniewice

Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych

we współpracy z firmą doradcą MM CONSULT z ograniczoną odpowiedzialnością.

MM Consult sp. z o.o.

Adnotacja:

Dokument został opracowany zgodnie ze Standardami dostępności dla polityki spójności 2021-2027 stanowiącymi załącznik nr 2 do Wytocznych dotyczących realizacji zasad równościowych w ramach funduszy unijnych na lata 2021-2027. Niniejszy dokument nie został wyjustowany w celu zapewnienia większej dostępności dla osób z niepełnosprawnością wzrokową.

Spis treści

Rozdział I. Wprowadzenie	4
Rozdział II. Realizacja zasady partycypacji społecznej i partnerstwa	6
Rozdział III. Diagnoza obszaru rewitalizacji zjawisk negatywnych i lokalnych potencjałów	9
Rozdział IV. Wizja, cele rewitalizacji i kierunki mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji.....	35
Rozdział V. Projekty rewitalizacyjne	41
Rozdział VI. Mechanizmy integrowania projektów rewitalizacyjnych	50
Rozdział VII. Opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi.....	54
Rozdział VIII. System zarządzania gminnym programem rewitalizacji	63
Rozdział IX. System monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji	66
Rozdział X. Zmiany w uchwałach dotyczących gospodarki mieszkaniowej.....	70
Rozdział XI. Opis sposobu zapewnienia udziału interesariuszy w procesie rewitalizacji, w tym w ramach Komitetu Rewitalizacji	71
Rozdział XII. Specjalna Strefa Rewitalizacji	72
Rozdział XIII. Sposób realizacji GPR w zakresie zagospodarowania przestrzennego	72
Rozdział XIV. Opiniowanie programu przez właściwe podmioty	74
Rozdział XV. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko projektu programu rewitalizacji	75
Spis ilustracji	78
Załącznik nr 1- Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji	79
Załącznik nr 2- Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych OR	80
Załącznik nr 3- Szczegółowy opis podstawowych projektów rewitalizacyjnych	81

Rozdział I. Wprowadzenie

Niniejszy rozdział stanowi wprowadzenie do programu rewitalizacji pokazując strukturę programu rewitalizacji

Rewitalizacja zgodnie z treścią ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji¹ jest „procesem wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzonym w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji”. Rewitalizacja jest działaniem kompleksowym i przyczynia się do ożywienia społeczno-gospodarczego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Granice tych obszarów wskazano w uchwale nr LV/33/2023 Rady Miasta Skierniewice z dnia 30 marca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Skierniewice. Uchwała ta stanowi akt prawa miejscowego i została opublikowana w Dzienniku Urzędowym Województwa Łódzkiego z 2023 roku po pozycją 2900².

Zgodnie z art. 10 ust. 2 ustawy o rewitalizacji obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Zarówno obszar zdegradowany, jak i obszar rewitalizacji Miasta Skierniewice (dalej „Miasto”) został wskazany w stosunku do liczby ludności Skierniewic wynoszącej na koniec roku 2022 45 291 osób oraz całkowitej powierzchni Skierniewic wynoszącej 3 500 ha. Obszar ten to powierzchnia 689,55 ha tj. 19% ogólnej powierzchni Miasta i zamieszkały jest przez 13 588 osób tj. 30% liczby mieszkańców Miasta. Granice obszaru zdegradowanego pokrywają się z granicami obszaru rewitalizacji.

Zgodnie z przepisami o rewitalizacji zaplanowanie tego procesu następuje niejako w dwóch etapach. Pierwszym jest wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Dokonuje się on w drodze uchwały Rady Miasta, tzw. uchwały delimitacyjnej opracowanej na podstawie Diagnozy obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji. Drugim etapem jest opracowanie i uchwalenie dokumentu, na podstawie którego rewitalizacja będzie prowadzona, czyli Gminnego Programu Rewitalizacji, który jest wieloletnim programem działań w sferze społecznej oraz gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalno-technicznej. Jego realizacja ma spowodować wyprowadzenie wyznaczonego obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz stworzenia warunków do jego zrównoważonego rozwoju.

Niniejszy Gminny Program Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2023-2033 (Program GPR) został opracowany w wyniku realizacji uchwały nr LV/34/2023 z dnia 30 marca 2023 r. Rady Miasta Skierniewice w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2023-2033.

Podstawowym celem sporządzenia Programu było zaplanowanie kierunków działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk społecznych na obszarze rewitalizacji. Dodatkowym kierunkiem było oddziaływanie na zidentyfikowane na obszarze rewitalizacji problemy gospodarcze, środowiskowe oraz przestrzenno-funkcjonalno-techniczne.

¹ Zob. ustawa dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 485, z 2023 r. poz. 28, 1688)

² Po uchwaleniu przez Radę Miasta niniejszy Program zostanie skierowany do wpisu do wykazu programów rewitalizacji woj. łódzkiego zgodnie z zasadami określonymi w uchwale nr 524/23 Zarządu Województwa Łódzkiego z dnia 16 czerwca 2023 r. w sprawie przyjęcia „Procedury oceny gminnych programów rewitalizacji w Instytucji Zarządzającej programem regionalnym Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027”.

Program wyznacza zatem dwa podstawowe cele działania, tj. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji (Cel szczegółowy 1) oraz Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji (Cel szczegółowy 2). W Rozdziale IV. znajduje się zidentyfikowana wizja, cele rewitalizacji i kierunki mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji.

Narzędziem realizacji wskazanych celów realizacyjnych są projekty rewitalizacyjne. Program umożliwia realizację działań rewitalizacyjnych nie tylko przez Miasto i podmioty samorządowe, ale też przez innych interesariuszy rewitalizacji, takich jak organizacje pozarządowe. W Programie określono 33 projekty rewitalizacyjne, wszystkie ujęte jako podstawowe projekty rewitalizacji³. Wykaz planowanych podstawowych projektów rewitalizacyjnych znajduje się w Rozdziale V. Projekty rewitalizacyjne oraz w załączniku nr 3- Szczegółowy opis podstawowych projektów rewitalizacyjnych. Obecnie nie przewiduje się przedsięwzięć uzupełniających, jednak nie wyklucza się ich ujęcia w dokumencie na etapie wdrażania GPR. Do projektów rewitalizacyjnych należą odnowa fizyczna obszarów miejskich, zakładająca realizację przedsięwzięć inwestycyjnych odpowiadających na zdiagnozowane problemy społeczne; przebudowa, remont i adaptacja zdegradowanych budynków, obiektów, terenów i przestrzeni w celu nadania im nowych funkcji użytkowych (np. gospodarczych, społecznych i kulturalnych) sprzyjających poprawie życia mieszkańców; tworzenie warunków lokalowych i infrastrukturalnych do prowadzenia działalności gospodarczej i rozwoju usług (wsparcie przedsiębiorczości i samozatrudnienia, wspieranie ekonomii społecznej, podejmowanie działań inicjatyw lokalnych na rzecz zatrudnienia oraz wspierania mobilności pracowników); realizacja działań na rzecz środowisk zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym oraz wspieranie dostępu do usług; inwestycje polegające na dostosowaniu infrastruktury zdegradowanych budynków i pomieszczeń.

Zaplanowane projekty rewitalizacyjne tworząc grupę działań zintegrowanych wzajemnie się uzupełniają. Projekty te tworzą przemyślaną strategię pozwalającą na poprawę stanu kryzysowego zdegradowanego obszaru. Najważniejszymi świadczącymi o zintegrowaniu projektów rewitalizacyjnych są „powiązanie tematyczne” oraz „wspólny cel” tych projektów. Projekty te cechuje komplementarność przestrzenna, problemowa, komplementarność w stosunku do działań różnych podmiotów, komplementarność w stosunku do źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych oraz komplementarność międzyokresowa. W Rozdziale VI. opisane zostały mechanizmy zapewnienia komplementarności i integrowania kierunków działań oraz projektów rewitalizacji.

Zarówno projekt Programu, jak i uchwała wyznaczająca obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji poddane zostały konsultacjom społecznym, których głównym celem było włączenie szerokiego grona mieszkańców w proces programowania rewitalizacji w Skierniewicach. W Rozdziale III. opisano mechanizmy włączenia mieszkańców i innych interesariuszy rewitalizacji w proces rewitalizacji, zarówno na etapie tworzenia programu, jak i na etapie jego wdrożenia do 2033 roku. W toku uzgodnień pozyskano stanowiska dotyczące projektu Programu od właściwych podmiotów, z którymi konieczne było uzgodnienie projektu⁴. Opis tych uzgodnień opisano w Rozdziale XIV. Opiniowanie Programu przez właściwe podmioty.

³ W rozumieniu art. 15 ust. 1 pkt 5 lit a) ustawy o rewitalizacji

⁴ Zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt 4 ustawy o rewitalizacji oraz z uwagi na uzasadnienie specyfiką obszaru rewitalizacji dokonano uzgodnienia z właściwym wojewódzkim konserwatorem zabytków.

W toku prac projektowych uzgodniono również odstąpienie od konieczności przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Programu i uzgodnienie stanowiska Miasta z Regionalną Dyrekcją Ochrony Środowiska w Łodzi. Opis tego procesu znajduje się w Rozdziale XV. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko projektu programu rewitalizacji.

Skierniewice posiadają pozytywne doświadczenia w prowadzeniu działań rewitalizacyjnych realizując Program Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2016 – 2022⁵. Głównym powodem nie zrealizowania wszystkich celów programu rewitalizacji, który skończył się w 2022 roku był brak dostępnych środków finansowych pochodzących ze źródeł zewnętrznych, które można byłoby przeznaczyć na realizację wszystkich zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W obecnym GPR zaplanowano projekty rewitalizacji będące rozwinięciem projektów, które nie zostały zrealizowane w ramach poprzednio obowiązującego w Mieście programu rewitalizacji⁶ lub stanowią kontynuację projektów, które zostały ukończone. Projektami, które realizują nadal aktualne cele rewitalizacyjne Miasta są m.in. projekt rewitalizacji zabytkowego, neorenesansowego ratusza w Skierniewicach. Projekt ten będzie kontynuowany w celu oddziaływania na przestrzeń publiczną przylegającą do ratusza miejskiego. Kolejnym projektem, który został wpisany do GPR, jako kontynuacja działań z programu rewitalizacji obowiązującego w latach 2016-2022 jest inwestycja mająca na celu ożywienie przestrzeni miejskiej rynku w Skierniewicach i jego zazielenienie. Projekt ten będzie stanowił dodatkowy impuls do rozwoju przedsiębiorczości lokalnej w okolicach rynku. Między innymi te projekty rewitalizacyjne znalazły swoją kontynuację i rozwinięcie w niniejszym GPR, dzięki czemu zapewniono komplementarność międzyokresową miejskich działań rewitalizacyjnych. Szczegółowy opis komplementarności projektów rewitalizacyjnych znajduje się w Rozdziale VI. Mechanizmy integrowania projektów rewitalizacyjnych.

Rozdział II. Realizacja zasady partycypacji społecznej i partnerstwa

Niniejszy rozdział opisuje mechanizmy włączenia mieszkańców i innych interesariuszy rewitalizacji w proces rewitalizacji.

Identyfikacja interesariuszy procesu rewitalizacji

⁵ Program rewitalizacji został przyjęty uchwałą nr XXIX/148/2016 Rady Miasta Skierniewice z dnia 22 września 2016 r. Program uległ zmianie uchwałą nr XXXII/189/2016 Rady Miasta Skierniewice z dnia 21 grudnia 2016 r. Finalnie w 2020 roku dokonano ostatniej zmiany programu, uchwałą nr XX/56/2020 Rady Miasta Skierniewice z dnia 25 czerwca 2020 r. Podstawą przyjęcia obowiązującego do 2022 roku programu rewitalizacji były Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 opracowane przez Ministra Rozwoju w 2016 r. Obszar rewitalizacji Miasta Skierniewice wskazany w poprzednio obowiązującym programie został wyznaczony głównie w centralnej części Miasta; miał powierzchnię 2,3 km², co stanowiło 6,75% ogólnej powierzchni Miasta i zamieszkały był przez blisko 14 tys. os., co stanowiło ówczesnie 29% ogólnej liczby mieszkańców Miasta. Program ten zawierał 11 projektów rewitalizacyjnych, których wartość oszacowano ówczesnie na 90 mln zł. Dotychczasowe wdrożenie programu wskazuje na jego ograniczoną skuteczność; w pełni zrealizowano 5 projektów rewitalizacyjnych; 2 projekty zostały zrealizowane częściowo, a w przypadku 4 projektów nie zostały podjęte działania skutkujące realizacją projektu, w zakresie jaki zaplanowano w programie. Na zrealizowane projekty rewitalizacyjne wydatkowanych zostało blisko 15 mln zł.

⁶ Projektem bazującym na doświadczeniach z poprzednio wdrażanego programu rewitalizacji Miasta Skierniewice jest projekt Instytutu Ogrodnictwa – PIB oraz Województwa Łódzkiego pn. „Ogrody Nauki” Centrum Rozwoju Nauk Ogrodniczych i Edukacji Ekologicznej (CRNOiEE) w Skierniewicach”, który został wpisany do Kontraktu Programowego dla Województwa Łódzkiego zgodnie z Załącznikiem 10 do Kontraktu Programowego Województwa Łódzkiego z 28 stycznia 2022 r. Wykaz przedsięwzięć finansowanych w ramach Programu Regionalnego.

Ważnymi interesariuszami rewitalizacji są działające na rzecz mieszkańców obszaru rewitalizacji miejskie organizacje pozarządowe (non-governmental organization – NGO's). Z tego powodu, w toku prac diagnostycznych na etapie delimitacji obszaru rewitalizacji odbyły się spotkania Młodzieżowej Rady Miasta Skierniewice i Rady Seniorów Miasta Skierniewice, które są organami doradczymi Prezydenta Miasta Skierniewice, odpowiednio w sprawach osób młodych i seniorów. Głosy z dyskusji z tymi podmiotami wykorzystano formułując założenia projektów rewitalizacyjnych. Formułując propozycje działań rewitalizacyjnych wykorzystano również wnioski ze spotkań warsztatowych z młodzieżą szkolną z Zespołu Szkół Zawodowych nr 2 im. chor. Józefa Paczkowskiego w Skierniewicach. Jednym ze zgłaszanych postulatów formułowanych przez tę grupę młodych mieszkańców było stworzenie miejsca rekreacji zarówno dla dzieci, jak również młodzieży na terenie osiedla Zadębie. Projekt taki został zaplanowany do realizacji w niniejszym Programie⁷.

Partycypacja społeczna na etapie przygotowywania Programu

Obwieszczeniem z dnia 20 kwietnia 2023 r. o podjęciu uchwały Rady Miasta Skierniewice w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2023-2033 poinformowano mieszkańców o wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wraz z podjęciem tzw. „uchwały intencyjnej” rozpoczynającej prace nad GPR⁸. W obwieszczeniu zaproszono mieszkańców do składania swoich propozycji nowych projektów rewitalizacyjnych do objęcia GPR. Otwarty nabór propozycji projektów trwał od 27 kwietnia do 11 maja 2023 roku.

Mieszkańcy oraz inni interesariusze rewitalizacji mogli zgłaszać swoje propozycje na specjalnym formularzu konsultacyjnym. Formularz stanowił podstawę do ujęcia planowanego projektu w Programie. Zgłoszenia projektowe dotyczyły głównie obszaru osiedla Zadębie. Zgłoszenia obejmowały propozycje projektów dotyczących wsparcia finansowego mieszkańców w trwałej zmianie ogrzewania węglowego na ogrzewanie gazowe, elektryczne lub olejowe oraz termomodernizacji budynków mieszkalnych. Proponowane wsparcie miało dotyczyć pokrycia zwiększenia kosztów grzewczych lokalu związanych z trwałą zmianą systemu ogrzewania wysokoemisyjnego na jeden z systemów niskoemisyjnych. Inne zgłoszenia dotyczyły poprawy bezpieczeństwa w części osiedla Zadębie, przez które prowadzą drogi dojazdowe do zalewu Zadębie. Jeszcze inne uwagi dotyczyły budowy wielofunkcyjnego budynku przeznaczonego do zaspokojenia potrzeb rozwojowych mieszkańców osiedla Zadębie w postaci świetlicy lub wielofunkcyjnego centrum aktywności lokalnej.

Analiza zgłoszonych propozycji pozwoliła na wskazanie, że zakres proponowanych projektów odnoszących się do sfery środowiskowej realizowany jest już obecnie przez wsparcie w ramach ogólnopolskiego programu dopłat do wymiany starych pieców oraz docieplenia domów jednorodzinnych Programu priorytetowy „Czyste Powietrze”. W Mieście działa także Miejski Punkt Konsultacyjno-Informacyjny Programu „Czyste Powietrze”, który ma ułatwić mieszkańcom aplikowanie o środki z tego programu pomocowego. Z tego powodu nie zdecydowano się wprowadzić takiego projektu w poczet projektów rewitalizacji. Z kolei – odnośnie propozycji poprawy infrastruktury drogowej na terenie osiedla Zadębie, wskazano, że prowadzone są obecnie projekty inwestycyjne celem poprawy jakości przemieszczania się i poprawy bezpieczeństwa drogowego mieszkańców. Natomiast projekt dotyczący stworzenia centrum aktywności lokalnej zlokalizowany na

⁷ Zob. P29. Budowa skateparku na Zadębciu - skweru aktywności miejskiej

⁸ uchwała nr LV/34/2023 z dnia 30 marca 2023 r. Rady Miasta Skierniewice w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2023-2033.

terenie osiedla Zadębie został ujęty w Programie, jako projekt **P30**. Dom Wędkarza - Centrum Aktywności Lokalnej Zadębie zlokalizowany przy ul. Gajowej⁹.

Szczegółowy opis projektów rewitalizacyjnych zaplanowanych do realizacji w ramach GPR znajduje się w Załączniku nr 2 do GPR – Szczegółowy wykaz projektów rewitalizacyjnych.

Partycypacja społeczna na etapie wdrażania i oceny realizacji Programu

Organem zapewniającym udział interesariuszy na etapie wdrażania i oceny realizacji programu będzie Komitet Rewitalizacji. Komitet Rewitalizacji będzie stanowił miejsce współpracy oraz dialogu dla przedstawicieli Miasta i interesariuszy procesu rewitalizacji. Komitet będzie pełnił rolę opiniodawczo-doradczą Prezydenta Miasta. Szczegółowy opis zadań Komitetu Rewitalizacji znajduje się w Rozdziale XI. Komitet Rewitalizacji.

Dodatkowo w działania dotyczące wdrażania GPR będą zaangażowane podmioty i instytucje współpracujące z Urzędem Miasta – na zasadzie bieżącego doradztwa i opiniowania kluczowych kwestii w przedmiocie rewitalizacji. Należą do nich m.in. MOPR w Skierniewicach zajmujący się kwestiami osób potrzebujących wsparcia oraz spółka komunalna ZGM sp. z o.o. w Skierniewicach, której głównym zadaniem jest zarządzanie zasobami komunalnymi (mieszkaniami i lokalami użytkowymi) będących własnością Miasta Skierniewice. Dzięki temu Program będzie wdrażany przy czynnym, partnerskim udziale i zaangażowaniu przedstawicieli mieszkańców obszaru rewitalizacji, organizacji społecznych, sektora gospodarczego i instytucji publicznych realizujących inne polityki publiczne na obszarze rewitalizacji Miasta. Zgodnie z zasadą partnerstwa w proces rewitalizacji zostaną włączone różne grupy interesariuszy, co przełoży się na rodzaj i zakres planowanych projektów rewitalizacyjnych przez podmioty spoza sektora finansów publicznych.

W GPR przewidziano również inne warunki do aktywnego zaangażowania się interesariuszy we wdrażanie programu rewitalizacji i tworzenie końcowych rezultatów będących efektem procesu rewitalizacji. W celu zapewnienia aktywnego udziału społeczności lokalnej (w tym interesariuszy rewitalizacji) w proces monitorowania rezultatów i oceny efektów wdrożenia GPR planuje się aktywne wykorzystanie ankiet internetowych (CAWI) w celu prowadzenia badań i sondaży. Dopuszcza się coroczne prowadzenie badań ankietowych pozwalających pozyskanie informacji zwrotnej o efektach realizowanych działań rewitalizacyjnych w ramach GPR.

Miasto planuje zaangażowanie społecznych partnerów poprzez współorganizowanie aktywizacyjnych działań społecznych i gospodarczych tak, aby interesariusze społeczni byli nie tylko ich beneficjentami, ale także w możliwie jak największym stopniu realizatorami programu. Dotyczyć to będzie szczególnie etapu realizacji poszczególnych projektów rewitalizacyjnych dedykowanych dla NGO's. Na etapie realizacji GPR Miasto będzie zwracać szczególną uwagę na zasadność włączenie sektora pozarządowego w realizację projektów rewitalizacyjnych jako podmiotów samodzielnie wdrażających przedsięwzięcia rewitalizacyjne lub jako partnerów w tych projektach – planuje się szczególne zaangażowanie przedstawicieli NGO's w realizację projektów **P22, P23, P24, P25, P26, P31**.

Cykliczne oceny aktualności i stopnia realizacji GPR podlegać będą ocenie i opiniowaniu Komitetu Rewitalizacji, a także upublicznieniu w BIP Urzędu Miasta Skierniewice, dzięki czemu możliwy będzie

⁹ Szczegółowe odniesienie się do uwag zgłaszanych na etapie konsultacji społecznych programu, w tym propozycji zgłaszanych do ujęcia w programie rewitalizacji zostało opisane w Raporcie z konsultacji społecznych dostępnym na stronach internetowej Urzędu Miasta Skierniewice i BIP Urząd Miasta Skierniewice.

dialog społeczny wokół jakości procesu rewitalizacji i jego bieżących rezultatów. Włączenie społeczne w proces monitorowania odbywać się będzie m.in. w ramach działalności Zespołu ds. Rewitalizacji. Zespół organizować będzie m.in. spotkania z interesariuszami procesu rewitalizacji. W trakcie spotkań będzie możliwość podejmowania rozmów na temat bieżącego stopnia realizacji przedsięwzięć, etapów realizacji programu, problemów, barier wynikających z wdrażania poszczególnych działań.

Rozdział III. Diagnoza obszaru rewitalizacji zjawisk negatywnych i lokalnych potencjałów

Niniejszy rozdział opisuje diagnozę negatywnych zjawisk oraz skalę i charakter potrzeb tj. określenie, w oparciu o inne dokumenty strategiczne gminy lub diagnozę i identyfikację potrzeb rewitalizacyjnych, a także terenów najbardziej wymagających wsparcia. W rozdziale ujęto również lokalne potencjały występujące na obszarze rewitalizacji.

Analiza negatywnych zjawisk obszaru rewitalizacji

W celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, Prezydent Miasta sporządził diagnozę, która stosownie do art. 11 ust. 2 ustawy o rewitalizacji, stanowiła załącznik do wniosku o wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji i zgodnie z oznaczoną funkcją potwierdziła spełnienie przez obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji przesłanki ich wyznaczenia. Wniosek wraz z projektem uchwały został przedstawiany Radzie Miasta Skierniewice, która dokonała wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji¹⁰.

Diagnoza delimitacyjna składa się z dwóch części: pierwsza część, obejmująca analizę ogólną czynników i negatywnych zjawisk występujących na terenie Miasta na poziomie ogólno-miejskim. Natomiast druga część, wyznacza obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji, i obejmuje analizę wskaźników odnoszących się do poszczególnych sfer społeczno-gospodarczych Miasta na poziomie wewnątrzmijskim. Diagnoza jest dostępna na stronie internetowej Miasta i w BIP Miasta Skierniewice.

Syntetyczne ustalenia z części pierwszej diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Skierniewice – informacje na poziomie ogólno-miejskim

Pierwsza część diagnozy skupiła się na kwestiach związanych z negatywnymi zjawiskami w sferze społecznej. W tym zakresie, za najważniejszy należy wskazać spadek liczby mieszkańców Miasta. Jeżeli na koniec 2014 roku wg. danych GUS liczba mieszkańców wyniosła 48,6 tys. osób, a w 2017 r. miasto zamieszkiwało 46,6 tys. osób, to na koniec 2022 r. było to już niewiele ponad 45 tys. osób. Było to rezultatem ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji. Z kolei, pozytywnym zjawiskiem w sferze społecznej jest malejąca rokrocznie liczba osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej. Również poziom bezrobocia rejestrowanego w Skierniewicach systematycznie maleje. Stopa bezrobocia rejestrowanego wynosiła w 2021 roku 5,2% (6,7% wśród kobiet i 3,9% wśród mężczyzn). Wskaźnik ten pokazuje wynik niższy niż stopa bezrobocia rejestrowanego dla województwa łódzkiego oraz od poziomu krajowego.

¹⁰ uchwała nr LV/33/2023 Rady Miasta Skierniewice z dnia 30 marca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Skierniewice (Dz. Urz. Woj. Łódź. z 2023 r. poz. 2900)

Analiza uwarunkowań społecznych obejmowała również ocenę stopnia kapitału społecznego. Atutem w ramach polityki partycypacyjnej Miasta jest cieszący się zainteresowaniem mieszkańców budżet obywatelski¹¹.

Kolejnym obszarem analiz była struktura demograficzna mieszkańców. Podobnie jak to ma miejsce w całym kraju, zaobserwowano proces zwiększania się udziału ludności w starszym wieku w ogólnej liczbie ludności. Proces starzenia się społeczeństwa polega na wzroście liczby osób w starszym wieku i ich udziału w ogólnej liczbie ludności przy jednoczesnym spadku liczby i udziału dzieci i młodzieży w ogólnej liczbie ludności¹². Należy mieć na uwadze, że zmieniająca się struktura demograficzna będzie negatywnie wpływała na zdolność mieszkańców do ponoszenia nakładów na utrzymanie istniejących zasobów mieszkaniowych.

Jako kolejne przeanalizowano negatywne zjawiska w sferze gospodarczej. Na podstawie danych GUS za 2021 rok w rejestrze REGON zarejestrowanych było 5297 firm, z czego 4107 stanowiły osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą. W tymże roku zarejestrowano 403 nowe podmioty, a 254 podmioty zostały wyrejestrowane. Dzięki analizie wskazano te części Miasta, gdzie zarejestrowane podmioty gospodarcze radziły sobie najgorzej, co skutkowało likwidacją przedsiębiorstwa i jego aktywów. Jednym z widocznych efektów występujących w obszarze rewitalizacji problemów w sferze gospodarczej są zwalniane lokale użytkowe. Zjawiska kryzysowe wskazane w obszarze gospodarczym są powiązane i adekwatne do zidentyfikowanego problemu w zakresie rewitalizacji, a ich natężenie (nawarstwienie, utrwalenie się) ma istotny wpływ na występowanie powyższego problemu, jakim jest potrzeba zagospodarowania przestrzeni publicznej, w taki sposób aby stanowiła potencjał dla prowadzenia na tym terenie działalności gospodarczej. Skala zjawiska wyrejestrowań z ewidencji działalności gospodarczej pozwala na stwierdzenie, iż problemy gospodarcze w sektorze MŚP współwystępują w tych częściach Miasta, w których stwierdzono istnienie kluczowych problemów społecznych.

Jako kolejny obszar badawczy przeanalizowano uwarunkowania sfery środowiskowej. Zgodnie z Programem Ochrony Powietrza i planem działań krótkoterminowych dla strefy łódzkiej¹³ oraz Programem Ochrony Środowiska Miasta Skierniewice na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 roku Skierniewice leżą w łódzkiej strefie ochrony powietrza, obejmującej pozostały obszar województwa poza miastem Łodzią. Rezultaty pomiarów jakości powietrza w łódzkiej strefie ochrony powietrza wskazują na brak przekroczenia dopuszczalnych poziomów zanieczyszczenia w powietrzu – NO₂, SO₂ i PM₁₀. W Mieście odczuwalne jest jednak większe zanieczyszczenie atmosfery pyłami i gazami znacznie niż w położonej wokół Miasta gminie Skierniewice. Uciążliwe są zwłaszcza emitory niskie w zwartej zabudowie. Zagrożenie dla jakości powietrza stwarza jednak transport w Mieście, zwłaszcza tranzytowy, odbywający się drogami krajowymi i wojewódzkimi, szczególnie uciążliwy dla zabudowy

¹¹ Budżet Obywatelski, w skrócie oznacza, że: mieszkańcy zgłaszają propozycje projektów do budżetu, które następnie są analizowane pod kątem możliwości realizacji; propozycje projektów, które pomyślnie przeszły weryfikację poddaje się pod powszechne i bezpośrednie głosowanie; w efekcie, najwyżej ocenione lub najczęściej wskazywane propozycje projektów przeznacza się do realizacji – wpisując je do budżetu. Budżet Obywatelski Miasta Skierniewice na 2023 rok wynosi ponad 1,9 mln złotych.

¹² Przyspieszenie procesu starzenia się społeczeństwa to jedna z cech charakteryzujących zmiany demograficzne, jakie obserwuje się w Polsce w ostatnich latach (inne to: zmiany postaw i zachowań prokreacyjnych oraz wzorców tworzenia rodziny, odpływ ludności za granicę, wydłużanie przeciętnego trwania życia).

¹³ Uchwała Nr XX/303/20 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 15 września 2020r. w sprawie Programu Ochrony Powietrza i planu działań krótkoterminowych dla strefy łódzkiej (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2020r. poz. 5935)

istniejącej wzdłuż tych dróg i w związku z tym znajdującej się w zasięgu oddziaływania toksycznych składników spalin.

Kolejnym analizowanym obszarem problemowym była problematyka zutylizowania szkodliwego azbestu zalegającego nadal w Mieście. Zgodnie z Programem usuwania wyrobów zawierających azbest (odpadów niebezpiecznych) z terenu Miasta Skierniewice na lata 2014 – 2032 oraz ogólnopolskiej danymi bazy azbestowej łączną powierzchnię zinwentaryzowanych wyrobów zlokalizowanych na terenach należących do osób fizycznych i prawnych oszacowano na 61 tys. m², co po przeliczeniu według przelicznika Bazy Azbestowej daje 812 tys. Mg. Wyroby azbestowe zewidencjonowane u osób fizycznych i prawnych zlokalizowane są w największym stopniu (49,5%) na budynkach mieszkalnych (na 203 obiektach – 36,8 tys. m², co stanowi 402,5 Mg)¹⁴.

Biorąc pod uwagę instalacje techniczno-sanitarne 99% mieszkań w Mieście przyłączonych jest do wodociągu, 96,49% nieruchomości wyposażonych jest w ustęp spłukiwany, 95,04% mieszkań posiada łazienkę, 91,92% korzysta z centralnego ogrzewania, a 65,02% z gazu sieciowego. Długość sieci wodociągowej na terenie Miasta wynosi 168,5 km sieci rozdzielczej. Do sieci wodociągowej podłączonych jest ponad 5 tys. budynków. Nie zidentyfikowano zatem zjawisk kryzysowych w sferze technicznej.

Potencjałem rozwojowym Miasta w obszarze przestrzenno-funkcjonalnym jest centrum Miasta. Teren ten został w ostatnich dziesięcioleciach przekształcony przez wybudowanie obejścia centrum (Aleja Prof. Pieniążka – Aleja Rataja – Prymasa Wyszyńskiego, ul. Czerwona, wiadukt Zwierzyniecka z układem drogowym, odc. ul. Armii Krajowej), co pozwoliło na zorganizowanie ruchu w centrum według idei ruchu uspokojonego. Jednym z wyzwań rozwojowych tego obszaru wydaje się być jednak narastający hałas komunikacyjny wynikający ze zwiększenia intensywności ruchu samochodów osobowych i ciężarowych. Potencjałem rozwojowym może być realizacja dalszych działań w zakresie rozbudowy i modernizacji dróg, co wydatnie wpłynie na podniesienie jakości życia mieszkańców. Zasadne będzie w tym obszarze również kontynuowanie działań mających na celu przekształcenie przestrzeni zdegradowanej i aktywizacja społeczna.

Syntetyczne ustalenia z części drugiej diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Skierniewice

Część druga diagnozy delimitacyjnej skupiała się na wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na podstawie analiz wskaźnikowych. Do analizy zróżnicowania wewnątrzmięjskiego wykorzystano 19 wskaźników, w tym 11 wskaźników odnoszących się do sfery społecznej, 3 wskaźniki ze sfery gospodarczej, 2 ze sfery środowiskowej oraz 3 ze sfery przestrzenno-funkcjonalno-technicznej. Analiza wskaźnikowa dotyczyła wszystkich ulic miejskich. Wskaźniki przyjęte do analizy dotyczyły tego samego czasookresu, z tego powodu możliwe było ich porównanie.

¹⁴ W dalszej kolejności wyroby zawierające azbest zidentyfikowano w Skierniewicach, w 20,2% na budynkach gospodarczych (na 186 obiektach – 15 tys. m², co stanowi 164,2 Mg), w 26,3% na innych zabudowaniach takich jak wiaty, altanki, przykrycia itp. (na 27 obiektach – 6,2 tys. m², co stanowi 213,4 Mg), w 0,5% na obiekcie przemysłowym (1 obiekt – 870 m², co stanowi 4,3 Mg) w 0,3% na budynkach mieszkalno-gospodarczych (na 2 obiektach – 209 m², co stanowi 2,3 Mg) oraz w pozostałym zakresie (3,2%) składowany (na 27 nieruchomościach – 2344 m², co stanowi 25,8 Mg). Należy zwrócić uwagę, iż na niektórych posesjach wyroby azbestowe zlokalizowane były zarówno na budynkach mieszkalnych jak i na budynkach gospodarczych.

Tabela 1. Wskaźniki wykorzystane do oceny poszczególnych obszarów kryzysowych w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Skierniewicach

Lp.	Nazwa wskaźnika	Definicja	Rodzaj oddziaływania	Źródło danych
WSKAŹNIKI WYKORZYSTANE DO ANALIZY UWARUNKOWAŃ SPOŁECZNYCH				
1.	Zmiana liczby mieszkańców w latach na 100 mieszkańców	Udział różnicy liczby mieszkańców zamieszkałych na stałe w danej jednostce na 100 mieszkańców jednostki. Wskaźnik obrazuje efekt zmian demograficznych w jednostce (migracje, przyrost naturalny) w latach 2019-2022, określając skalę potencjału demograficznego dla rozwoju danej jednostki.	Destymulanta	Urząd Stanu Cywilnego w Skierniewicach
2.	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób	Udział liczby mieszkańców zaliczanych do grupy osób ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności w danej jednostce na 100 mieszkańców. Wskaźnik obrazuje efekt zmian demograficznych w kontekście starzenia się społeczeństwa, określając poziom wyzwań dla danej jednostki w zakresie dostępności. Według metodologii GUS w wieku poprodukcyjnym znajdują się: mężczyźni w wieku 65 lat i więcej, kobiety w wieku 60 lat i więcej.	Destymulanta ¹⁵	Urząd Stanu Cywilnego w Skierniewicach
3.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w Mieście, w tym skalę występującego uzależnienia rodzin od pomocy instytucjonalnej MOPR, wyrażoną poprzez liczbę osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej na 100 mieszkańców w danej jednostce.	Destymulanta	Urząd Stanu Cywilnego w Skierniewicach
4.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. ubóstwa na 100 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w Mieście, w tym skalę występującego ubóstwa, wyrażoną poprzez liczbę osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z tyt. ubóstwa na 100 mieszkańców w danej	Destymulanta	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Skierniewicach

¹⁵ Zgodnie ze Strategią Rozwoju Miasta Skierniewice, wyzwaniem problemowym w rozwoju miasta jest wzrost liczby mieszkańców będącymi seniorami korzystających z usług pomocy społecznej. Sytuacja ta wynika z ogólnych trendów demograficznych. Dzięki postępowi technologicznemu zwiększa się średnia długość życia, a każde kolejne pokolenie żyje dłużej od poprzedniego. Podczas gdy w 2002 roku średnia długość życia wynosiła 70,4 lat dla mężczyzn i 78,8 lat dla kobiet, w 2010 wydłużyła się do 73,3 lat dla mężczyzn i 80,6 dla kobiet. Według prognoz GUS do roku 2030 wydłuży się ona do 77,6 lat dla mężczyzn oraz 83,3 lat dla kobiet. Seniorzy i seniorki są grupą wewnątrznie zróżnicowaną pod względem płci, wykształcenia, zamożności, stanu cywilnego, stanu zdrowia, czy sytuacji mieszkaniowej. Co za tym idzie - wśród seniorów i senierek znajdziemy zarówno osoby wykluczone, jak i osoby w pełni uczestniczące w życiu społeczności. Pomimo tego, trend starzenia się społeczeństwa jest zauważalny i będzie w przyszłości mieć znaczący wpływ również na rozwój Skierniewic. Jedynym z wyzwań na najbliższe lata będzie konieczność przeformułowania funkcji obiektów i przestrzeni, które powinny coraz bardziej służyć coraz liczniejszej grupie seniorów mieszkańców Miasta. W tym kontekście wskaźnik liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób zakwalifikowany został jako „destymulanta” rozwojowa.

		jednostce.		
5.	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. alkoholizmu na 100 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w Mieście, w tym skalę występującego wykluczenia z tyt. choroby alkoholowej, wyrażoną poprzez liczbę osób w rodzinach pobierających świadczenia pieniężne ze środowiskowej pomocy społecznej z tyt. alkoholizmu na 100 mieszkańców w danej jednostce.	Destymulanta	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Skierniewicach
6.	Liczba osób niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 100 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w Mieście, reprezentowaną przez osoby ze szczególnymi potrzebami w zakresie dostępności, poprzez liczbę osób pobierających świadczenia z tytułu niepełnosprawności na 100 mieszkańców w danej jednostce	Destymulanta	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Skierniewicach
7.	Liczba osób pobierających dodatki mieszkaniowe	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w Mieście, w tym kondycję ekonomiczną rodzin, wyrażoną poprzez liczbę osób w rodzinach pobierających dodatki mieszkaniowe. Z uwagi na nieznaczną liczbę takich dodatków w skali miasta zobrazowano wartość w postaci punktowej informacji o przyznanych lub nie przyznanych datkach	Destymulanta	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska)
8.	Liczba niebieskich kart na 100 osób	Wskaźnik obrazuje sytuację społeczną w Mieście, w tym kondycję wychowawczą rodzin, poprzez liczbę założonych niebieskich kart na 100 mieszkańców w danej jednostce	Destymulanta	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Skierniewicach
9.	Liczba osób bezrobotnych na 100 osób	Wskaźnik obrazuje udział osób niezatrudnionych i niewykonujących innej pracy zarobkowej, zarejestrowanych w powiatowym urzędzie pracy oraz poszukujących zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej na 100 mieszkańców w danej jednostce.	Destymulanta	Powiatowy Urząd Pracy w Skierniewicach
10.	Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 100 osób	Wskaźnik obrazuje skalę problemu ubóstwa, wyrażoną poprzez łączną wartość zadłużenia z tyt. czynszu w miejskim zasobie mieszkaniowym, w przeliczeniu na 100 mieszkańców danej jednostki.	Destymulanta	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej sp. z o.o. w Skierniewicach
11.	Liczba projektów zgłoszonych do Budżetu Obywatelskiego na 100 osób	Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnego kapitału społecznego, mierzony poziomem partycypacji mieszkańców w życiu publicznym, wyrażony liczbą projektów zgłoszonych w ramach budżetu obywatelskiego na 100 mieszkańców danej jednostki	Stymulanta	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych
WSKAŹNIKI WYKORZYSTANE DO ANALIZY UWARUNKOWAŃ GOSPODARCZYCH				
1.	Liczba nowych	Liczba podmiotów gospodarczych nowo	Stymulanta	Urząd Miasta

	zarejestrowań w CEIDG na 100 osób	rejestranych w CEIDG w 2022 r. na 100 mieszkańców określa zdolność lokalnej społeczności do podejmowania ryzyka gospodarczego i prowadzenia działalności gospodarczej na własny rachunek.		Skierniewice: Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych
2.	Liczba wyrejestrowań z CEIDG na 100 osób	Wskaźnik obrazuje potencjał lokalnej gospodarki, a w szczególności kondycję sektora MŚP, wyrażoną liczbą podmiotów wyrejestrowanych w 2022 r. z CEIDG na 100 mieszkańców.	Destymulanta	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych
3.	Suma negatywnych zjawisk gospodarczych wg kodów PKD 9200Z 6419Z 6492Z wraz z punktami sprzedaży alkoholu na 100 osób	Wskaźnik obrazuje rozkład branż niepożądanych w układzie jednostek w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Branże niepożądane to m.in. tzw. przedsiębiorstwa „biedy”, tj. firmy prowadzące działalność pozabankową, zakłady losowe, kasyna, lombardy, punkty sprzedaży alkoholu, których funkcjonowanie koresponduje z problemami w sferze społecznej.	Destymulanta	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych

WSKAŹNIKI WYKORZYSTANE DO ANALIZY UWARUNKOWAŃ ŚRODOWISKOWYCH

1.	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m ² na 100 osób	Wskaźnik obrazuje zagrożenie dla zdrowia ludzi oraz środowiska, mierzone występowaniem odpadów niebezpiecznych, wyrażonych powierzchnią wyrobów zawierających azbest w m ² na 100 osób danej jednostki.	Destymulanta	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
2.	Liczba kotłów do wymiany na podstawie inwentaryzacji źródeł ciepła (kotły klasy 3 i pozaklasowe) na 100 osób	Wskaźnik obrazuje zagrożenie dla zdrowia ludzi oraz środowiska, mierzone występowaniem źródeł ciepła wymagających wymiany tzw. kopciuchów, które powinny zostać wymienione na 100 osób danej jednostki.	Destymulanta	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska

WSKAŹNIKI WYKORZYSTANE DO ANALIZY UWARUNKOWAŃ PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNO-TECHNICZNYCH

1.	Liczba obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 100 osób	Wskaźnik obrazuje atrakcyjność kulturową jednostek, mierzona rozkładem obiektów włączonych do gminnej (miejskiej) ewidencji zabytków na 100 mieszkańców danej jednostki.	Destymulanta ¹⁶	Urząd Miasta Skierniewice: Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji
2.	Liczba budynków	Wskaźnik obrazuje stopień wyposażenia w	Destymulanta	Zakład Gospodarki

¹⁶ Posiadanie zabytkowych obiektów stanowić może tzw. „stymulantę” rozwojową, atrakcyjną dla mieszkańców i osób przyjezdnych. Na potrzeby niniejszej analizy przyjęto jednak zaklasyfikowanie wskaźnika pokazującego większą liczbę zabytków, jako „destymulantę” z uwagi na stan techniczny budynków i konieczne wydatki, jakie należy ponieść na ochronę i renowację obiektów zabytkowych. W kontekście rewitalizacji ważne będzie pokazanie terenów Miasta, gdzie powinny być kierowane dodatkowe środki pomocowe na remont i konserwację obiektów zabytkowych, czy pomoc mieszkańcom w działaniach inwestycyjnych związanych z remontami tych obiektów.

	komunalnych wymagających podłączenia do sieci ciepłowniczej na 100 osób	infrastrukturę techniczną jednostek, wyrażony liczbą budynków w zasobie gminnym wymagających podłączenia do sieci ciepłowniczej na 100 mieszkańców danej jednostki.		Mieszkaniowej sp. z o.o. w Skierniewicach
3.	Liczba budynków komunalnych w złym stanie technicznym	Wskaźnik obrazuje skalę degradacji gminnego zasobu mieszkaniowego, mierzona udziałem liczby budynków, których stan techniczny wymaga przeprowadzenia remontu, w przeliczeniu na 100 mieszkańców danej jednostki	Destymulanta	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej sp. z o.o. w Skierniewicach

Źródło: opracowanie własne

Wyjaśnienie zastosowanej metodologii wskaźnika deprivacji wielowymiarowej IMD (ang. Index of Multiple Deprivation)

Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 1 ustawy o rewitalizacji, celem diagnozy delimitacyjnej było przeanalizowanie rozkładu przestrzennego wskazanych w ustawie negatywnych zjawisk społecznych na terenie Miasta oraz współwystępowania w obszarach ich koncentracji pozostałych negatywnych zjawisk określonych w ustawie, a w rezultacie zidentyfikowanie obszaru zdegradowanego i w jego ramach obszaru rewitalizacji.

Analiza wskaźników została dokonana z wykorzystaniem metodologii bazującej na wskaźniku wielowymiarowej degradacji społecznej, czyli metodologii wskaźnika deprivacji wielowymiarowej IMD (ang. Index of Multiple Deprivation)¹⁷. Metodologia uwzględnia ocenę punktową przypisaną do poszczególnych kolorów: 3 punkty (kolor czerwony), 2 punkty (kolor żółty) i 1 punkt (kolor zielony). Przy sumowaniu wyników, każdy dodatkowy kolor czerwony otrzymywał dodatkowo 1 punkt w ocenie¹⁸.

W ramach wyznaczania wartości średniej koncentracji problemów na danym obszarze przyjęto wskaźnik o odpowiednim odchyleniu punktowym (najczęściej w przedziale 30-35% punktów liczonych najczęściej od wartości stałej – wartość punktowa stałej od 0,1 do 5, biorąc pod uwagę wskaźnik najniższy oraz najwyższy wartości średniej). Taka analiza pozwala na przyznanie określenie wartości liczbowych obowiązywania poszczególnych kolorów (zielonego, żółtego, czerwonego), jako stopnia natężenia problemów. W podsumowaniu wyliczenia wskaźnika deprivacji wielowymiarowej IMD dla wyników każdej jednostki doliczono dodatkowo wartość IMD w ramach poszczególnych uwarunkowań poddanych analizie. W wyliczeniach wprowadzono takie same wagi dla każdego ze wskaźników. W każdy z obszarów problemowych również przyjęto równe wagi przy obliczaniu wskaźnika syntetycznego (IMD)¹⁹. Poniżej zaprezentowano na mapie przestrzennie intensywność występowania zdiagnozowanych negatywnych zjawisk poddanych analizie za pomocą wskaźnika IMD.

¹⁷ Zastosowanie metodologii Index of Multiple Deprivation przy delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji zostało opisane w dokumencie Delimitacja krok po kroku Metoda wyznaczania obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji na potrzeby Gminnych Programów Rewitalizacji, praca zbiorowa pod redakcją W. Jarczewskiego z Instytutu Rozwoju Miast, Warszawa 2017

¹⁸ Wyliczenie dodatkowych punktów czerwony następuje zgodnie z poniższym wyliczeniem: 2 pola czerwone - $2 \times 2 + 1 = 7$, 3 pola czerwone - $3 \times 3 + 2 = 11$, 4 pola czerwone - $3 \times 4 + 3 = 15$, 5 pól czerwonych - $3 \times 5 + 4 = 19$, 6 pól czerwonych - $3 \times 6 + 5 = 23$.

¹⁹ Takie założenie oznaczało że, jeżeli analizowanych było, przykładowo trzy wskaźniki to każdy z nich miał 1/3 udziału we wskaźniku syntetycznym, natomiast jeżeli były to cztery wskaźniki, to każdy z nich miał 1/4 udziału we wskaźniku syntetycznym.

Mapa 1. Zobrazowanie przestrzenne intensywności występowania zdiagnozowanych negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych oraz przestrzenno-funkcjonalno-technicznych w Mieście Skierniewice

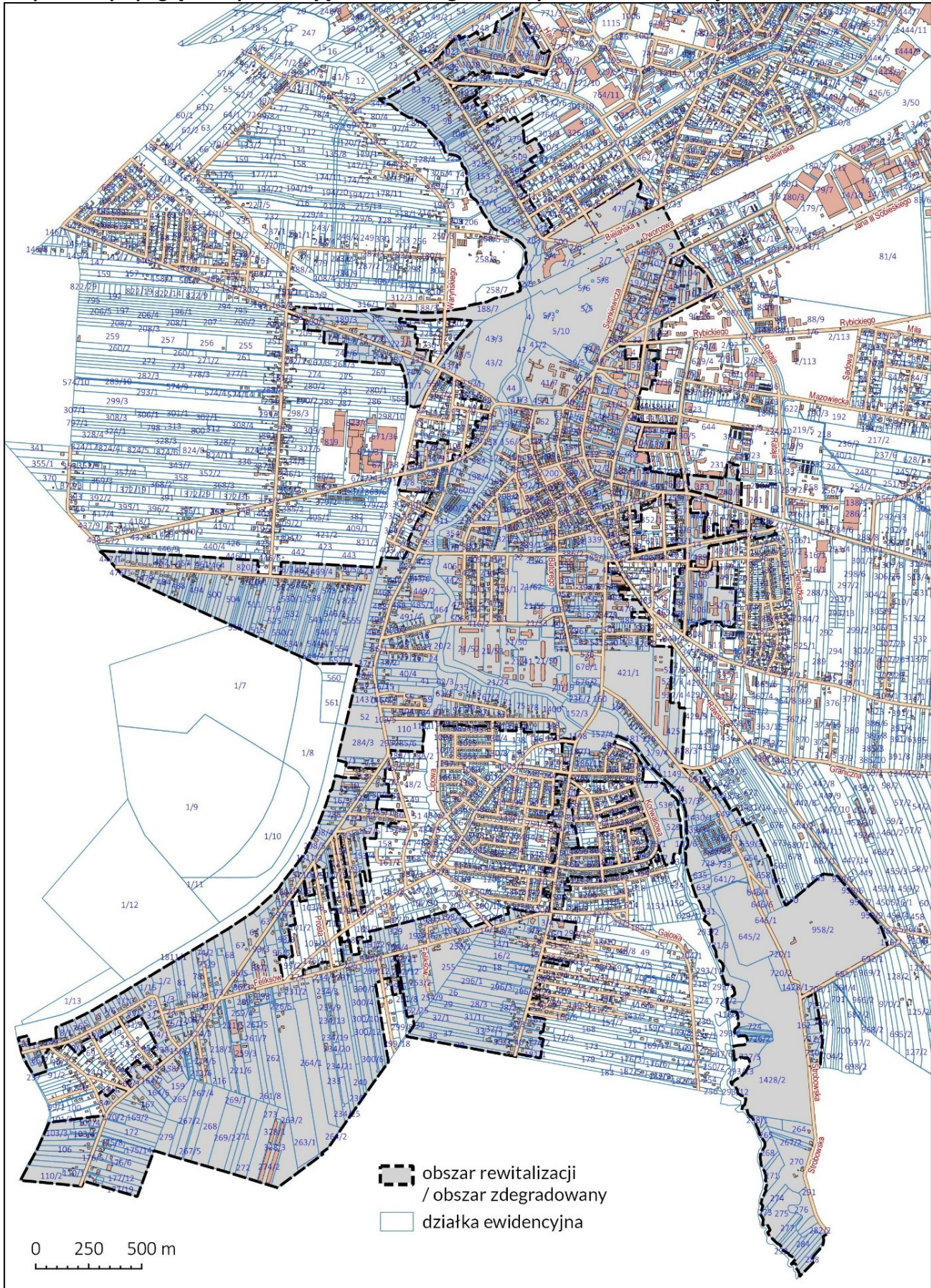
Źródło: Opracowanie własne

Syntetyczne wnioski z analizy wskaźnikowej na potrzeby wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji

Obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Miasta Skierniewice to powierzchnia 689,55 ha tj. 19% ogólnej powierzchni Miasta, który zamieszkaany jest przez 13 588 osób tj. 30% liczby mieszkańców Miasta. GPR dotyczy również terenów o istotnym znaczeniu dla rozwoju Miasta, dotkniętych szczególną koncentracją problemów i negatywnych zjawisk kryzysowych. Poniżej zaprezentowana została **mapa poglądowa** prezentująca obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Miasta Skierniewice. Należy natomiast zasygnalizować, że mapa obszaru rewitalizacji oraz obszaru zdegradowanego **sporządzona w skali 1:5000** została zamieszczona w tzw. „uchwale delimitacyjnej” tj. uchwale nr LV/33/2023 Rady Miasta Skierniewice z dnia 30 marca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Skierniewice (Dz. Urz. Woj. Łódź. z 2023 r. poz. 2900). W załączniku mapowym uwidocznione zostały dokładnie działki i ulice wchodzące w skład OR. W niniejszym programie nie wskazuje się zatem ponownie ulic wchodzących w skład OZ i OR²⁰.

²⁰ Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji został zilustrowany także na mapach Geoportalu Województwa Łódzkiego.

Mapa 2. Mapa poglądowa prezentująca obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Miasta Skierniewice

Źródło: opracowanie własne

Analiza wskaźnikowa pokazała przekroczenia wartości wynikowej w stosunku do średniej dla gminy w każdym z obszarów poddanych analizie. **Dla obszaru, na którym zidentyfikowano występowanie zjawisk kryzysowych przeprowadzono pogłębioną diagnozę sfery społecznej.**

Analiza uwarunkowań społecznych została pogłębiona nie tylko poprzez spacer studyjny, lecz również ocenę wniosków diagnostycznych ze spotkań z mieszkańcami na etapie diagnostycznym. Podkreślenia wymaga, że na tym etapie odbyło się szereg takich spotkań tj. warsztaty z mieszkańcami 7 marca 2023 r., warsztat z młodzieżą szkolną Zespołu Szkół Zawodowych nr 2 w Skierniewicach oraz warsztat z Radą Seniorów Miasta Skierniewice, 14 marca 2023 r. oraz liczne rozmowy ze społecznikami zaangażowanymi w działania prospołeczne szczególnie z terenu osiedla Zadębie. Problematyka przyczyn uwarunkowań społecznych OR była również przedmiotem posiedzeń miejskiego Zespołu ds. rewitalizacji. W skład zespołu weszli przedstawiciele Zakładu Gospodarki Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Skierniewicach, Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Skierniewicach oraz poszczególnych Wydziałów Urzędu Miasta Skierniewice. Nadzór merytoryczny nad pracami zespołu powierzono Naczelnikowi Wydziału Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych UM Skierniewice. Dokonano również pogłębionej analizy danych zastanych i badań odnoszących się do sfery społecznej, jakie prowadzono na potrzeby przyjętej w maju 2021 roku Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2021–2030²¹.

Pierwszym z poddanych pogłębionej analizie społecznej problemem było zmniejszenie się liczby mieszkańców OR w stopniu większym niż pozostała część miasta. Problem ten mierzony był wskaźnikiem Zmiana liczby mieszkańców w latach 2019-2022 na 100 osób. Powodem takiej sytuacji był ograniczenie funkcji mieszkaniowej i rezydencjalnej centralnej części miasta. Centrum miasta jest zwykle ośrodkiem zarządzania, turystyki, rozrywki. A także miejscem symbolicznym, szczególnym, podnoszącym prestiż miasta i integrującym mieszkańców. Wskaźnikiem, który dobrze oddaje to zjawisko jest odsetek osób w wieku poprodukcyjnym. Wskaźnik ten pozwala na ocenę struktury demograficznej ludności zamieszkującej analizowany obszar. Analiza wskaźnikowa pokazała, że Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób średnio w mieście wynosi 20,44, podczas gdy na OR wartość ta sięga 22,14. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym wskazuje na zmiany potrzeb użytkowników przestrzeni, a w konsekwencji możliwy spadek dochodów części gospodarstw domowych. Znaczące przekroczenie średniej miejskiej tego wskaźnika odnotowano w ul. Strzeleckiej, Pogodnej, Pamiętnej, Podmiejskiej, Leopolda Staffa, Gladioli, Cytrynowej, Bananowej, Stanisława Rybickiego, Raclawickiej, Rzecznej, Podrzecznej, Malinowskiego, Długiej, Warzywnicza, Parowozowej, Królowej Marysieńki, Instytutowej, Czerwonego Kapturka, Szarych Szeregów.

Odsetek mieszkańców w wieku powyżej 60 lat stanowi 27,3% wszystkich mieszkańców miasta Skierniewice. Starzenie się społeczeństwa oraz problemy ludzi starszych są coraz ważniejszym problemem społecznym, który w kolejnych latach będzie przybierał na znaczeniu. Starzenie jest naturalnym procesem rozwojowym i stanowi jeden ze stadiów życiowych człowieka, który nie może być ani cofnięty ani też odwracalny. Starzenie ma ogromne znaczenie w sensie indywidualnym, społecznym i ekonomicznym. Jeszcze niedawno starzenie postrzegane było, jako całkowita utrata zdrowia czy też niedołęstwo. Aktualnie często wysoka aktywność społeczna osób starszych, wskazuje

²¹ Zob. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2021–2030. Załącznik nr 1 do Zarządzenia nr 76.2021 Prezydenta Miasta Skierniewice z dnia 18 maja 2021r

na możliwości w zakresie dalszego kierowania własnym rozwojem. Zmiany postaw społecznych wobec starości przyczyniły się do wytyczenia nowych kierunków polityki społecznej, realizowanej wobec osób starszych. Zwłaszcza w kontekście prognoz demograficznych wskazujących, na stały procentowy wzrost osób w starszym wieku wśród populacji. Efektem tej zmiany jest przeniesienie akcentu ze sprawowania opieki nad tą grupą społeczną, na rzecz dostarczenia im takiej pomocy, która pozwoliłaby utrzymywać jak najdłużej aktywność społeczną. Podstawową ideą tak rozumianej pomocy jest wsparcie społeczne. W związku z powyższym konieczne jest podejmowanie odpowiednich działań ukierunkowanych na tą grupę społeczną. W pomoc osobom starszym, szczególnie tym wymagającym pomocy w zaspokojeniu codziennych potrzeb życiowych, opiekę higieniczną, pielęgnacyjną włącza się Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Skierniewicach.

Analiza pokazała dobre praktyki realizacji miejskich projektów społecznych, przede wszystkim przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie. Usługi opiekuńcze oferowane przez MOPR w Skierniewicach wykonywane są w miejscu zamieszkania osób samotnych, które ze względu na wiek lub choroby wymagają pomocy innych osób, a są jej pozbawione. Warty podkreślenia jest, że w mieście Skierniewice od 2018 roku realizowany jest Program „Skierniewicka Karta Seniora”. Program skierowany jest do osób powyżej 60 roku życia zamieszkałych na terenie Miasta Skierniewice. Celem Programu jest w szczególności: wspieranie i wzmacnianie potencjału Seniorów, aktywizowanie ich poprzez uczestnictwo w życiu społecznym. W strukturze MOPR w Skierniewicach funkcjonuje Ośrodek wsparcia dla seniorów z Domem Dziennego Pobytu „Niedziela”. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom osób starszych i niesamodzielnych w okresie od października 2018r do stycznia 2021 r. Miasto Skierniewice w osobie Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Skierniewicach było partnerem w Projekcie „POMOC – Centrum Usług Społecznych w Skierniewicach” realizowanym przez Stowarzyszenie Wsparcie Społeczne „Ja-Ty-My” z siedzibą w Łodzi oraz Stowarzyszeniem Osób Niepełnosprawnych „Sprawni Inaczej” w Skierniewicach w ramach Priorytetu IX Włączenie społeczne, Działania IX.2 Usługi na rzecz osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, Poddziałania IX.2.1 Usługi społeczne i zdrowotne RPO WŁ 2014 – 2020²². W latach 2021 i 2022 realizowana była również kolejna edycja Projektu CUS II, która stanowiła kontynuację projektu „POMOC - Centrum Usług Społecznych” w Skierniewicach. W 2021 roku Miasto Skierniewice przystąpiło do realizacji Programu „Wspieraj Seniora”. W związku ze zmianami demograficznymi i procesem starzenia się społeczeństwa, konieczne będzie podejmowanie skutecznych działań zmierzających do rozwiązania najważniejszych problemów ludzi starszych.

Doświadczenia realizowanych projektów społecznych pokazują potrzebę zapewnienia kompleksowego wsparcia osobom zależnym na poziomie lokalnej społeczności; wsparcie takie możliwe będzie dzięki realizacji projektów rewitalizacyjnych skierowanych do tej grupy mieszkańców OR.

²² Głównym celem projektu było zwiększenie dostępu do wysokiej jakości usług społecznych poprzez utworzenie i prowadzenie na terenie miasta Skierniewice świadczenia usług społecznych dla 130 niesamodzielnych mieszkańców Skierniewic oraz 100 mieszkańców Skierniewic – osób z otoczenia osób niesamodzielnych/opiekunów faktycznych

Ograniczenie poziomu bezrobocia w Mieście świadczy o sukcesie i skuteczności działań choć nie były to działania uwzględnione w programie rewitalizacji Miasta Skierniewice i poprawie sytuacji na lokalnym rynku pracy. Niekorzystne zmiany widoczne w strefie społecznej, choć dotyczące wielu gmin w Polsce, są niepokojące ze względu na swoje natężenie i będą wymagały podejmowania dalszych działań naprawczych w programie rewitalizacji. Obraz jaki widoczny jest w przypadku wskaźnika bezrobocia (wskaźnik Liczba osób bezrobotnych na 100 osób) pozwala na identyfikację obszaru szczególnie dotkniętego problemem bezrobocia rejestrowanego. Jakkolwiek wyraźnie widoczny jest pas ulic o intensywnych wartościach wskaźnika w środkowej części Miasta (ul. Bitwy pod Lenino, Kolejowa, Czysta, Henryka Sienkiewicza, Joachima Lelewela, Józefa Piłsudskiego, Stefana Batorego, Pamiętna, Poprzeczna, Feliksów), to jednak ze względu na fakt, że obejmuje on ulice bardzo zróżnicowane z punktu widzenia przestrzenno-funkcjonalnego nie pozwala na zbyt dalekie wnioski.

Można stwierdzić zależność zaległości w opłatach czynszowych w budynkach będących w zasobie mieszkaniowym Miasta a natężeniem problemu bezrobocia rejestrowanego. Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł w skali miasta wynosi 23 tys. zł przypisując kwotę do ulicy podczas gdy dla OR jest to kwota dwa razy większa, wynosząca 45 tys. zł. W skali miasta można wskazać ulice, gdzie problem ten jest szczególnie dostrzegalny tj. ul. Stanisława Domarasiewicza z zaległościami czynszowymi w kwocie przekraczającej 700 tys. zł, ul. Jana III Sobieskiego z zaległościami ponad 800 tys. zł, czy ul. Henryka Sienkiewicza, gdzie zaległości czynszowe w lokalach komunalnych wynoszą ponad 1 mln zł. Powodem większych zaległości czynszowych jest większa liczba budynków komunalnych w tych obszarach miasta. Jako główne przyczyny występowania zjawisk problemowych wskazano skuteczność wcześniej realizowanych działań miejskich, choć nie były to działania uwzględnione w programie rewitalizacji Miasta Skierniewice z 2015 roku. LPR zawierał 9 podstawowych projektów rewitalizacyjnych i 2 uzupełniające projekty. Z Raportu z monitoringu Programu Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2016 – 2022 wynika, że projekt pn. Rewitalizacja tkanki mieszkaniowej na wyznaczonym obszarze rewitalizacji w Mieście Skierniewice nie został zrealizowany na zakładanym poziomie. Z zaplanowanych wydatków na ten cel w kwocie 10 mln zł do 2022 roku wydatkowano jedynie kwotę nie większą niż 700 tys. zł.²³

Jednym ze zdiagnozowanych problemów społecznych OR był deficyt przedsięwzięć z zakresu integracji społecznej realizowanych w ramach działań rewitalizacyjnych wskazanych w LPR Miasta Skierniewice na lata 2015-2022. Przewidziane w LPR inwestycje infrastrukturalne nie przyczyniły się efektywnie do osiągnięcia deklarowanych celów rewitalizacji. Do pozostałych przeszkód w 100% realizacji planu można zaliczyć brak środków publicznych na sfinansowanie potrzeb dla działań zapisanych w programie i przyjętych do realizacji w wystarczającym zakresie, niedysponowanie odpowiednimi środkami w budżecie gminy i zarazem brak środków zewnętrznych w postaci ogłoszonych konkursów dedykowanych bezpośrednio procesom rewitalizacji oraz brak odpowiednich instrumentów prawnych skutkujących między innymi ograniczeniem możliwości oddziaływania na stan nieruchomości, który nie jest własnością komunalną.

²³ Zob. Raport z monitoringu Programu Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2016 – 2022, Skierniewice 2022 r.

Praktycznym sposobem identyfikowania terytorialnego rozkładu problemu ubóstwa jest zbadanie terytorialnego rozkładu miejsca zamieszkania beneficjentów świadczeń pomocy społecznej. Zgodnie z przepisami prawa, pomocy społecznej udziela się osobom i rodzinom z powodu: ubóstwa, sieroctwa, bezdomności, bezrobocia, niepełnosprawności, długotrwałej lub ciężkiej choroby, przemocy w rodzinie i wielu innych.

W przypadku analizowanego obszaru informacje z tego zakresu zostały dostarczone przez MOPR. Ich zakres umożliwił zarówno opis stanu najbardziej aktualnego (status quo), odpowiadającego stanowi na rok 2022. Najczęstszą przyczyną degradacji społecznej jest ubóstwo. Z reguły prowadzi ono do alienacji na wielu płaszczyznach, uniemożliwiając normalną partycypację w życiu społeczności. Brak środków niezbędnych do zaspokojenia podstawowych potrzeb jest przejawem degradacji społecznej w wymiarze ekonomicznym, a jednocześnie przyczynia się do wykluczenia w innych sferach, jak choćby edukacyjnej (brak środków na kształcenie dzieci). Potencjałem jest niewątpliwie malejąca liczba mieszkańców korzystających z pomocy społecznej (spadek w analizowanym okresie o ponad 17%) oraz korzystających z dodatków mieszkaniowych (spadek o 42%).

Analizy pogłębione wskazują, że OR na tle Miasta zdecydowanie negatywnie wyróżnia się pod względem skali korzystania z pomocy społecznej. Pomimo tego, analiza danych MOPR pokazuje szczególnie natężenie sytuacji problemowych w zakresie przyznawanych świadczeń społecznych dla ulic: Joachima Lelewela, Senatorska, Stefana Batorego, Św. Stanisława, Jarzębinowa, Mandarynkowa, Poprzeczna, Feliksów, Gałęckiego. Zidentyfikowanym problemom związanym z natężeniem problemu bezrobocia rejestrowanego towarzyszyła sytuacja występujących w tych jednostkach zaległości w opłatach czynszowych w budynkach będących w zasobie mieszkaniowym Miasta.

Zjawisko przemocy w rodzinie jest, w skali analiz problemów sfery społecznej jednym z najbardziej selektywnych przestrzennie zjawisk kryzysowych. W tym obszarze analizie poddano wartości wskaźnika Liczba niebieskich kart na 100 osób. Skala tego typu problemów jest niewielka; znaczne przekroczenie średniej miejskiej notowano w ulicach: Kolejowa, Czysta, Henryka Sienkiewicza, Joachima Lelewela, Stefana Batorego, Stefana Okrzei, Jarzębinowa, Mandarynkowa, Pamiętna, Feliksów.

Kapitał społeczny definiowany jest najczęściej, jako sieć społecznych relacji zaufania, lojalności i solidarności – ma dwie zupełnie różne postacie: opisując relacje wewnątrz danej społeczności mówimy o spajającym kapitale społecznym. Z kolei - charakteryzując relacje tej społeczności ze światem zewnętrznym mówimy o tak zwanym pomostowym kapitale społecznym. Charakterystyczną cechą obszarów zdegradowanych jest najczęściej niski kapitał pomostowy. Analizując ten obszar problemowy poddano analizie wyniki zgłoszeń do budżetu obywatelskiego Miasta w latach 2021-2022. Analizując wartość wskaźnika Liczba projektów zgłoszonych do Budżetu Obywatelskiego na 2023 rok wskazano obszary na terenie miasta, skąd nie zgłaszane są propozycje do budżetu obywatelskiego. Niewątpliwym potencjałem Miasta jest wzrastająca corocznie liczba zgłoszeń mieszkańców do budżetu obywatelskiego, chociaż – na co wskazuje również Strategia rozwoju Miasta Skierniewice - pomimo wzrostowej liczby głosujących w kolejnych edycjach budżetu obywatelskiego, wciąż niska jest frekwencja na poziomie zaledwie 2 – 10%. Zidentyfikowanym powodem mniejszej liczby zgłaszanych projektów do Budżetu Obywatelskiego było identyfikowane mniejsze zainteresowanie taką formą aktywności mieszkańców OR. Wynikać to może z wcześniej wskazanej

struktury wiekowej mieszkańców w stosunku do pozostałej części miasta. W ramach działań rewitalizacyjnych zasadne będzie zatem prowadzenie większej liczby działań aktywizacyjnych i budujących tożsamość lokalną pośród mieszkańców OR.

Równie niepokojące jak wyludnianie się Miasta jest zjawisko starzenia się lokalnej społeczności. Regresywna struktura demograficzna Skierniewic wskazuje, że miasto staje przed koniecznością zmierzenia się z tym nowym zjawiskiem. Proces ten powoduje zmianę potrzeb mieszkańców, co wymuszać będzie konieczność przededefiniowania np. roli obiektów publicznych tj. szkoły, ośrodki kultury, tak by wychodziły naprzeciw nowej grupie użytkowników. Nie należy jednak zapomnieć, że obiekty i placówki oświatowe w Mieście wymagają kontynuacji działań remontowych i inwestycyjnych, co związane jest z ich lokalizacją nierzadko w wiekowych budynkach lub obiektach znajdujących się pod opieką konserwatora zabytków. Wyzwania przestrzenno-funkcjonalne powinny być przedmiotem oddziaływania środków pomocowych dostępnych w obszarze rewitalizacji. Potencjałem do wykorzystania w tym zakresie może być rozwinięta miejska polityka senioralna, czego elementem jest funkcjonowanie Skierniewickiej Rady Seniorów, Skierniewickiej Karty Seniora oraz dobre przykłady projektów miejskich wspierających seniorów, szczególnie w obliczu pandemii COVID-19 i wymuszonego przez zagrożenie epidemiologiczne lockdownu²⁴.

Poniżej zaprezentowano szczegółowe wyniki analizy wskaźnikowej OR w porównaniu ze średnią dla całego obszaru Miasta.

Tabela 2. Analiza uwarunkowań społecznych w Mieście Skierniewice na podstawie wskaźników specyficznych dla sfery społecznej

Ulica	Zmiana liczby mieszkańców w latach 2019-2022 na 100 osób	Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 osób	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. ubóstwa na 100 osób	Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. alkoholizmu na 100 osób	Liczba osób niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 100 osób
średnia dla całego obszaru miasta	wskaźnik punktowy	20,44	1,16	0,80	0,20	0,43
średnia dla obszaru rewitalizacji	wskaźnik punktowy (poniżej średniej)	22,14	2,44	1,93	0,52	0,86

Ulica	Liczba osób pobierających dodatki mieszkaniowe	Liczba niebieskich kart na 100 osób	Liczba osób bezrobotnych na 100 osób	Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł	Liczba projektów zgłoszonych do Budżetu Obywatelskiego na 2023 rok	Wskaźnik syntetyczny IMD Społeczne
średnia dla całego obszaru miasta	wskaźnik punktowy	0,15	0,98	23 205,95	wskaźnik punktowy	16,68

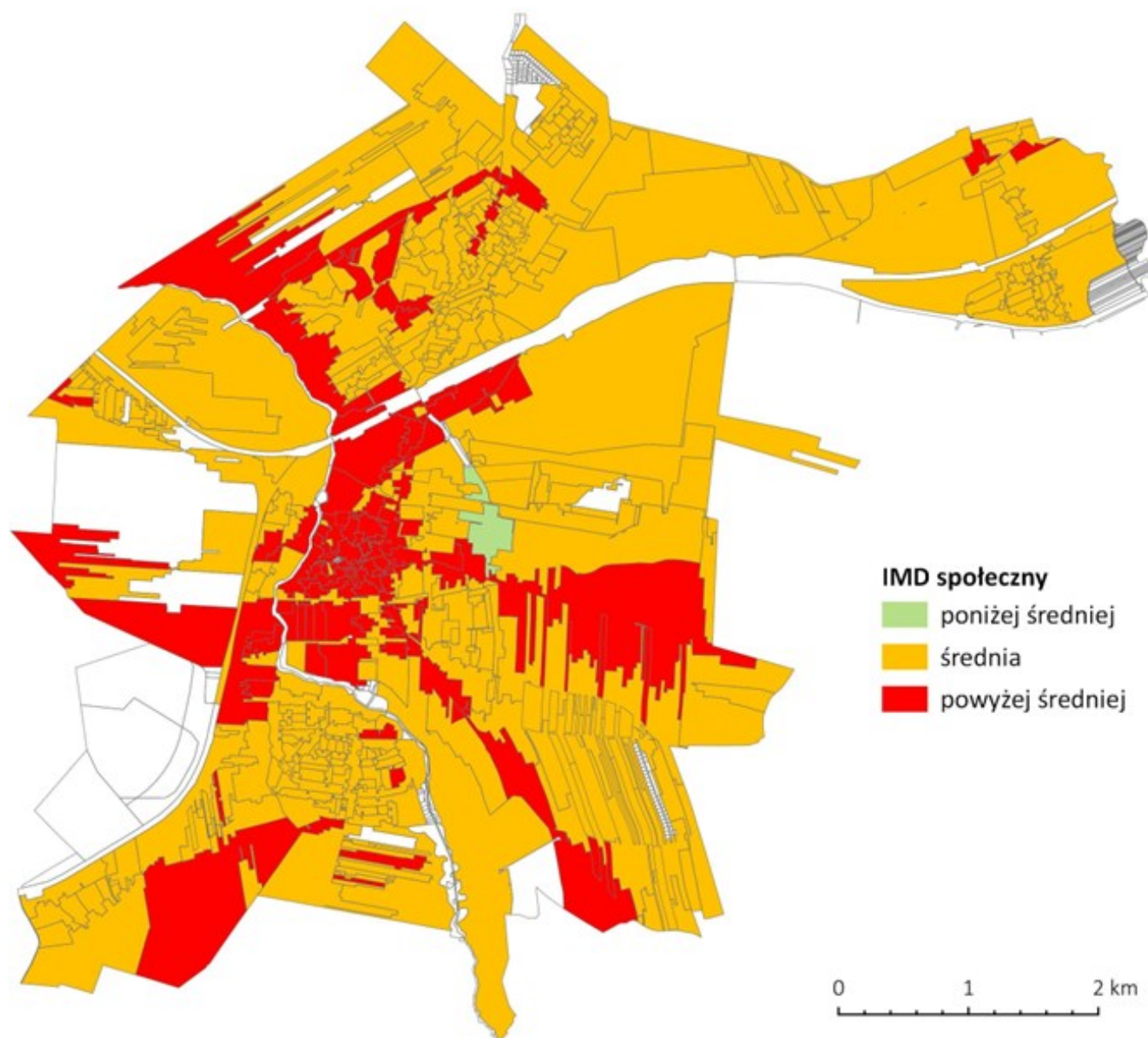
²⁴ Przykładem może być Program „Korpus Wsparcia Seniorów” realizowany przez MOPR w Skierniewicach.

średnia dla obszaru rewitalizacji	wskaźnik punktowy (powyżej średniej)	0,28	1,55	45 239,74	wskaźnik punktowy (poniżej średniej)	19,54
-----------------------------------	--------------------------------------	------	------	-----------	--------------------------------------	-------

Źródło: opracowanie własne

Na poniższej mapie dokonano wizualizacji przestrzennej natężenia problemów społecznych.

Mapa 3. Zobrazowanie przestrzenne intensywności występowania zdiagnozowanych negatywnych zjawisk społecznych w Mieście Skierniewice

Źródło: Opracowanie własne

Na obszarze występowania zjawisk kryzysowych zdiagnozowano dodatkowo występowanie negatywnych zjawisk w sferze gospodarczej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalno-technicznej. Na terenie obszaru rewitalizacji zdiagnozowano występowanie wszystkich przebadanych problemów sfery gospodarczej. Wyższy w porównaniu ze średnią referencyjną był wskaźnik negatywnych zjawisk gospodarczych, tj. branż niepożądanych (m.in. firm prowadzących działalność

poza bankową, udzielających kredyty konsumpcyjne i pożyczki), zakłady losowe, lombardy, punkty sprzedaży alkoholu, których funkcjonowanie świadczy o występowaniu problemów społecznych na danym terenie, przyczyniając się jednocześnie do ich pogłębienia. Przekroczenie wartości referencyjnej wskaźnika, wskazujące na występowanie kryzysu, miało także miejsce w przypadku liczby osób w wieku poprodukcyjnym, co wpływa na zmniejszanie się zasobów rynku pracy i generuje koszty utrzymania grup niepracujących (m.in. wzrost kosztów usług medycznych i opiekuńczych dla ludzi starszych), a tym samym istotnie hamuje wzrost gospodarczy. Negatywnym zjawiskiem na obszarze rewitalizacji jest duża liczba wyrejestrowań z CEIDG, które świadczą o słabej kondycji lokalnego sektora małych i średnich firm.

W obszarze środowiskowym zidentyfikowano wyższy poziom wskaźnika liczby „pozaklasowych” kotłów (źródła ciepła) do wymiany, który ukazuje aktualne wyzwanie problemowe w tym zakresie. Część mieszkań nadal ogrzewana jest piecami węglowymi, co w okresie jesienno-zimowym powoduje zanieczyszczenie powietrza miejskiego. Problemem środowiskowym obszaru rewitalizacji jest zatem gorsza jakość powietrza, szczególnie dotkliwa dla osób starszych.

Kolejnymi zidentyfikowanymi obszarami odnoszącymi się do uwarunkowań funkcjonalno-przestrzenno-technicznych była liczba obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków dla 100 osób, liczba budynków komunalnych wymagających podłączenia do sieci ciepłowniczej dla 100 osób oraz liczba budynków komunalnych w złym stanie technicznym. Wartości tych wskaźników były wyższe niż średnia referencyjna dla Miasta. Funkcjonalny obszar Centrum miasta, na terenie którego wyznaczono obszar rewitalizacji obejmuje wielofunkcyjną zabudowę, w tym obecne tu obiekty usług publicznych oraz komercyjnych. Obszarem o szczególnych potrzebach identyfikowanych na etapie konsultacji społecznych jest osiedle Zadębie wraz ze znajdującym się na tym terenie skierniewickim zalewem Zadębie. Obszar rewitalizacji charakteryzuje się największym udziałem historycznej tkanki miejskiej, w związku z czym ma największe predyspozycje do pełnienia funkcji reprezentatywnych Skierniewic. Obszar rewitalizacji jest również miejscem największej koncentracji obiektów i obszarów wpisanych do gminnej ewidencji zabytków i do wojewódzkiego rejestru zabytków. Są to m.in.: Ratusz Miejski, który powstał w 1847 roku, Pałac Prymasowski wraz z zespołem ogrodowym powstał w latach 1610-1619, Parowozownia Skierniewice oraz Park Miejski stanowiący jedno z bardziej reprezentatywnych miejsc Miasta.

Kolejnym wyzwaniem obszaru rewitalizacji będzie zasad planowania terenu w centrum miasta w spójną sieć przestrzeni publicznych i ciągów pieszych o wysokiej jakości architektonicznej i urbanistycznej. Istnieje potrzeba znalezienia rozwiązań, które mogą poprawić jakość istniejących przestrzeni publicznych i terenów zieleni miejskiej (zwłaszcza placów), a także ciągów pieszych. W tym kontekście postulowanym kierunkiem będzie podjęcie działań rewaloryzacyjnych na placu Słoneczna i placu św. Floriana. Na poziomie lokalnym zasadne będzie dawanie możliwości do „samotworzenia” swoich klubów i terenów sportowo-rekreacyjnych przez mieszkańców.

Tabela 3. Analiza uwarunkowań gospodarczych w Mieście Skierniewice na podstawie wskaźników specyficznych dla sfery gospodarczej

Ulica	Liczba nowych zarejestrowań w CEIDG na 100 osób	Liczba wyrejestrowań z CEIDG na 100 osób	Suma negatywnych zjawisk gospodarczych wg kodów PKD 9200Z 6419Z 6492Z wraz z punktami sprzedaży alkoholu na 100 osób	Wskaźnik syntetyczny IMD gospodarcze
średnia dla całego obszaru miasta	1,14	0,75	0,39	5,39
średnia dla obszaru rewitalizacji	2,49	1,72	0,83	5,85

Źródło: opracowanie własne

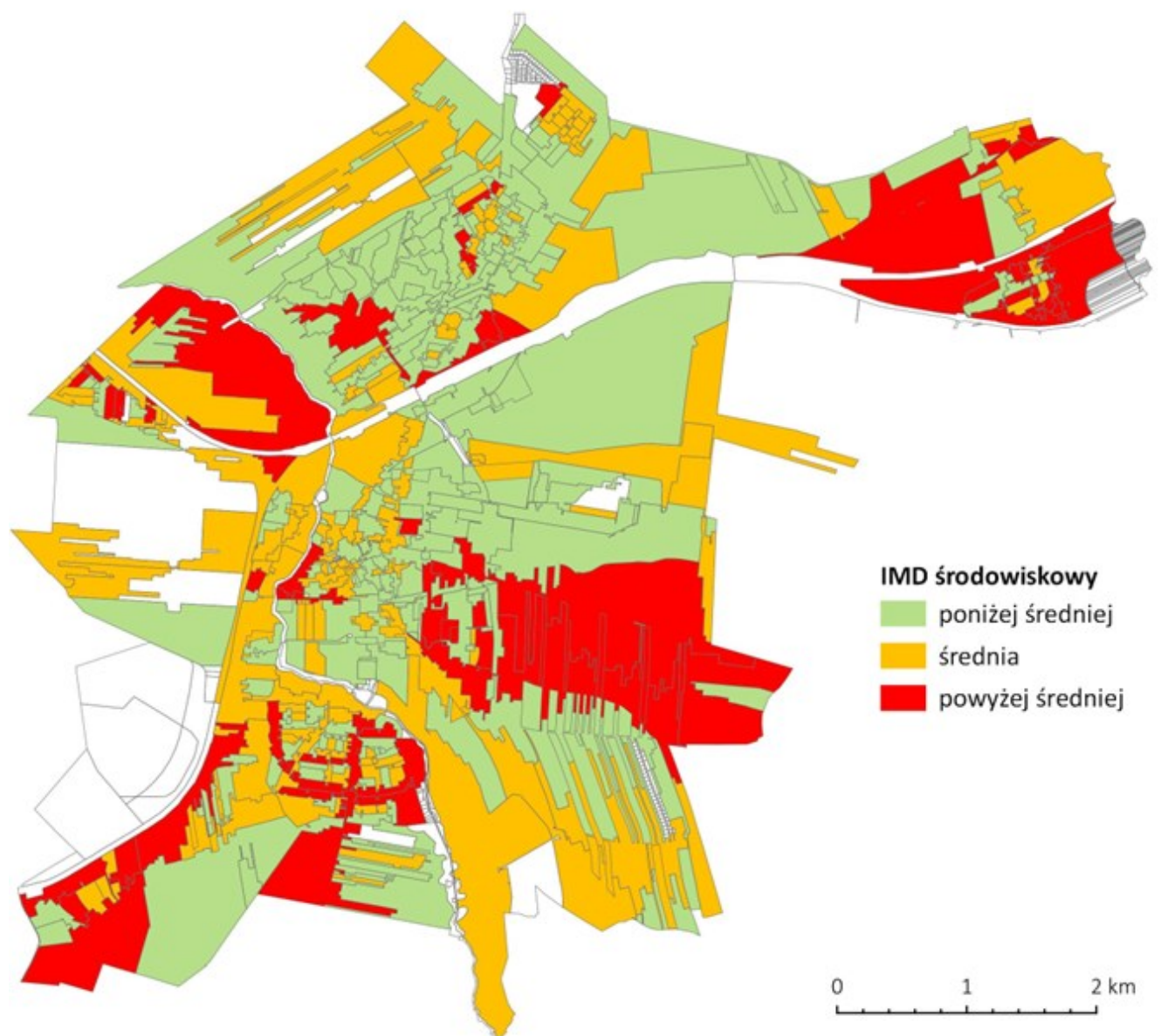
Mapa 4. Zobrazowanie przestrzenne intensywności występowania zdiagnozowanych negatywnych zjawisk gospodarczych w Mieście Skierniewice

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 4. Analiza uwarunkowań środowiskowych w Mieście Skierniewice na podstawie wskaźników specyficznych dla sfery środowiskowej

ulica	Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m ² na 100 osób	Liczba kotłów do wymiany na podstawie inwentaryzacji źródeł ciepła (kotły klasy 3 i pozaklasowe) na 100 osób	Wskaźnik syntetyczny IMD Środowiskowe
średnia dla całego obszaru miasta	165,62	9,96	3,08
średnia dla obszaru rewitalizacji	168,23	27,17	3,29

Źródło: opracowanie własne

Mapa 5. Zobrazowanie przestrzenne intensywności występowania zdiagnozowanych negatywnych zjawisk środowiskowych w Mieście Skierniewice

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 5. Analiza uwarunkowań przestrzenno-funkcjonalno-technicznych w Mieście Skierniewice na podstawie wskaźników specyficznych dla sfery przestrzenno-funkcjonalno-technicznej

Ulica	Liczba obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków	Liczba obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 100 osób	Liczba budynków komunalnych wymagających podłączenia do sieci ciepłowniczej na 100 osób	Liczba budynków komunalnych w złym stanie technicznym na 100 osób	Wskaźnik syntetyczny IMD przestrzenno-funkcjonalno-przestrzenne
średnia dla całego obszaru miasta	0,32	0,03	0,04	3,31	0,32
średnia dla obszaru rewitalizacji	1,05	0,10	0,13	3,99	1,05

Źródło: opracowanie własne

Mapa 6. Zobrazowanie przestrzenne intensywności występowania zdiagnozowanych negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalno-technicznych w Mieście Skierniewice

Źródło: Opracowanie własne

Formułując kierunki działań rewitalizacyjnych warto zwrócić uwagę także na bariery i zagrożenia rozwojowe, które identyfikuje Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Skierniewice - II edycja²⁵, gdzie wskazano, że po pierwsze, w centralnej części miasta ulokowane są duże arealy gruntów należące do Instytutu Ogrodnictwa - PIB, jednak z drugiej strony teren ten może stanowić w przyszłości rezerwę terenową dla zabudowy miejskiej, w sytuacji gdy zajdzie potrzeba znaczącej rozbudowy struktur miejskich; po drugie, ograniczenia w rozbudowie terenów mieszkalnych i kształtowaniu systemu ulicznego Miasta stanowi infrastruktura kolejowa. Tereny kolejowe stanowią obszar ok. 136 ha (4% powierzchni całego Miasta). Ma to znaczenie także w odniesieniu do ruchu miejskiego, ponieważ płynny ruch pojazdów w miejscach skrzyżowań ulic z liniami kolejowymi może jedynie zapewnić budowa bezkolizyjnych przejazdów. Na powyższe uwarunkowania wskazują również autorzy Strategii Rozwoju Miasta Skierniewice na lata 2021-2030²⁶. Przykładem dobrej praktyki w tym zakresie jest oddany do użytkowania w maju 2022 r. wiadukt nad torami linii Warszawa – Katowice, który zastąpił przejazd kolejowy w ciągu ul. Zwierzynieckiej i ul. Piłsudskiego. Ponadto w ramach inwestycji w Skierniewicach powstał nowy układ drogowy w tym: dwa ronda w ciągu ul. Zwierzynieckiej oraz ul. Piłsudskiego oraz jedno rondo pod wiaduktem łączące drogi lokalne i dojazdowe.

Podsumowując, jako główną przyczyną występowania problemów społecznych wskazano niekorzystną strukturę demograficzną mieszkańców OR. Liczba osób w wieku poprodukcyjnym wskazała na zmiany potrzeb użytkowników przestrzeni, a w konsekwencji możliwy spadek dochodów części gospodarstw domowych. Z kolei - zidentyfikowany terytorialny rozkład problemu ubóstwa wynikał z rozkładu miejsca zamieszkania beneficjentów świadczeń pomocy społecznej, wynikająca z niskiej sytuacji materialnej gospodarstw domowych.

Kolejnym zidentyfikowanym problemem sytuacji społecznej było wykluczenie społeczne rozumiane w kategoriach niemożności uczestniczenia w istotnych aspektach życia społecznego, gospodarczego, politycznego i kulturalnego społeczności miejskiej. W programie wskazano również na niższą aktywność mieszkańców powodowaną niższym poziomem kapitału relacyjnego i kapitału społecznego, co miało przejaw w niższym zaangażowaniu w życie społeczne, czego miernikiem była mniejsza liczba zgłoszeń projektów do budżetu obywatelskiego.

Na tej podstawie określone zostały kierunki działań rewitalizacyjnych mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk, w szczególności przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszaru rewitalizacji, aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji, zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji, wzmocnienie lokalnej przedsiębiorczości mieszkańców oraz budowanie tożsamości mieszkańców wokół potencjałów i atutów Miasta. Pogłębiona analiza sytuacji obszaru rewitalizacji skutkowała odpowiednim wyborem projektów rewitalizacyjnych. Dzięki prowadzonym działaniom partycypacyjnym na etapie programowania GPR została stworzona lista 33 projektów rewitalizacyjnych, których szacowana wartość wynosi 491 mln zł.

W toku dyskusji z przedstawicielami różnych środowisk miejskich wypracowano kompletną listę projektów. Pośród nich znalazły się również te zgłoszone bezpośrednio przez mieszkańców

²⁵ Zob. Załącznik nr 1 do uchwały nr XXIII/42/2016 Rady Miasta Skierniewice z dnia 7 kwietnia 2016 r.

²⁶ Zob. Strategia Rozwoju Miasta Skierniewice na lata 2021-2030, str. 31

bezpośrednio na etapie programowania. Dotyczy to projektów zlokalizowanych w dzielnicy Zadębie (P30. Budowa skateparku na Zadębciu - skweru aktywności miejskiej oraz P31. Dom Wędkarza - Centrum Aktywności Lokalnej Zadębie). Należy jednak podkreślić, że projekty ujęte w programie wynikają z prowadzonych wcześniej konsultacji, prac z mieszkańcami a szczególnie z podmiotami zainteresowanymi realizacją projektów mających na celu ożywienie wyznaczonego przez Miasto obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Analiza lokalnych potencjałów OR

Analiza lokalnych potencjałów występujących na terenie obszaru rewitalizacji stanowi, w myśl ustawy o rewitalizacji, niezbędny element pogłębionej diagnozy zjawisk problemowych. Lokalne potencjały to zasoby, które można i trzeba wykorzystać w celu zapobiegania powstawaniu negatywnych zjawisk lub ich eliminacji, to szanse i możliwości zlokalizowane na obszarze, które mogą wspierać proces rewitalizacji. Analiza pokazała istnienie poniższych potencjałów OR:

- ujęcie w OR historycznego centrum miasta o znacznych walorach dziedzictwa kultury i zabytków.

Znaczna część obszaru rewitalizacji znajduje się w granicach Układu Urbanistycznego Miasta Skierniewice – strefa A ścisłej ochrony konserwatorskiej (nr rej. 775 z 18.05.1987 r.) oraz strefa B (figurująca w gminnej ewidencji zabytków Miasta Skierniewice). Część podobszaru Miasta Skierniewice zlokalizowana jest na obszarze stanowisk archeologicznych. Na OR znajduje się m.in.: Ratusz Miejski, który powstał w 1847 roku, Pałac Prymasowski wraz z zespołem ogrodowym powstał w latach 1610-1619, Parowozownia Skierniewice oraz Park Miejski stanowiący jedno z bardziej reprezentatywnych miejsc Miasta. Posiadanie zabytkowych obiektów stanowić może tzw. „stymulantę” rozwojową, atrakcyjną dla mieszkańców i osób przyjezdnych. Na potrzeby niniejszej analizy przyjęto jednak zaklasyfikowanie wskaźnika pokazującego większą liczbę zabytków, jako „destymulantę” z uwagi na konieczne wydatki, jakie należy ponieść na ochronę i renowację obiektów zabytkowych. W kontekście rewitalizacji ważne będzie pokazanie terenów Miasta, gdzie powinny być kierowane dodatkowe środki pomocowe na remont i konserwację obiektów zabytkowych, czy pomoc mieszkańcom w działaniach inwestycyjnych związanych z remontami tych obiektów. Ważnym elementem rozwoju będzie włączenie Miasta w sieć unikatowych ośrodków historycznych o randze regionalnej i związane z tym, podjęcie działań rewitalizacyjnych zabytkowych struktur miejskich. Historyczne centrum jest niewątpliwie kluczowe dla funkcjonowania i tożsamości Miasta. To tutaj znajduje się najwięcej obiektów zabytkowych o najwyższej wartości, które są prawnie chronione (zostały wpisane do gminnej ewidencji zabytków lub wojewódzkiego rejestru zabytków). Potencjalne walory dziedzictwa kulturowego i potencjał terenów zielonych nie są jednak w pełni wykorzystywane. Obserwowanym negatywnym zjawiskiem ekonomicznym i społecznym, takim jak wysoka inflacja oraz wzrost cen towarów i usług, można zapobiec jedynie poprzez pozytywny wpływ władz miejskich, służb konserwatorskich oraz społeczności lokalnych. W przyszłości konieczna będzie wycena zasobów dziedzictwa z uwzględnieniem wartości historycznej, stanu zachowania obiektu oraz możliwości przekształceń i nowoczesnego użytkowania. Postulowanymi działaniami powinna być realizacja korytarzy zieleni i miejsc rekreacji historycznego centrum miasta Skierniewice. Obszar śródmiejski powinien zostać objęty jednolitą strategią operacyjną – planem zarządzania obszarem zarówno na poziomie strategicznym, jak i operacyjnym. Charakteryzując zabudowę Skierniewic, najstarszą część miasta stanowi centrum, gdzie znajdują się kamienice z przełomu XIX i XX wieku. Występowanie zachowanego cennego zabytkowego układu przestrzennego wpisanego do rejestru zabytków i

zamieszczonego w sieci miast województwa łódzkiego wskazywane jest w Gminnym Programie Opieki Nad Zabytkami Miasta Skierniewice na lata 2018-2022, jako jednak z głównych potencjałów Miasta, czemu towarzyszy jednak zły stan techniczny obiektów zabytkowych będących własnością osób prywatnych. Szansą może być realizacja przedsięwzięć wskazanych w programie rewitalizacji Miasta Skierniewice, na co wskazywał już nieobowiązujący Gminny Program Opieki na Zabytkami Miasta Skierniewice na lata 2018-2022. Pomimo tego, że okres obowiązywania tego programu upłynął jego zapisy są nadal aktualne i stanowią podstawę do prowadzonych aktualnie przez Miasto prac związanych z opracowaniem programu opieki nad zabytkami na kolejne lata po 2023 roku. Planowane remonty, przekształcenia, termomodernizacje w ramach planowanych projektów rewitalizacyjnych stanowią jednakże niebezpieczeństwo dla zachowania historycznych form obiektów podlegających ochronie konserwatorskiej. Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne zlokalizowane na terenie ochrony konserwatorskiej wykonane powinny być jednak w zakresie zaakceptowanym uprzednio przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. W przypadku przedsięwzięć ingerujących w strukturę zabytkowego obszaru rewitalizacji konieczne będzie przeprowadzenie badań archeologicznych dla tych obszarów. Wyzwaniem dla samorządu będzie znalezienie nowych funkcji dla zachowanego dziedzictwa materialnego, które umożliwią równy dostęp do tych zasobów ich właścicielom, mieszkańcom Miasta i turystom, przy zachowaniu ich wartości historycznej.

- nadwyżka osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do osób w wieku przedprodukcyjnym. Jednym z wyzwań rozwojowych OR będzie zatem przeformułowania funkcji obiektów i przestrzeni miejskiej, które powinny służyć również coraz liczniejszej grupie seniorów, mieszkańców miasta w tym OR. Jest to również konieczność wynikająca z obowiązku zapewnienia dostosowania przestrzeni dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i innymi szczególnymi potrzebami zgodnie z przepisami ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Przedstawiona struktura wiekowa mieszkańców OR może stanowić również potencjał rozwojowy.

- aktualne dokumenty planistyczne i strategiczne wyznaczające główne kierunki rozwoju miasta.

Korzystne uwarunkowania funkcjonalne to aktualny dokument strategiczny, jakim jest uchwalona w 2021 roku Strategia Rozwoju Miasta Skierniewice na lata 2021-2030. Miasto posiada również aktualny dokument wyznaczający kierunki rozwoju polityki społecznej w postaci przyjętej w 2021 roku Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2021–2030 oraz aktualny Program Ochrony Środowiska Miasta Skierniewice na lata 2021-2024 z perspektywą do 2028 roku przyjęty w 2021 roku. Teren OR objęty jest również aktualnymi planami rozwoju i modernizacji infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, w tym Wieloletnich Planów Rozwoju i Modernizacji Urzędzeń Wodociągowych i Kanalizacyjnych eksploatowanych przez Zakład Wodociągów i Kanalizacji „WOD-KAN” sp. z o.o. w Mokrej Prawej.

- potencjał możliwości realizacji projektów inwestycyjnych w Mieście. Analiza danych zastanych wskazuje na zabezpieczenie w budżecie Miasta środków finansowych na współfinansowanie projektów służących realizacji zadań miasta w WPI i prognozie finansowej. GPR realizowany ma być na terenie miasta powiatowego jakim są Skierniewice. Polityka finansowa Miasta Skierniewice realizowana jest w oparciu o uchwałę budżetową corocznie uchwalaną przez Radę Miasta, która określa źródła dochodów i kierunki wydatkowania środków finansowych. Realizacja zadań

inwestycyjnych oparta jest o przedsięwzięcia wyszczególnione w Wieloletniej Prognozie Finansowej oraz w uchwale budżetowej. Uchwałą Nr XXXVIII/138/2021 Rady Miasta Skierniewice z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie uchwalenia budżetu Miasta Skierniewice na 2022 rok określono wysokość dochodów w łącznej wysokości 302 mln zł, w tym dochody bieżące w wysokości 287 mln zł oraz dochody majątkowe w wysokości 14 mln zł, a także określono wysokość wydatków w łącznej wysokości 355 mln zł, w tym: wydatki bieżące w wysokości 282 mln zł oraz wydatki majątkowe w wysokości 73 mln zł. Planowana kwota deficytu określona została w wysokości 53 mln zł, co zapewnia możliwość efektywnego i skutecznego pozyskiwania środków dotacyjnych i realizację inwestycji w ramach zaplanowanych projektów rewitalizacyjnych, które mają być realizowane przez Miasto.

- doświadczenia realizacji projektów rewitalizacyjnych z poprzedniego okresu programowania.

Pomimo tego, że Miasto może wykazać generalnie ograniczoną skuteczność w realizacji zaplanowanych w LPR na lata 2015-2022 projektów rewitalizacyjnych, to jednak te zrealizowane projekty pokazują na skuteczność prowadzonych działań na podstawie poprzednio obowiązującego LPR. Projektami zasługującymi na szczególną uwagę powinny być operacje odnoszące się do zagospodarowania przestrzeni publicznej tj. Rewitalizacja zabytkowego, neorenesansowego ratusza w Skierniewicach. Projekt ten powinien być kontynuowany w celu pozyskania dodatkowych środków na dalszą modernizację ratusza miejskiego i przestrzeni publicznej przylegającej do ratusza. Kolejnym projektem, który powinien zostać wpisany do GPR jest inwestycja mająca na celu ożywienie przestrzeni miejskiej rynku w Skierniewicach i jego zazielenienie, który będzie się wpisywać zatem w cele wsparcia FEŁ2027. Projektem, który również powinien zostać zrealizowany jest projekt Instytutu Ogrodnictwa Centrum Rozwoju Nauk Ogrodniczych i Edukacji Ekologicznej, który został wpisany do Kontraktu Programowego dla Województwa łódzkiego.

- potencjał Miasta powiatowego i naturalnego centrum przedsiębiorczości dla regionu. Skierniewice wyróżnia niezwykle korzystne położenie: to niemal pięćdziesięciotysięczne miasto znajduje się w centrum Polski, pomiędzy Warszawą a Łodzią. Dzięki temu charakteryzuje się dogodną dostępnością komunikacyjną oraz dobrymi połączeniami drogowymi i kolejowymi. Potencjałem rozwojowym Skierniewic wskazywanym w okresowych raportach Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. jest wysoka ocena atrakcyjności inwestycyjnej Miasta²⁷. Oznacza to, że Miasto uzyskało ponad przeciętną ocenę we wszystkich analizowanych obszarach branż pod uwagę w tym badaniu tj. gospodarki narodowej, przemysłu, handlu, usług turystycznych oraz usług profesjonalnych. Na OR zlokalizowane są liczne siedziby firm i przedsiębiorstw. Zgodnie z danymi CEIDG na terenie miasta funkcjonuje ponad 5 tys. firm. Nowych firm w Skierniewicach jest coraz więcej. Wysokie miejsce świadczy, że miasto się rozwija i jest atrakcyjne dla przedsiębiorców. Na terenie Skierniewic mają swoje siedziby m.in. Stella, Bruk-Bet, czy Axell Logistics. W mieście dominuje mała i średnia przedsiębiorczość. Zasadne będzie zatem wspieranie przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez wsparcie osób nieaktywnych zawodowo, o niskich kompetencjach i wykształceniu oraz wsparcie do zakładania i rozwijania działalności gospodarczej w oparciu o potencjały Miasta. Samorząd w Skierniewicach regularnie i skutecznie pozyskuje krajowe i unijne fundusze na rozwój przedsiębiorczości w mieście.

²⁷ Por. Atrakcyjność inwestycyjna regionów 2017. Województwo łódzkie Raport przygotowany na zlecenie Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. w Instytucie Przedsiębiorstwa Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie Warszawa 2017

Mimo, że Skierniewice posiadają dużą liczbę obszarów usługowych, w tym związanych z realizacją celów publicznych, w tym edukacyjnych i kulturalnych, to nie posiadają przestrzeni publicznej o atrakcyjnym programie funkcjonalnym. Dlatego postulowane byłoby tworzenie nowych przestrzeni osiedleńczych (kwateralowych) w oparciu o historyczne tereny i oferowanie atrakcyjnych programów dla mieszkańców. Potencjałem OR w tym obszarze będą tereny powojkowe, które można będzie zagospodarować dla rozwoju gospodarczego centrum historycznego Miasta.

- marka miasta Skierniewice, jako krajowej stolicy nauk ogrodniczych i Święto Kwiatów Owoców i Warzyw; od ponad 40 lat w Skierniewicach odbywa się Skierniewickie Święto Kwiatów Owoców i Warzyw. Ta kilkudniowa impreza przyciąga do miasta nawet 250 tysięcy gości z kraju i zagranicy. Wyjaśnić należy, że pojęcie marki miasta wywodzi się z koncepcji marketingu terytorialnego i jest związane z wizerunkiem miasta. W umysłach ludzi miasto funkcjonuje jako związane z nim skojarzenia i emocje, które tworzą jego obraz. Zgodnie z licznymi badaniami, miasta na całym świecie konkurują ze sobą na wielu płaszczyznach oferując nowym i obecnym mieszkańcom, ale również potencjalnym inwestorom, podobne dobra, produkty i usługi²⁸. Interesującym efektem mnożnikowym rewitalizacji może być wzmożona działalność inwestycyjna prywatnych przedsiębiorców bazujących na marce miasta Skierniewice. Marka Skierniewic w tym obszarze kojarząca się z sadownictwem i naukami ogrodniczymi może być potencjałem do realizacji projektów bazujących na tym potencjale. Potencjał ten może zostać wykorzystany również do realizacji miejskich projektów społecznych.

- Instytutu Ogrodnictwa – PIB i Centrum Edukacji Ekologicznej w skierniewickim Instytucie Ogrodnictwa (tzw. Zielony Kopernik); Od lat Skierniewice promują się jako Stolica Nauk Ogrodniczych. Skierniewice kojarzone są ponadto z ogrodniczym i sadowniczym dziedzictwem sięgającym wieków wstecz. Ma tu swoją siedzibę Instytut Ogrodnictwa – PIB – placówka badawcza o międzynarodowej renomie. Tereny zielone w mieście mają istotne znaczenie dla środowiska oraz spełniają funkcje rekreacji wypoczynku dla mieszkańców miasta. W Strategii Rozwoju Miasta Skierniewice na lata 2021-2030 wskazuje się, że największą powierzchnię terenów zieleni na obszarze miasta zajmują pola doświadczalne Instytutu Ogrodnictwa – PIB i Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie (SGGW). W przestrzeni miejskiej zajmują one łącznie 225,38 ha, co stanowi 6,54% ogólnej powierzchni Miasta²⁹. Tereny zielone Instytutu i Szkoły, obok funkcji dydaktycznej, stanowią istotny zasób terenów zieleni objętych ochroną przed zabudową miejską.

Potencjałem obszaru rewitalizacji są plany Instytutu Ogrodnictwa – PIB, który zamierza utworzyć Centrum Rozwoju Nauk Ogrodniczych i Edukacji Ekologicznej „Ogrody Nauki”. Ma to być największy ośrodek edukacyjno-warsztatowy w naszej części Europy³⁰. Pożądane będzie stworzenie warunków do powstania dodatkowych miejsc pracy w branży ogrodniczej i promocja miasta na skalę krajową. Koncepcja utworzenia Centrum o charakterze naukowo-edukacyjnym w Skierniewicach pojawiła się już kilka lat temu. Projekt zapisany w kontrakcie programowym województwa łódzkiego będzie obejmował rewitalizację osady pałacowej oraz utworzenie w zasobach osady pałacowej ścieżek

²⁸ Zob. Kotsut B., Ciesiółka P., Kudlak R. 2017. Działania rewitalizacyjne w miastach województwa wielkopolskiego w latach 1999–2015 oraz ich efekty, *Studia Regionalne i Lokalne*, 2(68): 50–68

²⁹ Zob. Strategia Rozwoju Miasta Skierniewice na lata 2021-2030, str. 27

³⁰ Zob. więcej o projekcie Instytut Ogrodnictwa – PIB „Ogrody Nauki” Centrum Rozwoju Nauk Ogrodniczych i Edukacji Ekologicznej (CRNOiEE) w Skierniewicach na stronie internetowej Instytutu Ogrodnictwa – PIB i w doniesieniach prasowych dotyczących tego projektu.

edukacyjnych i takiego miejsca, które będzie tworzone trochę na wzór Centrum Nauki Kopernik. Pomysł zakłada odnowienie istniejących budynków zabytkowej osady pałacowej i umieszczenie w nich tematycznych wystaw multimedialnych. Powstanie nowoczesne centrum konferencyjne, służące organizacji wykładów i spotkań branżowych. We wnętrzach pałacu prymasowskiego prezentowana będzie historia nauk ogrodniczych. W Centrum Edukacji Ekologicznej „Ogrody Nauki” znajdować się będą interaktywne instalacje, laboratoria pokazowe i eksperymentalne, jak również „Wiszące Ogrody”, mające na celu przybliżenie życia roślin i owadów. Projekt Instytutu Sadownictwa -PIB stanowić będzie podstawę do realizacji kolejnych działań rewitalizacyjnych bazujących na marce miasta Skierniewice, jako stolicy nauk ogrodniczych.

- teren zalewu Zadębie: potencjałem OR są tereny zielone przeznaczone pod rekreację m.in. obszar zalewu Zadębie. Obiekt jest miejscem częstych spacerów okolicznych mieszkańców. Wokół zbiornika dostępne są tereny będące własnością miasta z przeznaczeniem na rekreację. Zbiornik został wybudowany w latach 1966-1970, następnie od roku 1996 do 1999 był rozbudowywany. Zbiornik jest usytuowany w naturalnej dolinie rzeki Łupi-Skierniewki, a jego powierzchnia wynosi ok. 26 ha, przy długości 2087 m i średniej głębokości 2,15 m. Występują w nim różne gatunki ryb. W 2018 roku przeszedł generalny remont, poszerzając swoją infrastrukturę i zwiększając atrakcyjność. Nie bez znaczenia jest również funkcja retencyjna zbiornika i przeciwpożarowa. Charakteryzuje się on dużym spadkiem poprzecznym i podłużnym, co przyspiesza spływ wody. Potencjał może zostać wykorzystany poprzez realizację na tym terenie skateparku na Zadębium oraz nowego miejsca Centrum Aktywności Lokalnej Zadębie.

- stacja kolejowa oraz obszar kolejowy obejmujący również potencjał dziedzictwa kulturowego. OR wyznaczony został na terenie, który obejmuje stację kolejową Skierniewice oraz obszar kolejowy, przez który przebiegają linie kolejowe tj. nr 1 Warszawa Zachodnia – Katowice, odcinek Skierniewice R3 - Skierniewice oraz Skierniewice R95 - Skierniewice, nr 11 Skierniewice – Łowicz Główny, odcinek Skierniewice - Skierniewice R88, nr 12 Skierniewice – Łuków, odcinek Skierniewice - Marków, nr 530 Skierniewice R95 - Skierniewice R86, odcinek Skierniewice R95 - Skierniewice R86. Na części stacji kolejowej Skierniewice w ramach realizowanej umowy na opracowanie dokumentacji projektowej pn. „Prace na linii kolejowej nr 12 Skierniewice – Łuków (C-E20)” zostały zaprojektowane ekrany akustyczne, sieci srk i telekomunikacyjne w całości na obszarze kolejowym. Z uwagi na możliwość wystąpienia kolizji pomiędzy infrastrukturą kolejową, a projektami przedstawionymi w GPR, ich realizacja wymaga wcześniejszego uzgodnienia z operatorem sieci kolejowej - PLK S.A. Dodatkowo, w przypadku realizacji projektów rewitalizacyjnych lokalizowanych w sąsiedztwie obszaru kolejowego, w szczególności Projektu P12. zakładającego budowę nowego zejścia od ulicy Łowickiej do parku miejskiego, należy je uzgodnić z właściwą jednostką organizacyjną zarządcy infrastruktury kolejowego, tj. PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Zakład Linii Kolejowych w Łodzi. Zagospodarowanie terenów sąsiadujących z infrastrukturą kolejową oraz wszelkie zamierzenia inwestycyjne planowane do realizacji w ich sąsiedztwie winny być zgodne z przepisami odrębnymi, w tym z: ustawą z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonania robót ziemnych w sąsiedztwie linii kolejowej, a także sposobu urządzania utrzymywania zasłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 października 2015 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać skrzyżowania linii kolejowych oraz bocznic

kolejowych z drogami i ich usytuowanie, ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, ustawą z dnia 21 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. OR to również teren na którym zlokalizowana jest zabytkowa Parowozownia Skierniewice zarządzana przez Polskie Stowarzyszenie Miłośników Kolei. Pierwsze zachowane wzmianki pochodzą z 1858 r., kiedy w parowozowni dokonywano już poważnych modernizacji. Przyszłość tego historycznego zespołu obiektów związana jest z funkcją pielęgnowania i propagowania tradycji polskiego kolejnictwa, realizowaną przez stopniową rewaloryzację zabytkowych budynków i budowli oraz organizację ekspozycji taboru i techniki kolejowej.

- uwarunkowania przestrzenno-funkcjonalne Miasta i OR, jako centrum funkcjonalnego Skierniewic. Skierniewice są największym miastem subregionu obejmującego teren byłego województwa skierniewickiego. Jako miasto, które pełniło do roku 1998 funkcje ośrodka wojewódzkiego, posiada uprzywilejowany status miasta grodzkiego. Skierniewice są także siedzibą powiatu ziemskiego oraz siedzibą gminy wiejskiej Skierniewice. W Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju Miasto Skierniewice zostało uznane za regionalny ośrodek równoważenia rozwoju, położony w zasięgu strefy narastającej koncentracji potencjału cywilizacyjno-ekonomicznego – konurbacji warszawsko-łódzkiej. Z kolei w planie zagospodarowania przestrzennego województwa łódzkiego miasto Skierniewice wymieniane jest jako ważny element wojewódzkiej sieci regionalnych biegunów wzrostu. Miasto Skierniewice to jeden z dziesięciu dużych ośrodków miejskich województwa łódzkiego o zaludnieniu w przedziale 40-80 tysięcy stanowiących trzon „ośrodków równoważenia rozwoju na obszarze województwa”. Największym potencjałem wyznaczonego obszaru rewitalizacji Miasta Skierniewice jest jego centralna lokalizacja. Teren ten wykazuje zatem znaczne możliwości centrotwórcze.

Wnioski z analizy: Opracowywany Gminny Program Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2023-2033 nie powinien skupiać się na jednym zagadnieniu, ale wielotorowo podejmować próbę odwrócenia niekorzystnych zjawisk, które skoncentrowały się w wyznaczonym obszarze rewitalizacji obejmującym centralną część Miasta. W programie rewitalizacji z okresem realizacji do 2033 roku należy położyć nacisk, zarówno na poszukiwanie rozwiązań dla zidentyfikowanych problemów, jak również wskazanie lokalnych potencjałów występujących na wyznaczonym obszarze rewitalizacji, które mogą stać się czynnikiem rozwoju dla tego obszaru, jak i całego Miasta Skierniewice.

- tereny zielone OR i spadająca jakość powietrza. Niewątpliwie jednym z wyzwań dla władz Skierniewic będzie rozwiązanie problemów związanych z zanieczyszczeniem środowiska. W Programie Ochrony Środowiska Miasta Skierniewice na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024 wskazano, że na ogólną emisję przemysłową w Mieście największy wpływ wywierają źródła „technologiczne” w zakładach produkcyjnych (firmy zajmujące się przechowywaniem oraz szeroko rozpowszechnioną logistyką). Emisja powierzchniowa (emisja niska) jest to emisja pochodząca głównie z sektora bytowego. Jego źródłami są m.in. lokalne kotłownie i paleniska domowe. Na terenie Miasta Skierniewice stanowi ona ważny problem w aspekcie zanieczyszczenia powietrza³¹. Ze względu na wciąż dużą liczbę pieców opalanych węglem, normy jakości powietrza w wyznaczonych strefach

³¹ Zob. Program Ochrony Środowiska Miasta Skierniewice na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024, str. 26

deeskalacji w okresie zimowym są bliskie granicy. Istotne jest zatem aby podjąć skuteczne działania służące w pierwszej kolejności ograniczeniu, a w przyszłości wyeliminowania problemu niskiej emisji z wyznaczonego obszaru rewitalizacji. Innym istotnym zagadnieniem jest potrzeba poprawy stanu infrastruktury drogowej celem podniesienia bezpieczeństwa mieszkańców.

Rozdział IV. Wizja, cele rewitalizacji i kierunki mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk na obszarze rewitalizacji

Niniejszy rozdział opisuje wizję obszaru rewitalizacji i cele rewitalizacji oraz odpowiadające zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym kierunki działań mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk zidentyfikowanych na obszarze rewitalizacji.

Przepisy ustawy o rewitalizacji wskazują, że GPR powinien zawierać opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, a także cele rewitalizacji i odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu zdiagnozowanych poprzednio negatywnych zjawisk społecznych i powiązanych z nimi problemów gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Przez wizję rozumiemy obraz przyszłości, którą chcemy wykreować. Wizja i uporządkowany system celów rewitalizacji powinny stanowić spójną całość w tym sensie, że każdy z celów rewitalizacji musi w czytelny sposób przyczynić się do realizacji wizji jako całości lub jej fragmentu. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji (planowany efekt rewitalizacji) prezentuje się następująco:

Wizja - Po 2033 roku obszar rewitalizacji Miasta Skierniewice będzie charakteryzował się atrakcyjnością, jako miejsce do życia oraz prowadzenia działalności gospodarczej i społecznej. Obszar rewitalizacji charakteryzuje się rozwiązaniami funkcjonalnymi godzącymi potrzeby i oczekiwania lokalnej społeczności, zyskujący nowy wizerunek i pozytywny odbiór mieszkańców. Atrakcyjna przestrzeń publiczna, dająca różnorodne możliwości spędzania wolnego czasu oraz wchodzenie w zbiorowe relacje sprzyjać będzie poprawie aktywności mieszkańców. Nastąpi ożywienie przestrzeni miejskiej rynku w Skierniewicach i jego zazielenienie. Notuje się ożywienie gospodarcze tej części miasta. Dzięki podjętym działaniom rewitalizacyjnym wypromowano produkty lokalne oparte o dziedzictwo Miasta, co sprzyja rozwojowi atrakcyjności turystycznej oraz wzrostowi potencjału społecznego i gospodarczego. Zrewitalizowano tkankę mieszkaniową Miasta. Podjęto skuteczne działania przeciwdziałające zjawisku wykluczenia społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji. Wzmocnienie kapitału społecznego w efekcie zwiększonej aktywności organizacji pozarządowych, zaangażowania społeczności lokalnej w sprawy swego otoczenia oraz solidarności międzypokoleniowej jest dodatkowym czynnikiem wspomagającym rozwój Skierniewic.

Realizacja wizji obszaru po podjęciu działań rewitalizacyjnych wymaga konieczności zdefiniowania celów strategicznych i przyporządkowania im celów operacyjnych, a także wskazania konkretnych projektów niezbędnych do realizacji w procesie rewitalizacji. Z wizji stanu obszaru rewitalizacji wynika, iż teren ten stanie się przyjaznym miejscem do życia, pracy i wypoczynku – głównie dzięki funkcjonalnej przestrzeni, ale też za sprawą zwiększonej aktywności podmiotów gospodarczych oraz

mieszkańców, wzmocnionej przez działalność wielu instytucji publicznych oraz inicjatywy oddolne. Na tej podstawie określono cele rewitalizacji:

Cel szczegółowy 1 - Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji

Cel szczegółowy 2 - Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji

Realizacja celów rewitalizacji doprowadzi do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysowego oraz przyczyni się do aktywizacji lokalnej społeczności. Na tej podstawie określone zostały **kierunki działań rewitalizacyjnych** mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk problemowych. Poniżej zaprezentowano tabelaryczne zestawienie zidentyfikowanych problemów z planowanymi kierunkami działań rewitalizacyjnych. Zestawienie klarownie pokazuje wpływ zaplanowanych działań rewitalizacyjnych na przeprowadzenie procesu rewitalizacji, w tym zmniejszenie zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji. Należy mieć na uwadze, że przypisując poszczególne projekty kierowano się ich głównym zakresem tematycznym, choć co ma pokazywać jedynie zestawienie dla celów uzasadnienia logiki interwencji, projekty rewitalizacyjnej oddziaływać będą bowiem, co do zasady, na wiele uwarunkowań problemowych obszaru rewitalizacji.

Tabela 6. Wpływ zaplanowanych działań rewitalizacyjnych na przeprowadzenie procesu rewitalizacji, w tym zmniejszenie zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji

Wymiar problemowy	Wybrane zidentyfikowane wyzwania społeczno-gospodarcze obszaru rewitalizacji	Planowane cele szczegółowe działań rewitalizacyjnych	Kierunki działań rewitalizacyjnych mające na celu eliminację lub ograniczenie występowania negatywnych zjawisk problemowych	Planowane projekty rewitalizacyjne
Wymiar społeczny	<p>Występowanie natężenia problemów społecznych mierzone wskaźnikami:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Zmiana liczby mieszkańców w latach na 100 mieszkańców — Liczba osób w wieku poprodukcyjnym na 100 osób — Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej na 100 osób — Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. ubóstwa na 100 osób — Liczba osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej z tyt. alkoholizmu na 100 osób — Liczba osób niepełnosprawnych pobierających świadczenia z opieki społecznej na 100 osób — Liczba osób pobierających dodatki mieszkaniowe — Liczba niebieskich kart na 100 osób — Liczba osób bezrobotnych na 100 osób — Wielkość zaległości czynszowych w lokalach komunalnych w zł na 100 osób — Liczba projektów zgłoszonych do Budżetu Obywatelskiego na 100 osób 	<p>Cel szczegółowy 1 - Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu mieszkańców obszaru rewitalizacji, — Aktywizacja zawodowa mieszkańców obszaru rewitalizacji — Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji 	<p>P25. Razem damy radę - program szkoleniowo animacyjny dla mieszkańców rewitalizowanych lokali</p> <p>P26. Utworzenie i wyposażenie placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ze Skierniewic</p> <p>P30. Budowa skateparku na Zadębciu - skweru aktywności miejskiej</p> <p>P31. Dom Wędkarza - Centrum Aktywności Lokalnej Zadębcie</p> <p>P27. Remont lokalu z dostosowaniem go do Rodzinnego Domu Dziecka wraz z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych w Skierniewicach</p> <p>P29. Dostosowanie miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb osób niepełnosprawnych w Przedszkolu nr 1 w Skierniewicach</p>

Wymiar gospodarczy	<p>Występowanie natężenia problemów gospodarczych mierzone wskaźnikami:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Liczba nowych zarejestrowań w CE-IDG na 100 osób — Liczba wyrejestrowań z CEIDG na 100 osób — Suma negatywnych zjawisk gospodarczych wg kodów PKD 9200Z 6419Z 6492Z wraz z punktami sprzedaży alkoholu na 100 osób 	<ul style="list-style-type: none"> — Cel szczegółowy 1 - Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> — Wzmocnienie lokalnej przedsiębiorczości mieszkańców — Poprawa dostępności terenów publicznych poprzez przeciwdziałanie degradacji przestrzeni obszaru rewitalizacji — Poprawa jakości powietrza przez ograniczenie niskiej emisji na obszarze rewitalizacji — Budowanie tożsamości mieszkańców wokół potencjałów i atutów Miasta. 	<p>P7. Rewitalizacja terenów powojkowych dla rozwoju gospodarczego centrum historycznego Miasta Skierniewice</p> <p>P22. Inkubator przedsiębiorczości - wspieranie przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji</p> <p>P23. Akcja rewitalizacja - jarmark lokalny przy okazji Skierniewickiego Święta Kwiatów Owoców i Warzyw</p> <p>P24. Żyć lepiej w Skierniewicach – aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców na rewitalizowanym terenie</p>
Wymiar środowiskowy	<p>Występowanie natężenia problemów środowiskowych mierzone wskaźnikami:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Powierzchnia wyrobów zawierających azbest w m2 na 100 osób — Liczba kotłów do wymiany na podstawie inwentaryzacji źródeł ciepła (kotły klasy 3 i pozaklasowe) na 100 osób 	<ul style="list-style-type: none"> — Cel szczegółowy 2 - Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> — Poprawa dostępności terenów publicznych poprzez przeciwdziałanie degradacji przestrzeni obszaru rewitalizacji, — Poprawa jakości powietrza przez ograniczenie niskiej emisji na obszarze rewitalizacji, 	<p>P10. Realizacja korytarzy zieleni i miejsc rekreacji historycznego centrum miasta Skierniewice – część I</p> <p>P11. Realizacja korytarzy zieleni i miejsc rekreacji historycznego centrum miasta Skierniewice – część II</p> <p>P12. Budowa połączenia rekreacyjno-dydaktycznego parku miejskiego z północną częścią miasta Skierniewice – część I i część II</p> <p>P13. Rewitalizacja doliny rzeki Łupia-Skierniewka wraz z wprowadzeniem funkcji edukacyjnej</p> <p>P28. Poprawa dostępności przestrzeni publicznych Parku Miejskiego w Skierniewicach</p> <p>P8. Rewaloryzacja placu św. Floriana</p> <p>P9. Rewaloryzacja placu Słoneczna</p> <p>P33. „Ogrody Nauki” Centrum Rozwoju Nauk Ogrodniczych i Edukacji Ekologicznej w Skierniewicach (CRNOiEE) w Skierniewicach</p>

<p>Wymiar przestrzenno-funkcjonalno-techniczny</p>	<p>Występowanie natężenia problemów przestrzenno-funkcjonalno-technicznych mierzone wskaźnikami:</p> <ul style="list-style-type: none"> — Liczba obiektów zabytkowych ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków na 100 osób — Liczba budynków komunalnych wymagających podłączenia do sieci ciepłowniczej na 100 osób — Liczba budynków komunalnych w złym stanie technicznym 	<ul style="list-style-type: none"> — Cel szczegółowy 2 - Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji 	<ul style="list-style-type: none"> — Redukowanie przestrzenno-funkcjonalno-technicznych problemów obszaru rewitalizacji — Budowanie tożsamości mieszkańców wokół potencjałów miasta i obszaru rewitalizacji — Poprawa dostępności terenów publicznych poprzez przeciwdziałanie degradacji przestrzeni obszaru rewitalizacji 	<p>P32. Rewitalizacja i adaptacja zabytkowej Parowozowni Skierniewice do celów muzealnych i realizacji projektów kulturalnych – II etap</p> <p>P1. Wsparcie prac związanych z wielorodzinnymi budynkami mieszkalnymi na obszarze rewitalizacji</p> <p>P2. Brama Parkowa w Skierniewicach – kompleksowa rewitalizacja, prace konserwatorskie i restauratorskie</p> <p>P3. Rewaloryzacja neorenesansowego ratusza miejskiego oraz rynku w Skierniewicach</p> <p>P4. Wyposażenie w podstawową infrastrukturę techniczną terenów mieszkaniowych</p> <p>P5. Remont i przebudowa budynku oraz zagospodarowanie terenów zielonych po Szkole Podstawowej nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Skierniewicach</p> <p>P6. Modernizacja budynku warsztatów szkolnych Zespołu Szkół Zawodowych nr 2 w Skierniewicach</p> <p>P14. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Okrzei</p> <p>P15. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Władysława Stanisława Reymonta od ul. Mszczonowskiej do ul. Jana III Sobieskiego wraz ze skrzyżowaniami oraz wraz z odcinkiem ul. Doktora Stanisława Rybickiego (od ul. Jana III Sobieskiego do ul. Pomologicznej)</p> <p>P16. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Strykowskiej od ul. Rawskiej do Placu Dąbrowskiego</p> <p>P17. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Św. Stanisława</p> <p>P18. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Stefana Batorego odc. od ul. Rynek do Placu Jana Pawła II</p>
--	---	--	--	--

				<p>P19. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Gałęckiego</p> <p>P20. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Prymasowskiej od ul. Jagiellońskiej do ul. Józefa Piłsudskiego wraz ze skrzyżowaniem ul. Józefa Piłsudskiego i ul. Tadeusza Kościuszki oraz wraz z mostem na rzece Skierniewce</p> <p>P21. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Senatorskiej na odc. od ul. Prymasowskiej do ul. Kościelnej wraz z ulicą Kościelną i odc. ul. Św. Floriana</p>
--	--	--	--	---

Źródło: opracowanie własne

Rozdział V. Projekty rewitalizacyjne

Niniejszy rozdział opisuje listę zaplanowanych do realizacji projektów rewitalizacyjnych.

Zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacja GPR zawiera listę 33 projektów rewitalizacyjnych realizujących kierunki działań, mających na celu eliminację lub ograniczenie negatywnych zjawisk powodujących sytuację kryzysową. Obecnie nie przewiduje się przedsięwzięć uzupełniających, jednak nie wyklucza się ich ujęcia w dokumencie na etapie wdrażania GPR. Szacowana wartość projektów zaplanowanych realizacji w ramach GPR do 2033 roku wynosi 491 mln zł. Szczegółowy opis projektów ujętych w GPR znajduje się w załączniku nr 3 do niniejszego GPR.

Podkreślenia wymaga, że Miasto ogłosiło otwarty nabór na propozycje projektów rewitalizacyjne wśród mieszkańców³². Nabór propozycji projektów trwał od 27 kwietnia do 11 maja 2023 roku poprzez złożenie formularza w siedzibie Urzędu Miasta Skierniewice, Wydziale Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych oraz poprzez przesłanie formularza na adres e-mail do Urzędu Miasta. Celem otwartego naboru było zaproszenie mieszkańców do zgłaszania propozycji projektów, które następnie mogły zostać wprowadzone do programu rewitalizacji.

Pomoc finansowa, o jaką występować będą wnioskodawcy projektów rewitalizacyjnych opisanych w GPR udzielona będzie każdorazowo w zakresie, wysokości i na warunkach określonych szczegółowo w każdym ze wskazanych programów pomocowych. Określenie przez autorów niniejszego Programu szacowanej wartości projektu i potencjalnego źródła finansowania nie wyklucza, ani w żadnym zakresie nie ogranicza wnioskodawcy w możliwości wyboru najefektywniejszego źródła finansowania. Zapisy te, w zakresie wartości projektów i ich dofinansowania, nie przesądzają również o ostatecznym układzie źródeł finansowania tych projektów. Będą one bowiem uszczegółowiane każdorazowo przez właściwego wnioskodawcę na etapie analiz finansowych opracowywanych w związku z procesem aplikowania o zewnętrzne granty.

W Programie zostały ujęte projekty, które zaplanowane są do realizacji przez Miasto Skierniewice oraz podmioty samorządowe tj. ZGM sp. z o.o. w Skierniewicach, MOPR w Skierniewicach, Zakład Utrzymania Miasta sp. z o.o. w Skierniewicach, placówki edukacyjno-oświatowe tj. Przedszkole nr 1 w Skierniewicach, Szkoła Podstawowa nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Skierniewicach, Zespół Szkół Zawodowych nr 2 w Skierniewicach. Pośród projektów znalazły się również takie które mają być realizowane przez podmioty zewnętrzne dla Urzędu Miasta Skierniewice tj. Instytut Ogrodnictwa – PIB, Polskie Stowarzyszenie Miłośników Kolei oraz Skierniewickie Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich „Ametyst”.

Wszystkie projekty ujęte na liście podstawowej spełniają warunek poprawy dostępności osobom, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Opisy poszczególnych projektów sformułowano w oparciu o bieżący stan przygotowania ich do realizacji. W przypadku projektów, które nie mają np. dokumentacji technicznej, opisy zostały przedstawione w ogólny sposób. Zostaną one uszczegółowione na dalszym etapie wdrażania GPR.

³² Zob. [nabór-propozycji-projektów-rewitalizacyjnych](#)

Odbiorcami działań rewitalizacyjnych (grupą docelową) są przede wszystkim mieszkańcy obszaru rewitalizacji, ale również pozostali mieszkańcy Miasta, podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze Skierniewic działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne, przedsiębiorcy prowadzący lub zamierzający prowadzić na obszarze Skierniewic działalność gospodarczą, jednostki organizacyjne Miasta i podmioty samorządowe prowadzące swoje działania statutowe na obszarze rewitalizacji.

Szczegółowe zestawienie projektów rewitalizacyjnych zaprezentowano poniżej.

Tabela 7. Wykaz podstawowych projektów rewitalizacyjnych Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2023-2033

Numer i nazwa projektu	Lokalizacja projektu	Planowany okres realizacji w latach 2023-2033											Szacowany koszt
		2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	
Lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych													
P1. Wsparcie prac związanych z wielorodzinnymi budynkami mieszkalnymi na obszarze rewitalizacji	ul. Sienkiewicza 18, ul. Lelewela 9, ul. Lelewela 9A dz. ew. 106301_1.0009.517/1, obręb 0009 106301_1.0009.518/1, obręb 0009 106301_1.0009.518/1, obręb 0009												2 000 000 zł
P2. Brama Parkowa w Skierniewicach – kompleksowa rewitalizacja, prace konserwatorskie i restauratorskie	ul. Sienkiewicza, Brama Parkowa dz. ew. 106301_1.0009.5/10, obręb 0009												1 000 000 zł
P3. Rewaloryzacja neorenesansowego ratusza miejskiego oraz rynku w Skierniewicach	Rynek 1 dz. ew. 106301_1.0009.191, obręb 0009												20 000 000 zł
P4. Wyposażenie w podstawową infrastrukturę techniczną terenów mieszkaniowych	ul. Sosnowa dz. ew. 106301_1.0008.515, obręb 0008 106301_1.0008.518, obręb 0008 106301_1.0008.539, obręb 0008 106301_1.0008.544/3, obręb 0008 106301_1.0008.544/4, obręb 0008 106301_1.0008.544/5, obręb 0008 106301_1.0008.545, obręb 0008 106301_1.0008.544/19, obręb 0008 106301_1.0008.544/18, obręb 0008 106301_1.0008.544/16, obręb 0008 106301_1.0008.544/17, obręb 0008 106301_1.0008.544/14, obręb 0008 106301_1.0008.544/15, obręb 0008 106301_1.0008.544/12, obręb 0008												5 000 000 zł

	106301_1.0008.544/13, obręb 0008 106301_1.0008.544/10, obręb 0008 106301_1.0008.544/11, obręb 0008 106301_1.0008.544/8, obręb 0008 106301_1.0008.544/9, obręb 0008 106301_1.0008.544/7, obręb 0008 106301_1.0008.544/6, obręb 0008 106301_1.0008.544/20, obręb 0008		
P5. Remont i przebudowa budynku oraz zagospodarowanie terenów zielonych po Szkole Podstawowej nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Skierniewicach	ul. Sienkiewicza 14 dz. ew. 106301_1.0009.25, obręb 0009	2026 2027 2028 2029 2030	20 000 000 zł
P6. Modernizacja budynku warsztatów szkolnych Zespołu Szkół Zawodowych nr 2 w Skierniewicach	ul. Batorego 53 dw. ew. 106301_1.0010.489/1, obręb 0010	2025 2026 2027 2028	6 000 000 zł
P7. Rewitalizacja terenów powojennych dla rozwoju gospodarczego centrum historycznego Miasta Skierniewice	ul. Stefana Batorego ul. Wojska Polskiego dw. ew. 106301_1.0007.21/70, obręb 0007 106301_1.0007.21/30, obręb 0007	2024 2025 2026 2027	60 000 000 zł
P8. Rewaloryzacja placu św. Floriana	Pl. św. Floriana 106301_1.0009.190/1, obręb 0009 106301_1.0009.190/2, obręb 0009	2024 2025 2026	30 000 000 zł
P9. Rewaloryzacja placu Słoneczna	ul. Słoneczna i przy ulicy Strykowskiej 106301_1.0009.276/4, obręb 0009 106301_1.0009.276/6, obręb 0009 106301_1.0010.189/1, obręb 0010	2024 2025 2026	25 000 000 zł
P10. Realizacja korytarzy zieleni i miejsc rekreacji historycznego centrum miasta Skierniewice – część I	ul. Jagiellońska ul. Mszczonowska dz. ew. 106301_1.0010.189/3, obręb 0010	2024 2025 2026 2027	5 000 000 zł
P11. Realizacja korytarzy zieleni i miejsc rekreacji historycznego	ul. Wł. St. Reymonta dz. ew.	2024 2025 2026 2027	5 000 000 zł

centrum miasta Skierniewice – część II	106301_1.0010.551/2, obręb 0010													
P12. Budowa połączenia rekreacyjno-dydaktycznego parku miejskiego z północną częścią miasta Skierniewice – część I i część II	ul. Łowicka oraz park miejski fragment rzeki Łupia-Skierniewka dz. ew. część I 106301_1.0009.265, obręb 0009 106301_1.0009.4, obręb 0009 106301_1.0001.258/7, obręb 0001 106301_1.0001.188/7, obręb 0001 106301_1.0009.41/2, obręb 0009 Cześć II 106301_1.0001.266/1, obręb 0001 106301_1.0002.550/1, obręb 0002 106301_1.0002.550/12, obręb 0002 106301_1.0002.550/11, obręb 0002 106301_1.0002.550/10, obręb 0002 106301_1.0002.550/9, obręb 0002 106301_1.0002.550/13, obręb 0002 106301_1.0002.550/2, obręb 0002 106301_1.0002.550/3, obręb 0002 106301_1.0002.550/4, obręb 0002 106301_1.0002.550/8, obręb 0002 106301_1.0002.550/7, obręb 0002 106301_1.0002.550/6, obręb 0002 106301_1.0002.550/5, obręb 0002 106301_1.0002.550/14, obręb 0002	<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%;">2024</td> <td style="width: 10%;">2025</td> <td style="width: 10%;">2026</td> <td style="width: 10%;">2027</td> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%;"></td> </tr> </table>		2024	2025	2026	2027							9 000 000 zł
	2024	2025	2026	2027										
P13. Rewitalizacja doliny rzeki Łupia-Skierniewka wraz z wprowadzeniem funkcji edukacyjnej	dz. ew. 106301_1.0007.152/3, obręb 0007 106301_1.0007.159, obręb 0007 106301_1.0007.21/24, obręb 0007 106301_1.0007.20/2, obręb 0007 106301_1.0009.141, obręb 0009 106301_1.0009.505/2, obręb 0009 106301_1.0009.375/4, obręb 0009 106301_1.0009.140, obręb 0009 106301_1.0009.142, obręb 0009	<table border="1" style="width: 100%; text-align: center;"> <tr> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%;">2024</td> <td style="width: 10%;">2025</td> <td style="width: 10%;">2026</td> <td style="width: 10%;">2027</td> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%;"></td> <td style="width: 10%;"></td> </tr> </table>		2024	2025	2026	2027							24 000 000 zł
	2024	2025	2026	2027										

P14. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Okrzei	dz. ew. 106301_1.0009.339, obręb 0009 106301_1.0009.321/3, obręb 0009	<table border="1"> <tr> <td></td><td>2024</td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>		2024	2025	2026	2027							6 000 000 zł
	2024	2025	2026	2027										
P15. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Władysława Stanisława Reymonta od ul. Mszczonowskiej do ul. Jana III Sobieskiego wraz ze skrzyżowaniami	dz. ew. 106301_1.0009.236, obręb 0009 106301_1.0010.188/3, obręb 0010 106301_1.0010.181/2, obręb 0010 106301_1.0010.172/2, obręb 0010 106301_1.0010.172/1, obręb 0010 106301_1.0010.8, obręb 0010 106301_1.0010.181/3, obręb 0010 106301_1.0010.180/3, obręb 0010 106301_1.0010.179/1, obręb 0010 106301_1.0010.143/1, obręb 0010 106301_1.0010.551/2, obręb 0010 106301_1.0010.553, obręb 0010 106301_1.0010.5, obręb 0010 106301_1.0009.31, obręb 0009 106301_1.0010.58, obręb 0010 106301_1.0010.21/11, obręb 0010 106301_1.0010.92/2, obręb 0010 106301_1.0010.48/2, obręb 0010 106301_1.0010.21/9, obręb 0010 106301_1.0010.17, obręb 0010 106301_1.0010.15/5, obręb 0010 106301_1.0010.16/1, obręb 0010 106301_1.0010.16/2, obręb 0010 106301_1.0010.140010, obręb 106301_1.0010.1, obręb 0010 106301_1.0004.96/21, obręb 0004 106301_1.0004.95/1, obręb 0004 106301_1.0004.49/2, obręb 0004 106301_1.0009.11, obręb 0009	<table border="1"> <tr> <td></td><td></td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>			2025	2026	2027							25 000 000 zł
		2025	2026	2027										
P16. Poprawa jakości przestrzeni	ul. Stefana Batorego		5 000 000 zł											

publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Strykowskiej od ul. Rawskiej do Placu Dąbrowskiego	106301_1.0010.188/3, obręb 0010 106301_1.0010.218, obręb 0010 106301_1.0010.201/6, obręb 0010 106301_1.0009.296, obręb 0009 106301_1.0009.190/2, obręb 0009 106301_1.0009.190/1, obręb 0009	<table border="1"> <tr> <td></td><td></td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>			2025	2026	2027							
		2025	2026	2027										
P17. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Św. Stanisława	ul. Św. Stanisława 106301_1.0010.201/6, obręb 0010 106301_1.0010.296/1, obręb 0010 106301_1.0010.329, obręb 0010 106301_1.0010.225/1, obręb 0010	<table border="1"> <tr> <td></td><td></td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>			2025	2026	2027							5 000 000 zł
		2025	2026	2027										
P18. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Stefana Batorego odc. od ul. Rynek do Placu Jana Pawła II	dz. ew. 106301_1.0010.201/6, obręb 0010 106301_1.0010.218, obręb 0010 106301_1.0010.279, obręb 0010 106301_1.0010.329, obręb 0010 106301_1.0010.201/4, obręb 0010 106301_1.0010.386/2, obręb 0010 106301_1.0010.388/1, obręb 0010 106301_1.0010.449, obręb 0010 106301_1.0010.476, obręb 0010 106301_1.0010.536, obręb 0010 106301_1.0010.388/2, obręb 0010 106301_1.0009.296, obręb 0009 106301_1.0009.339, obręb 0009 106301_1.0009.395, obręb 0009 106301_1.0007.21/65, obręb 0007 106301_1.0007.21/50, obręb 0007	<table border="1"> <tr> <td></td><td></td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>			2025	2026	2027							18 600 000 zł
		2025	2026	2027										
P19. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Gałęckiego	dz. ew. 106301_1.0010.68/2, obręb 0010 106301_1.0010.170, obręb 0010 106301_1.0010.169, obręb 0010 106301_1.0009.40, obręb 0009 106301_1.0009.46, obręb 0009	<table border="1"> <tr> <td></td><td></td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>			2025	2026	2027							7 400 000 zł
		2025	2026	2027										
P20. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul.	dw. ew. 106301_1.0010.20, obręb 0010 106301_1.0010.60, obręb 0010	<table border="1"> <tr> <td></td><td></td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>			2025	2026	2027							22 000 000 zł
		2025	2026	2027										

Prymasowskiej od ul. Jagiellońskiej do ul. Józefa Piłsudskiego wraz ze skrzyżowaniem ul. Józefa Piłsudskiego i ul. Tadeusza Kościuszki oraz wraz z mostem na rzece Skierniewce	106301_1.0009.40, obręb 0009 106301_1.0009.46, obręb 0009 106301_1.0009.141, obręb 0009 106301_1.0009.60, obręb 0009 106301_1.0009.47, obręb 0009		
P21. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Senatorskiej na odc. od ul. Prymasowskiej do ul. Kościelnej wraz z ulicą Kościelną i odc. ul. Św. Floriana	ul. Senatorska dw. ew. 106301_1.0009.157, obręb 0009 106301_1.0009.155, obręb 0009 106301_1.0009.156/2, obręb 0009 106301_1.0009.159, obręb 0009 106301_1.0009.46, obręb 0009 106301_1.0010.61, obręb 0010		10 500 000 zł
P22. Inkubator przedsiębiorczości - wspieranie przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji	Cały obszar rewitalizacji (projekt nie inwestycyjny)		1 500 000 zł
P23. Akcja rewitalizacja - jarmark lokalny przy okazji Skierniewickiego Święta Kwiatów Owoców i Warzyw	Pasaż Antoniego Nurzyńskiego dw. ew. 106301_1.0010.15/5, obręb 0010		270 000 zł
P24. Żyć lepiej w Skierniewicach – aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców na rewitalizowanym terenie	Cały obszar rewitalizacji (projekt nieinwestycyjny)		1 300 000 zł
P25. Razem damy radę - program szkoleniowo animacyjny dla mieszkańców rewitalizowanych lokali	Cały obszar rewitalizacji (projekt nieinwestycyjny)		60 000 zł
P26. Utworzenie i wyposażenie placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ze Skierniewic	ul. Kozińskiego (PO PCK) dz. ew. 106301_1.0009.258, obręb 0009		800 000 zł
P27. Remont lokalu z dostosowaniem go do Rodzinnego Domu Dziecka wraz	ul. Lelewela 12, dw. ew. 106301_1.0004.41, obręb 0004		350 000 zł

z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych w Skierniewicach														
P28. Poprawa dostępności przestrzeni publicznych Parku Miejskiego w Skierniewicach	Park Miejski w Skierniewicach dz. ew. 106301_1.0009.5/10, obręb 0009	<table border="1"> <tr> <td></td><td>2024</td><td>2025</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>		2024	2025									1 500 000 zł
	2024	2025												
P29. Dostosowanie miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb osób niepełnosprawnych w Przedszkolu nr 1 w Skierniewicach	ul. Batorego 61/63 dz. ew. 106301_1.0010.532, obręb 0010 106301_1.0010.533/1, obręb 0010	<table border="1"> <tr> <td></td><td>2024</td><td>2025</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>		2024	2025									80 000 zł
	2024	2025												
P30. Budowa skateparku na Zadębiu - skweru aktywności miejskiej	dw. ew. 106301_1.0007.529, obręb 0007	<table border="1"> <tr> <td></td><td>2024</td><td>2025</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>		2024	2025									2 500 000 zł
	2024	2025												
P31. Dom Wędkarza - Centrum Aktywności Lokalnej Zadębie	ul. Gajowa dw. ew. 106301_1.0013.220/1, obręb 0013	<table border="1"> <tr> <td></td><td></td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>			2025	2026	2027							15 000 000 zł
		2025	2026	2027										
P32. Rewitalizacja i adaptacja zabytkowej Parowozowni Skierniewice do celów muzealnych i realizacji projektów kulturalnych – II etap	ul. Łowicka 1 106301_1.0009.2/2, obręb 0009	<table border="1"> <tr> <td></td><td>2024</td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td><td>2028</td><td>2029</td><td>2030</td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>		2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030				2 000 000 zł
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030							
P33. „Ogrody Nauki” Centrum Rozwoju Nauk Ogrodniczych i Edukacji Ekologicznej w Skierniewicach (CRNOiEE) w Skierniewicach	ul. Konstytucji 3 Maja 1/3 106301_1.0009.41/7, obręb 0009	<table border="1"> <tr> <td></td><td>2024</td><td>2025</td><td>2026</td><td>2027</td><td>2028</td><td>2029</td><td></td><td></td><td></td><td></td> </tr> </table>		2024	2025	2026	2027	2028	2029					155 000 000 zł
	2024	2025	2026	2027	2028	2029								

Źródło: opracowanie własne

Rozdział VI. Mechanizmy integrowania projektów rewitalizacyjnych

W niniejszym rozdziale znajduje się opis mechanizmów zapewnienia komplementarności i integrowania kierunków działań oraz przedsięwzięć rewitalizacyjnych

W Programie zintegrowano różne działania służące realizacji celów rewitalizacji, w związku z czym zachowana została komplementarność dokumentu w aspektach odnoszących się do zaplanowanych przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych. Zidentyfikowane projekty rewitalizacyjne cechuje komplementarność:

- przestrzenna – warunkująca powiązania między przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi – powinny być one skoncentrowane terytorialnie, a nie rozproszone; niektóre przedsięwzięcia mogą być realizowane poza obszarem rewitalizacji, jeśli są niezbędne dla skutecznej interwencji i mają wpływ na obszar;
- problemowa – kierunki działań i przedsięwzięcia powinny dopełniać się tematycznie, dzięki czemu proces rewitalizacji będzie oddziaływał na wszystkie zdiagnozowane na obszarze rewitalizacji sfery kryzysowe, ze szczególnym uwzględnieniem sfery społecznej;
- w stosunku do działań różnych podmiotów – system zarządzania programem rewitalizacji powinien zostać tak zaplanowany, aby zapewnić efektywne współdziałanie różnych instytucji, ich wzajemne uzupełnianie się oraz spójność procedur;
- w stosunku do źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych – środki przeznaczone na finansowanie rewitalizacji powinny się uzupełniać, co oznacza konieczność łączenia różnych źródeł – publicznych i prywatnych, środków strukturalnych, w tym szczególnie w ramach FEŁ 2021-2027 i środków pochodzących z innych programów rządowych;
- międzyokresowa – oznacza ciągłość prowadzonych działań rewitalizacyjnych, ich kontynuację w poszczególnych perspektywach względem tego samego obszaru rewitalizacji i korzystanie z efektów wdrożonych przedsięwzięć podczas realizacji nowej interwencji.

Poniżej przedstawiono metody zapewnienia różnych wymiarów komplementarności między przedsięwzięciami planowanymi do realizacji. Komplementarność i integrowanie zostało wskazane na poziomie kierunków działań oraz projektów rewitalizacyjnych.

Tabela 8. Metody zapewnienia komplementarności między projektami na obszarze rewitalizacji

Obszary komplementarności	Opis mechanizmów zapewnienia komplementarności
Mechanizmy zapewnienia komplementarności przestrzennej	Na podstawie analizy delimitacyjnej – opracowanej pod postacią „Diagnozy służącej wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Skierniewice” - wyznaczono obszar rewitalizacji przyjęty Uchwałą nr LV/33/2023 Rady Miasta Skierniewice z dnia 30 marca 2023 r. w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Skierniewice (Dz. Urz. Woj. Łódź. z 2023 r. poz. 2900). Obszar rewitalizacji wyznaczony został w szeroko rozumianym centrum miasta. Na obszarze tym stwierdzono największą kumulację negatywnych zjawisk w sferze społecznej, którym towarzyszyły problemy zidentyfikowane we wszystkich innych sferach problemowych: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. Jednocześnie

	<p>obszar ten cechuje największy potencjał dla rozwoju lokalnego. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne włączone do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2023-2033 służą rozwiązaniu problemów zidentyfikowanych na obszarze rewitalizacji. Ze względu na ważną funkcję obszaru rewitalizacji, jako centrum kreatywnego (rola centrum handlowo-usługowego Miasta), pozytywne oddziaływanie procesu rewitalizacji opartego na licznych potencjałach rozwojowych obszaru przyniesie korzyści nie tylko mieszkańcom obszaru rewitalizacji, lecz również pozostałym mieszkańcom Miasta nie zamieszkującym obszar rewitalizacji.</p> <p>Przy formułowaniu obecnego dokumentu uwzględniono powiązanie projektów rewitalizacji wszystkich obszarów kryzysowych, dzięki czemu efekty rewitalizacji będą się wzajemnie uzupełniać, a efekt jej realizacji będzie widoczny w samym obszarze rewitalizacji i na terenach otaczających. Komplementarność przestrzenna osiągnąca jest dzięki koncentracji interwencji na poszczególnych rewitalizowanych pododdziałach w zależności od zdiagnozowanych problemów, ich skali oraz wielkości poszczególnych jednostek. Przeprowadzona analiza potwierdziła, że działania planowane w ramach tych projektów nie spowodują przeniesienia problemów obszaru rewitalizowanego na inne obszary, ani nie doprowadzą do negatywnych skutków społecznych, takich jak segregacja czy wykluczenie społeczne.</p>
<p>Mechanizmy zapewnienia komplementarności problemowej</p>	<p>Planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne wzajemnie się uzupełniają, gdyż wszystkie przyczyniają się do złagodzenia lub rozwiązania najważniejszych problemów zdiagnozowanych w obszarze kryzysowym: społecznych, gospodarczych, środowiskowych, funkcji przestrzennych i technologicznych – dotyczy to zwłaszcza zagadnień społeczno-gospodarczych, funkcji przestrzennych i środowiskowych. Realizacja będzie czymś więcej niż sumą pojedynczych projektów, będą one tworzyć spójną, uzupełniającą się całość i tworzyć wartość dodaną. W każdym obszarze proponowane są projekty o największym oddziaływaniu przestrzennym i problematycznym.</p> <p>Aktywizację społeczną wspierają projekty poprawiające warunki przestrzenne rewitalizowanego obszaru, w tym kompleksowy program zmian przestrzennych i funkcjonalnych w przestrzeni publicznej, który da szansę na stworzenie bezpiecznej, atrakcyjnej i nowoczesnej przestrzeni do spacerów i jazdy na rowerze. Te prace są wspierane przez inne projekty podnoszące jakość przestrzeni publicznych, ułatwiające dostęp do działań kulturalnych i zapewniających aktywne formy spędzania wolnego czasu, czemu sprzyjają również zakrojone na szeroką skalę działania mające na celu ograniczenie źródeł niskoemisyjnych.</p> <p>Wszystkie projekty odpowiadały celom wynikającym z dokumentów strategicznych i planistycznych Miasta, a więc odnosiły się do problemów zdiagnozowanych w tych opracowaniach.</p> <p>Przykładem projektów uzupełniających się wzajemnie jest projekt P25. Razem damy radę - program szkoleniowo animacyjny dla mieszkańców rewitalizowanych lokali, który koreluje i stanowi uzupełnienie projektu P1. Wsparcie prac związanych z wielorodzinnymi budynkami mieszkalnymi na obszarze rewitalizacji. Mieszkańcy lokali komunalnych których budynki zostaną wyremontowane i odnowione zostaną zaproszeni do udziału w dedykowanych warsztatach rewitalizacyjnych. Z kolei – rozwinięciem ww. projektu jest kolejny P4. Wyposażenie w podstawową infrastrukturę techniczną terenów mieszkaniowych.</p> <p>W placówce wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ze Skierniewic w ramach P27 prowadzone będą różnego rodzaju działania społeczne skierowane do młodych mieszkańców placówki. Na terenie nowego Centrum Aktywności Lokalnej Zadębie, które powstanie w ramach P31 świadczone będą m.in. usługi społeczne przewidziane w ramach</p>

	<p>projektów P24 i P25.</p> <p>Szczególnym obszarem wsparcia będą działania rewitalizacyjne realizujące Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2021– 2030, cel strategiczny Redukowanie problemu uzależnień w mieście Skierniewice oraz cel strategiczny Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych i starszych w mieście Skierniewice P24, P25, P26 oraz P29.</p> <p>W Programie zaplanowano również projekty horyzontalne odnoszące się do potrzeb wsparcia przedsiębiorczości mieszkańców P22 i projekty budujące tożsamość lokalną mieszkańców P23.</p> <p>Pośród zaplanowanych projektów znalazły się również takie, które wykorzystywać mają potencjał rzeki Łupia-Skierniewka, czy miejskich terenów zielonych P7, P10, P11, P12, P28.</p> <p>Kolejną grupą problemową projektów są te dotyczące infrastruktury drogowej P14-P21 mające na celu poza oczywistym elementem infrastrukturalno-technicznym, podniesienie bezpieczeństwa mieszkańców poprzez remont oświetlenia i zapewnienie dostępu do terenów infrastrukturalnych i usługowych czym podniesiona zostanie jakość życia mieszkańców.</p> <p>Następnym obszarem oddziaływania projektów są projekty P1 i P4 oddziałujące na tkankę komunalną miasta poprzez remonty w wielorodzinnych budynków mieszkalnych i wyposażenie budynków komunalnych w podstawową infrastrukturę techniczną.</p> <p>W Strategii Rozwoju Miasta Skierniewice wskazuje się, że istotne dla rozwoju Skierniewic jest podjęcie działań rewitalizacji kulturowej, społecznej, przemysłowej oraz rewitalizacji terenów i obszarów przyrodniczych, krajobrazowych. Rewitalizacja w nowoczesnym ujęciu prowadzić powinna do aktywizacji określonych obszarów miejskich, ożywienia rekreacyjnego i turystycznego w mieście oraz wzrostu perspektyw społecznych na wyznaczonych obszarach podlegających procesom rewitalizacyjnym i stworzenia Parku Turystyki Przyrodniczej Skierniewic obejmującego zrewitalizowane przyrodniczo tereny rekreacyjne (park miejski, zalew, bulwary, rzekę Łupia-Skierniewka).</p> <p>Realizacja projektów rewitalizacyjnych P12, P13, P28 łącznie z projektem P32. pozwoli na stworzenie ciągu turystyczno-rekreacyjnego prowadzącego z Rynku przez Pałac i Park Miejski do muzealnej Parowozowni. Warto w tym miejscu podkreślić, że Parowozownia Skierniewice jest elementem kulturowego „Europejskiego Szlaku Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej” (pierwszym geograficznie na terenie woj. łódzkiego)”. Parowozownia ujęta jest na liście 175 kluczowych (reprezentatywnych) dla województwa łódzkiego zabytków architektury i budownictwa i stanowi jeden z kilkunastu najistotniejszych (wg materiałów Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi) dla województwa łódzkiego zabytkowych obiektów przemysłowych, w tym jeden z nielicznych zabytkowych obiektów przemysłowych zlokalizowany poza Łodzią. Zabytek posiada wyjątkową wartość kulturotwórczą (poznawczą), ponieważ stanowi jedyne kompletnie zachowane i w pełni funkcjonalne zaplecze techniczne d. Kolei Warszawsko-Wiedeńskiej, pełniące zarazem funkcje muzealne, kulturalne i edukacyjne.</p> <p>W ramach programu zaplanowano także projekty realizowane na terenie Osiedla Zadębie i okolicznego Zalewu Zadębie w Skierniewicach, gdzie realizowane mają być projekty ogólnodostępnej i niekomercyjnej infrastruktury rekreacyjnej i sportowej P30 oraz stworzenie nowego miejsca ważnego dla mieszkańców, centrum aktywności lokalnej Zadębie – Dom Wędkarza w ramach P31.</p>
<p>Mechanizmy zapewnienia</p>	<p>Zintegrowanie działań w ujęciu instytucjonalno-proceduralnym zagwarantowane zostało poprzez oparcie na idei otwartego rządu (ang. open government). Model ten opiera się na</p>

komplementarności w stosunku do działań różnych podmiotów	idei zwiększenia zaangażowania obywateli w procesy rządzenia poprzez zapewnienie im dostępu do informacji i zasobów publicznych, a także stworzenie procedur umożliwiających uczestnictwo w procesie podejmowania decyzji aktualnie należących do domeny publiczno–prawnej. System zarządzania GPR opiera się na funkcjonowaniu Zespołu zadaniowego ds. rewitalizacji, powołanego Zarządzeniem Prezydenta Miasta Skierniewice oraz uspołecznionego Komitetu Rewitalizacji zaplanowanego do powołania po przyjęciu GPR. Stworzony system zarządzania umożliwia skuteczne współdziałanie różnych instytucji i prowadzenie spójnych procedur zarządczych podczas przygotowywania i wdrażania GPR. Obsługę administracyjno-organizacyjną zapewnia Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych UM Skierniewice. W skład zespołu weszli przedstawiciele wszystkich komórek merytorycznych Urzędu Miasta i kierownicy jednostek organizacyjnych, ważnych dla planowanego procesu rewitalizacji w tym Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie oraz Zakład Gospodarki Mieszkaniowej w Skierniewicach. Rolą zespołu jest przede wszystkim koordynowanie prac związanych z przygotowaniem a następnie wdrażaniem programu rewitalizacji, w tym w zakresie przedsięwzięć rewitalizacyjnych i szerokiego włączenia społecznego na wszystkich etapach prac.
Mechanizmy zapewnienia komplementarności w stosunku do źródeł finansowania projektów rewitalizacyjnych	Projekty rewitalizacyjne zawarte w GPR będą finansowane przede wszystkim w oparciu o środki własne Miasta Skierniewice, uzupełnione o środki strukturalne UE, środki krajowe – programy rządowe oraz środki prywatne. Z kolei – dwa projekty zaplanowane do realizacji przez podmioty zewnętrzne tj. Instytutu Ogrodnictwa-PIB i Polskie Stowarzyszenie Miłośników Kolei będą mieć również liczne źródła finansowania zewnętrznego, poza środkami własnymi tych podmiotów. Na etapie programowania Programu stwierdzono występowanie komplementarności międzyprogramowej z programami finansowanymi ze środków unijnych zaplanowanych do pozyskania na realizację poszczególnych projektów rewitalizacyjnych: środki własne gminy, środki budżetowe w ramach Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej, PFRON, Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg, Programy MKiDN, FIO, Rządowego Programu Aktywności Społecznej Osób Starszych, Rządowego Funduszu Polski Ład: Programu Inwestycji Strategicznych, WFOŚiGW / NFOŚiGW, KPO, środki WKZ, środki MKiDN, czy środki programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 oraz programów europejskich i funduszy norweskich wdrażanych na poziomie krajowym. Należy więc uznać, że GPR spełnia wymóg komplementarności źródeł finansowania. W każdym z projektu (fiszka projektu) ujęto proponowane źródła finansowania.
Mechanizmy zapewnienia komplementarności międzyokresowej	GPR zachowuje ciągłość programową w stosunku do przedsięwzięć zaplanowanych w Programie Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2016-2022 (LPR). Obecny obszar rewitalizacji wyznaczony podczas diagnozy delimitacyjnej, przygotowanej na potrzeby GPR, pokrywa się w znacznej części z obszarem rewitalizacji z poprzedniego programu. Na tych terenach działania rewitalizacyjne będą kontynuowane, zgodnie z bieżącym charakterem potrzeb lokalnej społeczności, zapewniając ciągłość procesu. W roku 2022 została przeprowadzona ocena aktualności i stopnia realizacji LPR. Cele LPR zostały zrealizowane m.in. poprzez budowę zatok parkingowych, chodników, ciągu pieszo-jezdnego, kanalizacji deszczowej oraz oświetlenia ulicznego, Rewitalizacja tkanki mieszkaniowej na wyznaczonym obszarze rewitalizacji w Mieście Skierniewice- ul. Rawska, Remont i adaptacja budynku na potrzeby Muzeum Historycznego w Skierniewicach, Rewitalizacja budynku Towarzystwa Przyjaciół Skierniewice wraz z otoczeniem, spotkania integracyjne dla osób starszych, organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży w połączeniu ze wsparciem psychologicznym- dotacje. W aktualnym GPR zaplanowano bezpośrednio szereg projektów odwołujących się do rezultatów projektów zrealizowanych w ramach LPR w tym m.in. P32 . Rewitalizacja i adaptacja zabytkowej Parowozowni Skierniewice do celów muzealnych i realizacji projektów kulturalnych – II etap. W naturalny sposób zaplanowane w GPR projekty będą stanowić poszerzenie lub dopełnienie wdrożonych w latach 2007-

	<p>2022 przedsięwzięć, zgodnie z logiką projektową i przestrzenną.</p> <p>Analiza pokazała, że spośród projektów LPR w pełni zrealizowano projekt 5. Remont i adaptacja budynku na potrzeby Muzeum Historycznego w Skierniewicach oraz projekt 6. Budowa zatok parkingowych, chodników, ciągu pieszo-jezdnego, kanalizacji deszczowej oraz oświetlenia ulicznego.</p> <p>W 2022 r. zakończono realizację projektu 7. Rewitalizacja budynku Towarzystwa Przyjaciół Skierniewic wraz z otoczenie, więc nie ma potrzeby kontynuacji projektu w GPR. Realizacja projektu rozpoczęła się nieznacznie później (2021) niż planowano (2017). Co prawda ze środków własnych, a nie dotacyjnych zrealizowano w mniejszym zakresie niż planowano projekt 8. Rewitalizacja zabytkowego, neorenesansowego ratusza w Skierniewicach. Z sukcesem zrealizowano projekt 11. Rewitalizacja i adaptacja zabytkowej Parowozowni Skierniewice do celów muzealnych i realizacji projektów kulturalnych, gdzie wykonano roboty budowlane przy czterech budynkach kompleksu zabytkowej Parowozowni.</p> <p>Badanie ewaluacyjne pokazało również, że zrealizowano projekt dotacyjny pn. „POMOC – Centrum Usług Społecznych w Skierniewicach”, który był zbieżny z zakresem rzeczowym projektu rewitalizacyjnego 1. Organizacja zajęć pozalekcyjnych dla dzieci i młodzieży w połączeniu ze wsparciem psychologicznym. Niezależnie od projektów stricte rewitalizacyjnych w ostatnich lat realizowanych było mnóstwo działań społecznych przez Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Skierniewicach. Rezultaty tych projektów będą podstawą zaplanowanych w GPR projektów rewitalizacyjnych w obszarze polityki społecznej. Przykładowo Program „Skierniewicka Karta Seniora”, funkcjonowanie Dom Dziennego Pobytu „Niedziela”, czy program „POMOC - Centrum Usług Społecznych” w Skierniewicach stanowiąc będą bazę dla projektów P24. Życ lepiej w Skierniewicach – aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców na rewitalizowanym terenie, P26. Utworzenie i wyposażenie placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ze Skierniewic oraz P27. Remont lokalu z dostosowaniem go do Rodzinnego Domu Dziecka wraz z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych w Skierniewicach.</p>
--	--

Źródło: opracowanie własne

Rozdział VII. Opis powiązań programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Niniejszy rozdział zawiera opis powiązań Programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi w tym strategią rozwoju gminy, studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, a także opis powiązań z dokumentami strategicznymi wyższego rzędu, w tym szczególnie Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego oraz Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030.

W niniejszym rozdziale zostało przedstawione powiązanie GPR z dokumentami strategicznymi Miasta. Przeanalizowano dokumenty strategiczne i planistyczne z poziomu krajowego, regionalnego oraz lokalnego.

Powiązania GPR ze Strategią Rozwoju Miasta Skierniewice na lata 2021-2030

Przyjęta w 2021 roku Strategia Rozwoju Miasta Skierniewice na lata 2021-2030³³ jest najważniejszym dokumentem wielowymiarowego planowania perspektywicznego, określającym wizję, cele oraz kierunki rozwoju Miasta. W dokumencie określono 9 kierunków strategicznych działań rozwojowych

³³ Zob. uchwała nr XXXVIII/153/2021 Rady Miasta Skierniewice z dnia 22 grudnia 2021 r. w sprawie przyjęcia Strategii Rozwoju Miasta Skierniewice na lata 2021-2030

Miasta. W strategii wskazano, w szczególności kierunek działań strategicznych nr 6. Integracja i rewitalizacja społeczna, co wskazuje na istotność obszaru działań społecznych ujętych w GPR. W dokumencie tym wskazuje się również, że ważnym elementem rozwoju będzie włączenie miasta w sieć unikatowych ośrodków historycznych o randze regionalnej i związane z tym, podjęcie działań rewitalizacyjnych zabytkowych struktur miejskich. Szczególnego znaczenia nadaje się rozwojowi turystyki w tzw. paśmie kolei Warszawsko –Wiedeńskiej (turystyka kulturowa wykorzystująca walory XIX zabytków kolejnictwa – dworca, parowozowni i wieży ciśnień). Zaplanowane działania rewitalizacyjne służyć będą realizacji celu rozwoju Miasta określonego w strategii rozwoju.

Powiązania GPR ze Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Skierniewice

Zgodnie ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Miasta Skierniewice stanowiącego załącznik do uchwały nr XXIII/42/2016 Rady Miasta Skierniewice z dnia 7 kwietnia 2016 r. większość zaprogramowanych tam działań ma odniesienie w przestrzeni Miasta. W szczególności, są nimi działania polegające na: umacnianiu rangi miasta jako wyróżniającego się ośrodka regionalnego w sieci osadniczej województwa i kraju, wykorzystującego walory położenia w sąsiedztwie ważnych szlaków komunikacji drogowej i kolejowej oraz w sąsiedztwie aglomeracji warszawskiej i łódzkiej, przyciąganiu nowych mieszkańców poprzez podniesienie atrakcyjności miasta jako ośrodka zamieszkania, wspieranie trwałego rozwoju gospodarczego miasta, z ukierunkowaniem na tworzenie nowych i atrakcyjnych miejsc pracy zarówno w sferze usług, jak i produkcji, wspieraniu rozwoju funkcji usługowych, a także ze sportem i rekreacją, ukierunkowanymi na wykorzystanie walorów wynikających z sąsiedztwa dużych kompleksów leśnych oraz funkcjonowania zbiornika wodnego „Zadębie”, a także umacnianiu roli Miasta jako ośrodka usługowego o znaczeniu subregionalnym, w szczególności w zakresie nauki i szkolnictwa wyższego.

Kreowana przez władze samorządowe polityka społeczno-gospodarcza znajduje odzwierciedlenie w polityce rozwoju przestrzennego Miasta. Cele realizacji polityki przestrzennej gminy wymienione w Studium realizowane będą za pomocą funkcji studium tj. regulacyjnej, informacyjnej oraz koordynacyjnej. Ta ostatnia funkcja polegać będzie na dostarczaniu racjonalnych przesłanek dla decyzji lokalizacyjnych podmiotów realizujących inwestycje celu publicznego, a także dla działań z zakresu rewitalizacji lub przekształceń obszarów zdegradowanych, ochrony środowiska przyrodniczego i kulturowego, gospodarki gminnym zasobem nieruchomości.

Powiązania GPR ze Strategią Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2021– 2030

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2021– 2030 została przyjęta uchwałą nr XXXIV/77/2021 Rady Miasta Skierniewice z dnia 12 sierpnia 2021 r. Strategia wyznacza cztery cele strategiczne działań społecznych w Mieście tj.:

- Cel strategiczny I. Integracja społeczna - przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego (bezrobocie, ubóstwo, bezdomność),
- Cel strategiczny II. Wspieranie rodzin i dzieci w mieście Skierniewice,
- Cel strategiczny III. Redukowanie problemu uzależnień w mieście Skierniewice, oraz
- Cel strategiczny IV. Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych i starszych mieście Skierniewice.

Zaplanowane działania w ramach celu szczegółowego 1 Programu odnoszącego się do oddziaływania na uwarunkowania społeczne w pełni będzie spójny z celami wskazanymi w Strategii społecznej Miasta, przede wszystkim Cel strategiczny I Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta.

Powiązania GPR z Programem Ochrony Środowiska Miasta Skierniewice na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024

Program Ochrony Środowiska Miasta Skierniewice na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024³⁴ umożliwi efektywne i sprawne wykorzystanie środków finansowych na działania w zakresie ochrony środowiska. Głównym źródłem zanieczyszczenia powietrza w mieście Skierniewice jest emisja antropogeniczna pochodząca z sektora komunalno-bytowego (emisja powierzchniowa – w tym głównie pył zawieszony PM10, PM2,5 i benzo(a)piren), z komunikacji (emisja liniowa – w tym głównie tlenki azotu) oraz z energetyki zawodowej (emisja punktowa – w tym głównie tlenki siarki, tlenki azotu). Znaczący udział w stężeniach substancji na obszarze Miasta ma również napływ zanieczyszczeń z pozostałego obszaru kraju. Głównym lokalnym źródłem zanieczyszczeń jest emisja z domów ogrzewanych indywidualnie oraz na obszarach bezpośrednio sąsiadujących z drogami o znacznym natężeniu ruchu, emisja komunikacyjna. Poprawa jakości powietrza w kolejnych latach powinna nastąpić poprzez realizację działań naprawczych, zaplanowanych w ramach Programu ochrony powietrza w odniesieniu do wszystkich źródeł emisji. Efektem realizacji Programu powinno być zmniejszenie wielkości emisji zanieczyszczeń emitowanych do powietrza, głównie ze źródeł powierzchniowych, a także komunikacyjnych i przemysłowych. Działaniami, które pozwolą na redukcję emisji szkodliwych substancji, jak również podniesienie komfortu życia mieszkańców będą termomodernizacje budynków, modernizacje lokalnych i indywidualnych kotłowni, wymiana instalacji grzewczej oraz wprowadzenie energooszczędnego oświetlenia (w budynkach i na ulicach).

W GPR zaplanowano działania rewitalizacyjne mające na celu inwestycje w infrastrukturę domów komunalnych. Zadania te zapewnią poprawę stanu środowiska w mieście Skierniewice oraz ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko źródeł zanieczyszczeń, ochronę i rozwój walorów środowiska oraz racjonalne gospodarowanie jego zasobami z uwzględnieniem konieczności ochrony środowiska.

Powiązania GPR ze Strategią rozwoju elektromobilności dla Miasta Skierniewice

Strategia rozwoju elektromobilności dla Miasta Skierniewice stanowi załącznik do uchwały nr XVIII/20/2020 Rady Miasta Skierniewice z dnia 27 kwietnia 2020 r. Strategia formułuje cel główny, jakim jest rozwój elektromobilności oraz zmniejszenie szkodliwej emisji zanieczyszczeń powietrza atmosferycznego na terenie Miasta Skierniewice. Strategia formułuje 7 celów szczegółowych. Realizacja działań rewitalizacyjnych wskazanych w Programie nie będzie mieć bezpośredniego wpływu na realizację celów Strategii elektromobilności z uwagi na swój charakter oddziaływania głównie na sferę problemów społecznych. Poprzez działania miękkie, szkoleniowe możliwe będzie zapewnienie spójnych działań z Celem szczegółowym 7. Włączenie społeczeństwa miasta w prace na rzecz rozwoju elektromobilności, natomiast działania inwestycyjne mające na celu nadanie przestrzeni miejskiej nowego przeznaczenia na cele społeczne pośrednio będą realizować Cel szczegółowy 1. Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko.

³⁴ Zob. uchwała nr XLIV/151/2017 Rady Miasta Skierniewice z dnia 23 listopada 2017 r. w sprawie uchwalenia Programu Ochrony Środowiska Miasta Skierniewice na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024”

Powiązania GPR ze Strategią Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030

Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030, przyjęta uchwałą nr XXXI/414/21 Sejmiku Województwa Łódzkiego z dnia 6 maja 2021 r. jest najważniejszym dokumentem samorządu województwa określającym wizję i cele polityki regionalnej w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym oraz działania niezbędne do ich osiągnięcia. W Strategii wskazano trzy cele strategiczne w ramach trzech sfer: gospodarczej, społecznej i przestrzennej: Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka, Obywatelskie społeczeństwo równych szans oraz Atrakcyjna i dostępna przestrzeń. W Strategii wojewódzkiej określono również cel horyzontalny: Efektywne i odpowiedzialne zarządzane województwo. Działania rewitalizacyjne wskazane w GPR spójne będą przede wszystkim z kierunkami działań zidentyfikowanymi w obszarze trzecim Strategii Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030 poprzez realizację projektów spójnych z kierunkiem działań 3.2.3. Rewaloryzowanie, poszerzanie i wzbogacanie przestrzeni o atrakcyjnie zaaranżowane tereny zieleni, 3.2.1. Ochrona wartości i kształtowanie dziedzictwa kulturowego. Z kolei - w ramach prowadzonych działań rewitalizacyjnych „miękkich” działania te będą spójne głównie z kierunkiem działań w ramach sfery społecznej, 2.3.1. Wsparcie dla rodzin i osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem. Wyrazem operacjonalizacji celów Strategii 2030 oraz stosowanego na poziomie krajowym podejścia projektowego są Zintegrowane Przedsięwzięcia Strategiczne (ZPS). Przedsięwzięcia te są wyborem strategicznym i priorytetyzacją działań przewidzianych w ramach polityki rozwoju. Każde z przedsięwzięć pozwoli na zintegrowanie celów i działań sformułowanych w sferach: gospodarczej, społecznej i przestrzennej, co przy uwzględnieniu działań podnoszących sprawność zarządzania regionem umożliwi osiągnięcie efektu synergii w realizacji Strategii i dążeniu do zrównoważonego rozwoju województwa. ZSP stanowią wiązki projektów, których zasadniczym celem jest osiągnięcie oddziaływania w ramach wszystkich sfer określonych w Strategii regionalnej. Realizowane w GPR projekty będą spójne szczególnie z:

- ZPS 1. ZIELONE I AKTYWNE ŁÓDZKIE - podejmowane w ramach projektów GPR działania będą koncentrować się na tworzeniu atrakcyjnej przestrzeni dla indywidualnej aktywności fizycznej i rodzinnego wypoczynku m.in. w ramach **P10, P11, P13, P28, P30**,
- ZSP 3. CZYSTE ŚRODOWISKO- celem projektów rewitalizacyjnych realizowanych jest ograniczenie wpływu działalności ludzkiej na środowisko – ochrona przed zanieczyszczeniami. Poprawa jakości powietrza przyczyni się do poprawy stanu zdrowia mieszkańców m.in. w ramach **P4, P33**,
- ZSP 4. INNOWACYJNE ŁÓDZKIE – celem projektów będzie poprawa konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw regionu m.in. w ramach **P22**,
- ZSP 5. PROFESJONALNE ŁÓDZKIE - celem podejmowanych działań będzie poszerzenie oferty i poprawa jakości kształcenia oraz zwiększenie konkurencyjności regionu w kontekście przemian demograficznych, gospodarczych i zmian na rynku pracy m.in. w ramach **P24**,
- ZSP 6. SOLIDARNE ŁÓDZKIE- celem działań będzie budowanie silnego kapitału społecznego, będącego filarem warunkującym rozwój społeczno-gospodarczy regionu i przyczyniającym się do poprawy warunków funkcjonowania osób i rodzin m.in. w ramach **P24, P25**.

Powiązania GPR z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa łódzkiego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa łódzkiego (PZPWł) został przyjęty 28 sierpnia 2018 r. uchwałą nr LV/679/18 Sejmiku Województwa łódzkiego. Plan jest podstawowym dokumentem planistycznym wyznaczającym cele strategiczne województwa w układzie przestrzennym. Dokument ten formułuje uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne rozwoju województwa oraz zasady i kierunki kształtowania struktury przestrzennej województwa. PZPWł nie ustanawia w granicach miasta obszarów realizacji inwestycji celu publicznego o znaczeniu ponadlokalnym. W PZPWł określono istotne kierunki rozwoju i działania rozwojowe w skali regionu tj.:

- a) wspieranie rozwoju miasta Skierniewice w roli jednego z ośmiu (obok Piotrkowa Trybunalskiego, Sieradza, Kutna, Radomska, Pabianic, Zgierza i Wielunia) ośrodków miejskich pełniących funkcje regionalnych biegunów wzrostu w województwie łódzkim,
- b) kształtowanie i pogłębianie układu bipolarnego Łódź – Warszawa, mającego szansę osiągnąć taki poziom rozwoju, który to obszar może stać się konkurencyjnym obszarem w przestrzeni europejskiej,
- c) wspieranie w Skierniewicach rozwoju funkcji węzła transportowego, także lokalnego centrum logistycznego, wspieraniu rozwoju funkcji przemysłowej, opartej na innowacyjnym przetwórstwie rolno-spożywczym, rozwoju przedsiębiorstw wysokich technologii branży elektrotechnicznej i elektronicznej, wspomaganie rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw oraz usług rynkowych,
- d) wspieranie funkcjonowania istniejących ośrodków akademickich i ośrodków naukowobadawczych (Instytutu Ogrodnictwa - PIB),
- e) wspomaganie wykorzystania zasobów wód geotermalnych w ciepłownictwie i rozwoju funkcji uzdrowiskowo – balneologicznych w powiązaniu z Mszczonowem,
- f) wspomaganie rozwoju funkcji turystycznej opartej na zasobach kulturowych miasta i otoczenia.

W PZPWł zakłada się również realizację innych zadań ze sfery polityki przestrzennej, odnoszących się do terytorium miasta Skierniewice³⁵. W ww. planie artykułuje się również potrzebę utrzymania

³⁵ W PZPWł wskazuje się na potrzebę ukształtowania dróg: krajowej nr 70 i wojewódzkich nr 705 i 707 w klasach funkcjonalnych „główne”,

b) budowę na obszarze miasta ulic obwodnicowych dla przeprowadzenia dróg wojewódzkich nr 705 (ul. Czerwona) i nr 707 (na kierunek do Rawy Mazowieckiej),

c) modernizację linii kolejowych CE 20 na odcinku Skierniewice – Pilawa – Łuków i na odcinku Łowicz Główny – Skierniewice,

d) zwiększenie dostępności magistrali E20 i CE20 poprzez poprawę stanu technicznego przyległych linii kolejowych,

e) budowę linii elektroenergetycznej 110kV relacji Skierniewice – Rawa Mazowiecka,

f) budowę linii gazociągu wysokiego ciśnienia relacji Konopnica – Skierniewice (linii zabezpieczającej zasilanie miasta),

g) docelowo, przebudowę drogi nr 70 dla umiejscowienia jej trasy poza pasmem zabudowy wsi Mokra Prawa, dostosowanie systemów kanalizacji i oczyszczalni ścieków komunalnych do wymogów dyrektywy Rady 91/271/EWG dotyczącej oczyszczania ścieków komunalnych w aglomeracjach,

i) rozbudowa/modernizacja składowisk o statusie regionalnych instalacji do przetwarzania odpadów komunalnych,

powiązania systemu przyrodniczego obszaru miasta z „zewnętrznymi” obszarami przyrodniczo cennymi – obszarami Natura 2000, rezerwatem rzeki Rawki, Bolimowskim Parkiem Krajobrazowym, Bolimowsko-Radziejowickim Obszarem Ochrony Krajobrazu i Zespołem Przyrodniczo-Krajobrazowym „Zwierzyniec Królewski”. W dokumencie wskazuje się, że działania rewitalizacyjne, mające na celu zmianę strukturalną obszarów zdegradowanych oraz wzmocnienie i przywrócenie ich aktywności społeczno-gospodarczej, powinny być zgodne z PZPWł. Działania rewitalizacyjne wskazane w GPR spójne z kierunkami PZPWł to przede wszystkim projekty **P2**. Brama Parkowa w Skierniewicach – kompleksowa rewitalizacja, prace konserwatorskie i restauratorskie, **P3**. Rewaloryzacja neorenesansowego ratusza miejskiego oraz rynku w Skierniewicach, **P12**. Budowa połączenia rekreacyjno-dydaktycznego parku miejskiego z północną częścią miasta Skierniewice – część I, część II, **P13**. Rewitalizacja doliny rzeki Łupia-Skierniewka wraz z wprowadzeniem funkcji edukacyjnej, **P32**. Rewitalizacja i adaptacja zabytkowej Parowozowni Skierniewice do celów muzealnych i realizacji projektów kulturalnych – II etap, **P33**. „Ogrody Nauki” Centrum Rozwoju Nauk Ogrodniczych i Edukacji Ekologicznej w Skierniewicach (CRNOiEE) w Skierniewicach.

Pozostałe zaplanowane działania rewitalizacyjne określone w GPR będą zgodnie z PZPWł ponieważ odnosić się będą, tak do ochrony bioróżnorodności i krajobrazu oraz zachowania ciągłości dziedzictwa kulturowego i ochrony krajobrazów kulturowych, jak i poprawy jakości i dostępności do infrastruktury społecznej poprzez działania realizowane przede wszystkim w ramach Celu szczegółowego 2. Wzrost poziomu funkcjonalności i estetyki obszaru rewitalizacji z jednoczesną poprawą stanu środowiska naturalnego.

Powiązania GPR ze Strategią Rozwoju Powiatu Skierniewickiego

Strategii Rozwoju Powiatu Skierniewickiego na lata 2014 – 2022, przyjęta w 2014 roku wyznacza ogólnie kierunki rozwoju powiatu skierniewickiego. Dokument ten nie jest jednak aktualny w chwili prac programowych dotyczących opracowania niniejszego dokumentu. Na etapie opracowania GPR nie zidentyfikowano dokumentu określającego kierunki strategiczne działania powiatu skierniewickiego na okres programowania na lata 2021-2027.

Powiązania GPR z Celami rozwojowymi UE CP5 Europa bliżej obywateli

Celem oddziaływania na wyzwania rozwojowe UE określono w okresie programowania 2021-2027 poszczególne cele: CP1. Bardziej inteligentna Europa (EFRR) CP2. Bardziej przyjazna dla środowiska niskoemisyjna Europa (EFRR) CP3. Lepiej połączona Europa (EFRR) CP4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym (EFRR i EFS+) CP5. Europa bliżej obywateli (EFRR). Ostatni z celów będzie realizowany w zakresie rewitalizacji projektów obejmujących adaptację i wyposażenie istniejących zdegradowanych budynków, zagospodarowanie terenów i przestrzeni, budowa, rozbudowa i przebudowa podstawowej infrastruktury komunalnej, inwestycje dotyczące systemów poprawy bezpieczeństwa oraz dziedzictwo kulturowe i naturalne (konserwacja zabytków ruchomych, prace restauratorskie i konserwatorskie budynków zabytkowych i przebudowa obiektów dziedzictwa naturalnego).

j) odnowienie oznakowania szlaków turystycznych w Parkach Krajobrazowych Województwa Łódzkiego wraz z uzupełnieniem systemu informacji turystyczno-przyrodniczej.

Powiązania GPR ze Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020, z perspektywą do 2030 r. (SOR)

Uchwałą nr 8 Rady Ministrów z dnia 14 lutego 2017 r. przyjęta została Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). Celem głównym SOR jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Rzeczypospolitej Polskiej przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. W Strategii wskazano cel 3. Aktywne gospodarczo i przyjazne mieszkańcom Miasta, a w ramach celów operacyjnych cel 3.1. Poprawa warunków rozwojowych polskich miast, działania do 2020 r. Pośród działań tych określono konieczność dążenia do Wspierania realizacji zintegrowanych działań rewitalizacyjnych na podstawie programów rewitalizacji ukierunkowanych na przekształcenie obszarów zdegradowanych (w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym). Drugim kierunkiem działania w ramach celu skierowanego na rozwój terenów zurbanizowanych jest promowanie podejścia partycypacyjnego w podejmowaniu decyzji oraz w zakresie zarządzania miastami i realizacji działań rewitalizacyjnych, w tym nacisk na realizację niskoemisyjnych strategii miejskich oraz strategii zrównoważonej mobilności miejskiej na funkcjonalnych obszarach zurbanizowanych.

Powiązania GPR z Krajową Polityką Miejską 2030

Niniejszy Program był tworzony ze starannym zachowaniem zgodności ze wszystkimi zapisami Krajowej Polityki Miejskiej 2030 (KPM 2030)³⁶ w zakresie działań rewitalizacyjnych. Dokument wytycza najważniejsze kierunki rozwoju polskich miast. Zawiera również propozycje różnego rodzaju narzędzi i instrumentów, których wspólnym celem jest zwiększenie efektywności działania miast i czynienie ich coraz bardziej przyjaznymi dla mieszkańców.

Zgodnie z KPM 2030 wdrażanie programów rewitalizacji powinno przyczyniać się do porządkowania struktur miejskich, zachowania przestrzeni wielofunkcyjnych – umożliwiających różne formy wykorzystania w zależności od zmieniających się potrzeb społeczności lokalnych. Proces naprawczy powinien porządkować istniejącą przestrzeń poprzez odnawianie i nadawanie nowych funkcji istniejącym budynkom oraz uzupełnianie nową zabudową. Procesy rewitalizacji mogą przyczyniać się również do realizacji idei miasta 15 minutowego, zapewniającego na obszarach już zagospodarowanych realizację wszystkich podstawowych potrzeb w pobliżu miejsca zamieszkania, nie dalej niż kwadrans drogi pieszo, podnosząc tym samym jakość życia w mieście. Idea miasta 15 minutowego powinna być również uwzględniana przy zagospodarowywaniu nowych terenów.

KPM 2030 definiuje jedenaście głównych wyzwań rozwojowych stojących przed polskimi miastami. Są to: dbałość o ład przestrzenny i estetyczny, niwelowanie procesów chaotycznej suburbanizacji, wzmocnienie kooperacji samorządowej w ramach miejskich obszarów funkcjonalnych, niwelowanie negatywnych skutków zmian klimatu w miastach, poprawa jakości środowiska przyrodniczego w miastach, zapewnienie zrównoważonego i zintegrowanego systemu transportu w miejskich obszarach funkcjonalnych, poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym, poprawa dostępności mieszkaniowej, poprawa zdolności inwestycyjnych miast, zwiększenie wykorzystania potencjału społecznego oraz

³⁶ Dnia 14 czerwca 2022 roku Rada Ministrów podjęła uchwałę w sprawie przyjęcia Krajowej Polityki Miejskiej 2030 (KPM 2030).

przyspieszenie tempa transformacji cyfrowej miast. Działania rewitalizacyjne zaplanowane w Programie będą spójne z proponowanymi rozwiązaniami KPM 2030 przede wszystkim w zakresie rozwiązań Działania na rzecz wzrostu ruchu pieszego i rowerowego, Działania na rzecz wsparcia dla aktywnych form mikro mobilności, Działania na rzecz ograniczania uciążliwości środowiskowej (emisja zanieczyszczeń powietrza, hałasu i gazów cieplarnianych) transportu drogowego.

Poniżej zaprezentowano zestawienie tabelaryczne:

Tabela 9. Zgodność celów Programu z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym

Dokumenty strategiczne na poziomie lokalnym	Cele programu rewitalizacji	
	Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Strategia Rozwoju Miasta Skierniewice na lata 2021-2030	Kierunek działań 6. Integracja i rewitalizacja społeczna	Kierunek działań 7. Zintegrowana polityka przestrzenna
Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Miasta Skierniewice	W granicach administracyjnych nie występują obszary zdegradowane, wymagające przekształceń, rehabilitacji lub rekultywacji, jednak działania rewitalizacyjne będą realizować funkcje koordynacyjną Studium.	
Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2021–2030	Cel strategiczny I. Integracja społeczna - przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego (bezrobocie, ubóstwo, bezdomność) kierunek działań - Rewitalizacja przestrzeni użyteczności publicznej celem lepszego dostosowania do potrzeb niepełnosprawnych	
Strategia Rozwoju Elektromobilności dla Miasta Skierniewice	Cel szczegółowy 7. Włączenie społeczeństwa miasta w prace na rzecz rozwoju elektromobilności	Cel szczegółowy 1. Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko.
Program Ochrony Środowiska Miasta Skierniewice na lata 2017-2020 z perspektywą na lata 2021-2024	Brak bezpośredniego oddziaływania	Obszar strategiczny Ochrona klimatu i jakości powietrza

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 10. Zgodność celów Programu z dokumentami strategicznymi na poziomie regionalnym

Dokumenty strategiczne na poziomie regionalnym	Cele programu rewitalizacji	
	Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji

<p>Strategia Rozwoju Województwa Łódzkiego 2030</p>	<p>Sfera społeczna: Obywatelskie społeczeństwo równych szans</p> <p>Kierunek działań 2.3.1. Wsparcie dla rodzin i osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem</p> <p>Sfera gospodarcza: Nowoczesna i konkurencyjna gospodarka.</p> <p>Kierunek działania 1.2.3. Aktywizacja osób nieaktywnych zawodowo, w tym bezrobotnych, 1.1.4. Wykorzystanie istniejących i kształtujących się potencjałów stymulujących rozwój gospodarczy</p> <p>Wykazano również spójność z Zintegrowanymi Przedsięwzięciami Strategicznymi (ZPS) ZSP 6. SOLIDARNE ŁÓDZKIE, ZSP 4. INNOWACYJNE ŁÓDZKIE, ZSP 5. PROFESJONALNE ŁÓDZKIE</p>	<p>Sfera przestrzenna: Atrakcyjna i dostępna przestrzeń</p> <p>Kierunek działań 3.2.3. Rewaloryzowanie, poszerzanie i wzbogacanie przestrzeni o atrakcyjnie zaaranżowane tereny zieleni,</p> <p>Kierunek działań 3.2.1. Ochrona wartości i kształtowanie dziedzictwa kulturowego.</p> <p>Wykazano również spójność z Zintegrowanymi Przedsięwzięciami Strategicznymi (ZPS) ZPS 1. ZIELONE I AKTYWNE ŁÓDZKIE, ZSP 3. CZYSTE ŚRODOWISKO</p>
<p>Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Łódzkiego (<i>cele, kierunki rozwoju przestrzennego oraz zasady zagospodarowania i kształtowania przestrzeni województwa</i>)</p>	<p>OSADNICTWO. CEL SZCZEGÓŁOWY I. Region spójny, o zrównoważonym systemie osadniczym</p> <p>OBSZARY FUNKCJONALNE. CEL SZCZEGÓŁOWY IX. Region efektywnie wykorzystujący endogeniczny potencjał rozwojowy na rzecz zrównoważonego rozwoju przestrzennego</p>	<p>INFRASTRUKTURA TECHNICZNA. CEL SZCZEGÓŁOWY III. Region o wysokiej jakości i dostępności infrastruktury technicznej</p> <p>ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE. CEL SZCZEGÓŁOWY IV. Region o wysokiej jakości środowiska przyrodniczego</p> <p>DZIEDZICTWO KULTUROWE. CEL SZCZEGÓŁOWY V. Region o dobrze zachowanym dziedzictwie kulturowym</p> <p>TURYSTYKA I REKREACJA. CEL SZCZEGÓŁOWY VI. Region o wysokiej atrakcyjności turystycznej</p> <p>KRAJOBRAZ I ŁAD PRZESTRZENNY. CEL SZCZEGÓŁOWY VII. Region o krajobrazie wysokiej jakości</p> <p>OBSZARY FUNKCJONALNE. CEL SZCZEGÓŁOWY IX. Region efektywnie wykorzystujący endogeniczny potencjał rozwojowy na rzecz zrównoważonego rozwoju</p>

		przestrzennego
--	--	----------------

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 11. Zgodność celów Programu z dokumentami strategicznymi na poziomie centralnym i europejskim

Dokumenty strategiczne na poziomie centralnym i europejskim	Cele programu rewitalizacji	
		Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cele rozwojowe UE CP5 Europa bliżej obywateli	<p>DZIEDZICTWO KULTUROWE I NATURALNE (konserwacja zabytków ruchomych, prace restauratorskie i konserwatorskie budynków zabytkowych, odbudowa, budowa, rozbudowa obiektów dziedzictwa naturalnego)</p> <p>REWITALIZACJA (adaptacja i wyposażenie istniejących zdegradowanych budynków, zagospodarowanie terenów i przestrzeni, budowa, rozbudowa i przebudowa podstawowej infrastruktury komunalnej, inwestycje dotyczące systemów poprawy bezpieczeństwa)</p>	
Strategia Odpowiedzialnego Rozwoju 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR)	Cel 3.1. Poprawa warunków rozwojowych polskich miast, działania do 2020 r.	
Krajowa Polityka Miejska 2030	Spójność z proponowanymi rozwiązaniami KPM 2030 oraz działaniami odnoszącymi się do wsparcia mieszkalnictwa w obszarach rewitalizacji oraz poprzez szersze wykorzystanie instrumentów planistycznych w procesie prowadzenia rewitalizacji.	

Źródło: Opracowanie własne

Rozdział VIII. System zarządzania gminnym programem rewitalizacji

Niniejszy rozdział określa opis struktury zarządzania realizacją gminnego programu rewitalizacji, wskazanie kosztów tego zarządzania wraz z ramowym harmonogramem realizacji programu

Realizacja (wdrożenie) Programu

Opis struktury zarządzania programem rewitalizacji

Zarządzanie GPR odbywa się w strukturach organizacyjnych Urzędu Miasta w ramach bieżących obowiązków pracowników. Miejscem spotkań koordynacyjnych osób zaangażowanych w realizację procesu rewitalizacji jest siedziba Urzędu, a spotkania te odbywają się w czasie jego urzędowania. System zarządzania rewitalizacją wymaga osadzenia w istniejącym systemie zarządzania rozwojem gminy i strukturze organizacyjnej UM Skierniewice. Obsługę administracyjno-organizacyjną procesu zarządzania GPR zapewni UM, Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych – a w niej umiejscowiony Koordynator programu rewitalizacji.

Szczególnie istotnym podmiotem zaangażowanym w zarządzanie GPR będzie Zespół ds. rewitalizacji, do którego zadań należeć będzie szczególnie udział w przygotowaniu diagnoz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Skierniewicach, priorytetyzacja problemów dotyczących obszaru rewitalizacji, definiowanie celów i kierunków działań procesu rewitalizacji, organizacja konsultacji społecznych w procesie opracowania GPR wdrażanie poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w ramach komórek organizacyjnych miasta, bieżący monitoring nad realizacją zadań oraz projektów zaplanowanych w GPR oraz opiniowanie wniosków przedkładanych przez interesariuszy dotyczących zadań realizowanych w ramach obszaru rewitalizacji. Do obowiązków członków zespołu należeć będzie m.in. inicjowanie projektów do GPR, wdrażanie poszczególnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie merytorycznym w ramach komórek organizacyjnych gminy, rekomendacja zmian do dokumentów strategicznych miasta oraz udział w opracowaniu wniosków o sporządzenie analiz, raportów i opracowań dotyczących realizacji GPR.

Dodatkowo Zespół ds. rewitalizacji będzie organizował spotkania z interesariuszami rewitalizacji; w trakcie spotkań będzie możliwość podejmowania rozmów na temat bieżącego monitorowania przedsięwzięć, etapów realizacji programu, problemów, barier wynikających z wdrażania poszczególnych działań rewitalizacyjnych. Z kolei - do zadań koordynatora programu rewitalizacji należeć będzie natomiast koordynowanie procesu wdrażania GPR. Za realizację przedsięwzięcia zgodnie z wytycznymi programu, w ramach którego pozyskano dofinansowanie, będą odpowiedzialni naczelnicy wydziałów lub kierownicy jednostek organizacyjnych realizujących dany projekt rewitalizacyjny.

Zadania podmiotów zaangażowanych w zarządzanie programem opisano w poniższej tabeli:

Tabela 12. Podmioty realizujące czynności z zakresu zarządzania GPR

Podmiot	Zadania
Prezydent Miasta	<ul style="list-style-type: none"> – nadzór nad sporządzaniem i realizacją GPR, – przeprowadzenie konsultacji społecznych projektu GPR, – powołanie w drodze zarządzenia Zespołu ds. Rewitalizacji, – podejmowanie decyzji w sprawie zmian i aktualizacji GPR, – powołanie członków Komitetu Rewitalizacji.
Rada Miasta Skierniewice	<ul style="list-style-type: none"> – zatwierdzenie i uchwalenie dokumentu GPR oraz jego aktualizacji, – ustalanie zasad funkcjonowania Komitetu Rewitalizacji.
Komitet Rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> – Komitet stanowił będzie forum dialogu między różnymi środowiskami zainteresowanymi rewitalizacją; tworzyć go będą, w szczególności przedstawiciele mieszkańców obszaru rewitalizacji, właściciele i zarządców nieruchomości, organizacji pozarządowych, Rady Miasta oraz członkowie wskazani przez Prezydenta Miasta. Komitet Rewitalizacji ma być platformą dyskusji na temat procesu rewitalizacji w mieście.
Zespół ds. Rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> – opiniowanie efektów wdrażania GPR i informowanie o ewentualnych zagrożeniach w osiągnięciu celów programu, – inicjowanie zmian i aktualizacji GPR.
Koordynator programu rewitalizacji (Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych UM)	<ul style="list-style-type: none"> – koordynowanie procesu rewitalizacji i wprowadzania zmian do GPR – koordynowanie przebiegu monitorowania i aktualizacji GPR po jego przyjęciu przez Radę Miasta

	<ul style="list-style-type: none"> – koordynowanie procesu aktywizacji lokalnej społeczności obszaru rewitalizacji poprzez wspieranie rozwoju działalności organizacji pozarządowych oraz aktywności mieszkańców, tworzenie warunków do aktywizacji społecznej mieszkańców, w szczególności dzieci i młodzieży z obszaru rewitalizacji, – pozyskiwanie partnerów do realizacji przedsięwzięć zaplanowanych w GPR, w tym prowadzenie działań na rzecz zwiększenia włączenia organizacji społecznych w realizację programu, – edukacja mieszkańców i partnerów społecznych w zakresie rewitalizacji, – gromadzenie, dostarczanie i analizowanie danych niezbędnych do wdrażania i monitorowania GPR, – przygotowywanie sprawozdań z realizacji GPR.
Naczelnicy wydziałów i biur Urzędu Miasta Skierniewice oraz kierownicy jednostek organizacyjnych, MOPR Skierniewice i ZGM w Skierniewicach	<ul style="list-style-type: none"> – współpraca w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny działań rewitalizacyjnych, – realizacja projektów służących osiągnięciu celów rewitalizacji, – przygotowywanie informacji na temat realizacji projektów wynikających z GPR i osiągniętych wskaźników, – współpraca w przygotowywaniu projektów aktualizacji GPR, – informowanie o ewentualnych zagrożeniach związanych z realizacją projektów i GPR.
Partnerzy procesu, którzy zgłosili propozycje działań rewitalizacyjnych do objęcia zapisami GPR (Instytut Ogrodnictwa – PIB i Polskie Stowarzyszenie Miłośników Kolei) oraz mieszkańcy, organizacje społeczne itp.	<ul style="list-style-type: none"> – udział w konsultacjach społecznych dotyczących GPR, – informowanie o zjawiskach negatywnych, potrzebach i potencjałach obszaru rewitalizacji, – aktywny udział w planowaniu i wdrażaniu zmian społecznych, infrastrukturalnych zgodnie z lokalnymi potrzebami i interesami, – realizacja przedsięwzięć zgłoszonych do GPR.

Źródło: opracowanie własne

Ramowy harmonogram realizacji oraz koszty zarządzania gminnym programem rewitalizacji

W poniższej tabeli przedstawiono ramowy harmonogram realizacji GPR - w odniesieniu do czynności proceduralnych niezbędnych do podjęcia w procedurze wdrażania GPR.

Tabela 13. Ramowy harmonogram realizacji GPR

Lp.	Etapy i rodzaje działań	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
1	Uchwalenie Gminnego Programu Rewitalizacji przez Radę Miasta Skierniewice											
2	Powołanie Komitetu Rewitalizacji											
3	Wprowadzenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych do Wieloletniej Prognozy Finansowej											
4	Posiedzenia Komitetu Rewitalizacji (co najmniej raz w roku)											
5	Kontynuacja pracy Zespołu ds. Rewitalizacji											
6	Działania informacyjno-promocyjne Gminnego Programu Rewitalizacji											
7	Monitoring projektów rewitalizacyjnych											
8	Ocena aktualności oraz stopnia realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji i formułowanie wniosków dotyczących zasadności aktualizacji GPR											
9	Przygotowanie projektów do realizacji, pozyskanie											

	finansowania zewnętrznego, wdrożenie projektów											
10	Podsumowanie działań rewitalizacyjnych realizowanych ze wsparciem finansowym środków zewnętrznych, w tym szczególnie w unijnej perspektywie finansowej na lata 2021-2027 zgodnie z zasadą n+3											
11	Przygotowanie do działań rewitalizacyjnych w ramach kolejnej perspektywy finansowej po 2027 roku											
12	Ocena końcowego stopnia realizacji programu											

Źródło: opracowanie własne

W poniższej tabeli oszacowano inne możliwe wydatki, jakie będzie generowało wdrożenia GPR.

Tabela 14. Szacowane koszty zarządzania GPR w okresie jego wdrożenia

Lp.	Działania	Liczba	Jednostka	Cena [zł]	Wartość [zł]
1	Aktualizacja Gminnego Programu Rewitalizacji	1	szt.	30 000,00	30 000,00
2	Obsługa Zespołu ds. rewitalizacji	1	szt.	2 000,00	2 000,00
3	Obsługa Komitetu Rewitalizacji - koszty organizacji szkoleń i podnoszenia kompetencji członków Komitetu	2	szt.	5 000,00	10 000,00
4	Wyjazdy studyjne członków Zespołu ds. Rewitalizacji	4	szt.	2 000,00	8 000,00
5	Działania informacyjno-promocyjne, w tym:				
4a	Ulotki i broszury informacyjno-promocyjne	1000	szt.	10 000,00	10 000,00
4b	Inne (wsparcie eksperckie i in.)	1	komplet	10 000,00	10 000,00
				Razem:	70 000,00

Źródło: opracowanie własne

Rozdział IX. System monitorowania i oceny gminnego programu rewitalizacji

Poniższy rozdział opisuje system monitoringu i oceny skuteczności działań i system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu Programu.

Zgodnie z art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji, program rewitalizacji podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji, co najmniej raz na 3 lata, zgodnie z systemem monitorowania i oceny określonym w tym programie. Z kolei - według art. 22 ust. 2 ustawy o rewitalizacji ocena sporządzona przez Prezydenta Miasta podlega zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz ogłoszeniu na stronie internetowej Miasta i w Biuletynie Informacji Publicznej. Poniżej zaprezentowano opis szczegółowych rozwiązań dotyczących monitorowania i oceny GPR:

Monitoring i sprawozdawczość

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania danych dotyczących realizacji działania. Celem monitoringu jest bieżąca ocena realizacji zadań strategicznych, poprzez kontrolowanie, czy dane zadania zostały w pełny sposób zrealizowane w zakładanym czasie, czy osiągnięte zostały planowane rezultaty oraz czy nie zostały przekroczone przeznaczone na realizację działań środki finansowe. W systemie monitorowania dokonano wyboru poniższych wskaźników pozwalających monitorować efekt długofalowy całego Programu.

Wskaźniki dotyczące całego Programu należy odróżnić od wskaźników monitorujących poszczególne przedsięwzięcia rewitalizacyjne. Wskaźniki oddziaływania mierzą zmiany zachodzące w wyniku wdrażania Programu i poszczególnych przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych. Wskaźniki dotyczące całego obszaru zidentyfikowanego jako obszar rewitalizacji, na którym realizowane będą działania rewitalizacyjne. Proces monitoringu będzie zatem zadaniem ciągłym po przyjęciu Programu, w którym zakłada się aktywne uczestnictwo podmiotów realizujących projekty rewitalizacyjne oraz interesariuszy rewitalizacji, czyli przede wszystkim mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Wskaźniki produktu i rezultatu poszczególnych projektów będą zbierane corocznie w formie aktualizacji danych. Ich analiza powinna odbywać się dwukrotnie w okresie realizacji programu, jako przegląd śródkresowy i końcowy. System monitorowania wskaźników projektów rewitalizacyjnych polegałby na opracowaniu syntetycznej tabelarycznej informacji odnoszącej się do rocznego okresu wdrożenia GPR. Terminy opracowania corocznych raportów podsumowujących wdrażanie GPR będą dostosowane do terminów opracowania raportu rocznego o stanie miasta, przedstawianego corocznie Radzie Miasta do dnia 31 maja.

Monitorowanie postępu rzeczowego w ramach GPR powinno być prowadzone przez Koordynatora programu rewitalizacji na bieżąco, równoległe z analizą postępu finansowego. Dane na temat postępów w osiąganiu wskaźników w ramach poszczególnych programów wraz z opisem ewentualnie zidentyfikowanych trudności w realizacji wartości docelowych, a także podjętych działań zaradczych, powinny być raportowane w ramach systemu sprawozdawczości przez „właścicieli” projektów, czyli podmioty odpowiedzialne za realizację tych projektów. Poniżej zaprezentowano strukturę uprawnień i odpowiedzialności poszczególnych uczestników procesu monitoringu.

Tabela 15. Organizacja procesu monitoringu GPR

Stanowisko	Zadania w procesie	Odpowiedzialność
Kierownik referatu merytorycznego lub jednostki organizacyjnej UM Skierniewice / MOPR Skierniewice / ZGM w Skierniewicach / podmiot realizujący pozostały projekt rewitalizacyjny	Realizacja projektów rewitalizacyjnych ujętych w GPR, sporządzenie sprawozdania z realizacji tych projektów.	Efektywne wykonanie zadań, terminowe przekazanie informacji o realizowanych projektach.
Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych, UM Skierniewice	Sporządzenie corocznego raportu monitoringowego z realizacji projektów rewitalizacyjnych i wdrożenia GPR.	Weryfikacja informacji o stanie realizacji poszczególnych przedsięwzięć. Przekazanie raportu do opiniowania Komitetowi Rewitalizacji oraz do zatwierdzenia Prezydentowi Miasta.
Zespół ds. Rewitalizacji	Pełnienie roli koordynującej w procesie zbierania danych, ich analizy i opracowywania rekomendacji w raporcie z monitorowania.	Formułowanie zaleceń i opinii dotyczących wdrażania GPR. Identyfikacja potrzeb w zakresie wprowadzania zmian do GPR – w opisach projektów rewitalizacyjnych.
Komitet Rewitalizacji	Pełnienie roli opiniodawczo-doradczej w sprawach dotyczących monitorowania procesu rewitalizacji	Formułowanie oceny jakościowej procesu rewitalizacji z punktu widzenia społeczności lokalnej.

	- opiniowanie raportu monitoringowego oraz raportu z badania ewaluacyjnego.	
Prezydent Miasta	Podejmowanie decyzji w sprawie zmian i aktualizacji GPR. Zatwierdzenie terminów i sposobów wykonania zadań, zatwierdzenie raportu monitoringowego, przyjęcie rekomendacji wynikających z raportu.	Nadzór nad realizacją i aktualizacją GPR. Nadzór nad wykonaniem zadań zaplanowanych w budżecie miasta na dany rok - w ramach procesu rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

Poniżej zaprezentowano wskaźniki rezultatu długofalowego dla poszczególnych celów programu rewitalizacji. Wartości bazowe wskaźników zostały określone na etapie programowania GPR, natomiast wartości docelowe oszacowano w ostrożny sposób, posiłkując się aktualną wartością średnią danego zjawiska.

Tabela 16. Wskaźniki rezultatu długofalowego gminnego programu rewitalizacji odnoszące się do poszczególnych celów rewitalizacji

Wskaźniki rezultatu długofalowego	Jednostka miary	Stan na 2021/2022 rok*	Trend	Wartość docelowa wskaźnika na 2033 rok	Źródło danych
Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji					
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym [%]	szt.	3,5	↓	3,4	GUS Statystyczne Vademecum Samorządowca
Liczba rodzin korzystających z pomocy finansowej	rodzin	819	↓	720	Raport o stanie miasta / Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Skierniewicach
Udział osób korzystających ze świadczeń społecznych w ludności ogółem	%	3,0	↓	2,8	GUS Statystyczne Vademecum Samorządowca
Liczba wyrejestrowań z CEIDG na 100 osób	szt.	1,14	↓	1,0	Urząd Miasta Skierniewice
Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji					
Liczba wspartych obiektów infrastruktury	szt.	4	↑	10	Urząd Miasta Skierniewice
Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją w wyniku realizacji projektów GPR	ha	1	↑	4	Urząd Miasta Skierniewice
Środki w budżecie miasta na finansowanie i współfinansowanie programów i projektów	zł	2,7 mln	↑	6 mln	GUS Statystyczne Vademecum Samorządowca

unijnych					
----------	--	--	--	--	--

* w zależności od dostępności danych pochodzących ze statystyki publicznej lub z danych własnych Miasta

Źródło: Opracowanie własne

Wartości bazowe wskaźników zostały określone na etapie programowania GPR, natomiast wartości docelowe oszacowano w ostrożny sposób, posiłkując się aktualną wartością średnią danego zjawiska. Wysokość wartości docelowej określono na poziomie realnym do osiągnięcia przy uwzględnieniu zaplanowanych do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych i skali planowanych działań.

Ocena stopnia realizacji celów GPR z użyciem informacji o stanie obszaru rewitalizacji

Zgodnie z zapisami art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji ocena aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji powinna odbywać się nie rzadziej niż raz na trzy lata. W odniesieniu do problematyki aktualności ocenie podlegać będą poszczególne składowe dokumentu GPR pod kątem spójności z bieżącymi uwarunkowaniami procesu. Ocena aktualności ma za zadanie zidentyfikować przesłanki związane z potrzebą zmiany Gminnego Programu Rewitalizacji i dostosowania go do bieżącego stanu procesu. Ocena aktualności polegająca na cyklicznym przeglądzie zapisów GPR jest instrumentem, który umożliwia utrzymywanie żywotności programu w dłuższej perspektywie, w jakiej trzeba oczekiwać na pozytywne efekty procesu rewitalizacji.

GPR zostanie przyjęty w 2023 r., co oznacza iż pierwsza ocena zjawisk kryzysowych obszaru rewitalizacji odbędzie się w 2026 r. i obejmować będzie 3-letni okres obowiązywania programu w latach 2023-2025, a kolejne po następnych trzech latach.

Aktualizacja programu rewitalizacji

Zgodnie z zapisami art. 22 ust. 1 ustawy o rewitalizacji ocena aktualności i stopnia realizacji gminnego programu rewitalizacji powinna odbywać się nie rzadziej niż raz na trzy lata. W odniesieniu do problematyki aktualności ocenie podlegać będą poszczególne składowe dokumentu GPR pod kątem spójności z bieżącymi uwarunkowaniami procesu. Ocena aktualności ma za zadanie zidentyfikować przesłanki związane z potrzebą zmiany Programu i dostosowania go do bieżącego stanu procesu. Ocena aktualności polegająca na cyklicznym przeglądzie zapisów GPR jest instrumentem, który umożliwia utrzymywanie żywotności programu w dłuższej perspektywie, w jakiej trzeba oczekiwać na pozytywne efekty procesu rewitalizacji. Stwierdzona nieaktualność GPR (w odniesieniu m.in. do otoczenia dokumentów strategicznych, założeń celów i kierunków działań, opisów projektów, systemu monitorowania bądź zarządzania procesem) stanowi przesłankę do zmiany Programu skutkującą możliwością identyfikacji nowych problemów, podjęcia dodatkowych działań rewitalizacyjnych, uwzględnienia zmian w otoczeniu prawnym i strategicznym procesu rewitalizacji. Rekomendacja związana z rozpoczęciem procedury aktualizacyjnej GPR powinna wynikać z raportu z oceny aktualności i stopnia realizacji GPR. Powinna zostać zatwierdzona przez Zespół ds. rewitalizacji oraz pozytywnie zaopiniowana przez Komitet Rewitalizacji.

Zakres zmian w GPR powinien uzasadniać tworzone raporty z oceny stopnia realizacji i aktualności GPR. Przesłanką do podjęcia aktualizacji GPR może być również niepożądany stopień realizacji celów procesu (nieosiągnięcie zakładanych wartości wskaźników monitorowania), jak i negatywna ocena procesu. W przypadku, gdy wartość niezrealizowanych przedsięwzięć w ramach danego celu przekroczy 50% jego wartości, pod uwagę będzie brane wprowadzenie zmian w sformułowaniu celu

oraz ewentualne skorygowanie wskaźników, które zostały mu przypisane. Dodatkową przesłanką do aktualizacji będzie konieczność wprowadzenia zmian w przedsięwzięciach rewitalizacyjnych, których przyczyną mogą być uwarunkowania związane z pozyskiwaniem środków finansowych na ich realizację.

W sytuacji, gdy konieczna okaże się zmiana Programu, zgodnie z ustawą o rewitalizacji Prezydent Miasta wystąpi do Rady Miasta z wnioskiem o jego zmianę. Po powołaniu Komitetu Rewitalizacji, do wniosku zostanie załączona opinia Komitetu Rewitalizacji. Zmiana programu nie będzie wymagała opinii uprawnionych organów i przeprowadzenia konsultacji społecznych jeśli zmiana nie będzie dotyczyć podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawartych w GPR na podstawie art. 15 ust. 1 pkt. 5 lit. a ustawy o rewitalizacji.

Rozdział X. Zmiany w uchwałach dotyczących gospodarki mieszkaniowej

Niniejszy rozdział opisuje niezbędne zmiany w uchwałach dotyczących gospodarki mieszkaniowej gminy

Zgodnie z art. 21 ust 3a ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego, realizacja gminnego programu rewitalizacji może rodzić konieczność uwzględnienia w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 tej ustawy, działań prowadzących do zapobieżenia wykluczeniu mieszkańców obszaru rewitalizacji z możliwości korzystania z pozytywnych efektów procesu rewitalizacji, w szczególności w zakresie zasad ustalania wysokości czynszów.

Uchwałą nr IV/10/2019 Rady Miasta Skierniewice z dnia 24 stycznia 2019 r. przyjęła w Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Skierniewice na lata 2019-2023 (Dz.Urz.Woj. Łódzkiego z 2019 r. poz. 819). W okresie objętym wieloletnim programem gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Skierniewice, zakładane jest utrzymanie zbliżonej do istniejącej liczby lokali tworzących ten zasób. Sprzedaż lokali mieszkalnych pełnowartościowych odbywać się będzie na warunkach określonych odrębnymi uchwałami. Miasto dążyć będzie do równoważenia liczby lokali tworzących mieszkaniowy zasób Miasta w wyniku prowadzonej sprzedaży lokali mieszkalnych oraz rozbiórek budynków poprzez powiększenie zasobu mieszkaniowego pełno standardowego oraz tworzenie zasobu lokali socjalnych.

W ww. programie wskazuje się również, że powiększenie zasobu mieszkaniowego w kolejnych latach będzie realizowane w szczególności poprzez m.in. nowe budownictwo komunalne, bądź adaptację istniejących budynków komunalnych na cele mieszkaniowe, przejęcia budynków na podstawie obowiązujących przepisów. Natomiast zasób lokali socjalnych będzie tworzony w szczególności poprzez przekwalifikowanie lokali mieszkalnych z mieszkaniowego zasobu Miasta Skierniewice oraz adaptację istniejących budynków. W programie zakłada się również prowadzenie systematycznych działań na rzecz poprawy stanu technicznego zasobu mieszkaniowego Miasta Skierniewice.

Dla realizacji GPR nie wskazuje się konieczności zmian w uchwałach dotyczących gospodarki mieszkaniowej Miasta. Głównym celem wieloletniego programu jest określenie podstawowych założeń i wytycznych działań Miasta zabezpieczających racjonalne i efektywne gospodarowanie posiadanym zasobem mieszkaniowym. Program zawiera w szczególności prognozę dotyczącą wielkości oraz stanu technicznego zasobu mieszkaniowego Gminy w poszczególnych latach, analizę potrzeb oraz plan remontów i modernizacji wynikający ze stanu technicznego budynków i lokali, z

podziałem na kolejne lata, źródła finansowania gospodarki mieszkaniowej w kolejnych latach, wysokość kosztów w kolejnych latach, z podziałem na koszty bieżącej eksploatacji oraz koszty remontów oraz koszty modernizacji lokali i budynków wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Miasta, koszty zarządu nieruchomościami wspólnymi, których gmina jest jednym ze współwłaścicieli, a także koszty inwestycyjne oraz inne działania mające na celu poprawę, wykorzystanie i racjonalizację gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta.

Rewitalizacja zasobów mieszkaniowych to proces naprawczy, który zawiera szereg działań, takich jak przeciwdziałanie degradacji zasobów i poprawę jakości życia. Są to takie działania jak podniesienie standardu zamieszkania poprzez remonty, modernizacje zasobów mieszkaniowych oraz realizację inwestycji w ramach budowy budynków komunalnych. Tak jak wskazano na wstępie, nie wskazano konieczności zmian w uchwałach dotyczących gospodarki mieszkaniowej Miasta.

Rozdział XI. Opis sposobu zapewnienia udziału interesariuszy w procesie rewitalizacji, w tym w ramach Komitetu Rewitalizacji

Niniejszy rozdział opisuje opis sposobu zapewnienia udziału interesariuszy w procesie rewitalizacji, w tym w ramach Komitetu Rewitalizacji

Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą prezydenta miasta. Komitet Rewitalizacji uprawniony będzie do opiniowania zmian w GPR na etapie jego realizacji oraz monitorowania i ewaluacji, jak również podejmowania inicjatyw związanych z rewitalizacją Miasta. Komitet uczestniczyć będzie również w sporządzaniu i opiniowaniu projektów uchwał Rady Miasta Skierniewice oraz zarządzeń Prezydenta Miasta Skierniewice związanych z prowadzeniem działań rewitalizacyjnych. Stanowisko Komitetu Rewitalizacji nie będzie wiążące dla Rady Miasta, ani Prezydenta Miasta. Na pierwszym posiedzeniu Komitet wybierze spośród swoich członków Przewodniczącego oraz Zastępcę Przewodniczącego Komitetu. Posiedzenia Komitetu odbywać się będą w miarę potrzeb, nie rzadziej jednak niż raz w roku, z udziałem Prezydenta Miasta lub osoby przez niego wyznaczonej.

W skład Komitetu wejdą wyłącznie przedstawiciele interesariuszy rewitalizacji, w rozumieniu art. 2 ust. 2 ustawy o rewitalizacji. Planuje się aby Komitet liczył nie mniej niż 7 członków i nie więcej niż 15 członków. Członków Komitetu powoła Prezydent Miasta na wspólną kadencję w drodze zarządzenia. Kadencja Komitetu będzie trwała 5 lat. Członkowie Komitetu będą wybierani w trybie otwartego naboru oraz wskazani przez Prezydenta Miasta spośród przedstawicieli Urzędu Miasta Skierniewice, czy jednostek i podmiotów samorządowych. Obsługę organizacyjną Komitetu Rewitalizacji zapewni Urząd Miasta Skierniewice. Za pracę w Komitecie nie przysługiwać będzie wynagrodzenie.

Szczegółowe zasady wyznaczania składu oraz zasady działania Komitetu Rewitalizacji ustalone zostały w uchwale Rady Miasta Skierniewice w sprawie określenia zasad wyznaczania składu oraz zasad działania Komitetu Rewitalizacji na potrzeby realizacji Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2023-2033.

Rozdział XII. Specjalna Strefa Rewitalizacji

Niniejszy rozdział stanowi rekomendację, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji.

Zgodnie z art. 25 ust. 1 ustawy o rewitalizacji, na wniosek Prezydenta iasta, Rada Miasta podejmuje uchwałę w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji (SSR).

Wniosek o ustanowienie SSR składa się po uchwaleniu gminnego programu rewitalizacji i zgodnie z jego ustaleniami. SSR ustanawiana jest w takim przypadku na obszarze rewitalizacji przez na okres maksymalnie 10 lat. Jej wprowadzenie pozwala na uproszczenie procedur administracyjnych związanych z realizacją programu rewitalizacji oraz korzystanie ze szczególnych udogodnień i specjalnych procesów.

Analiza uwarunkowań społeczno-gospodarczych obszaru rewitalizacji Miasta Skierniewice pozwala na stwierdzenie, że obszar rewitalizacji Miasta Skierniewice nie wymaga zastosowania instytucji SSR w celu realizacji planowanych projektów rewitalizacyjnych. Dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji, bądź jego części nie przewiduje się zatem utworzenia SSR i zastosowania instrumentów prawnych dedykowanych Strefie.

Rozdział XIII. Sposób realizacji GPR w zakresie zagospodarowania przestrzennego

Niniejszy rozdział stanowi wskazanie sposobu realizacji GPR w zakresie zagospodarowania przestrzennego zgodnie z wymogami wskazanymi w przepisach ustawy o rewitalizacji

Wyznaczenie obszaru rewitalizacji podzielone było na trzy zasadnicze etapy. Pierwszy etap obejmował przygotowanie danych przestrzennych w postaci wektorowej z wykorzystaniem bazy ewidencji gruntów i budynków (EGiB), wyznaczenie wstępnego obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz redakcję kartograficzną obejmującą podział map na arkusze w skali 1:5000.

Delimitacja wstępna oparta była na analizach przestrzennych wskaźników uwarunkowań (IMD) przedstawionych w części diagnostycznej dokumentu oraz analizie użytkowania gruntów ze szczególnym uwzględnieniem terenów zabudowanych. W tym celu wykorzystano narzędzia algebry mapowej i analiz geostatystycznych w oparciu o pozyskane dane w oprogramowaniu Quantum GIS (ang. Geographic Information Systems). Analiz dokonano wykorzystując uprzednio przygotowane dane wektorowe.

Drugi etap delimitacji obejmował pracę na wygenerowanych mapach. Wstępne wyznaczenie obszarów przedstawiono do wewnętrznej konsultacji eksperckiej w ramach realizacji niniejszego opracowania, w ramach której dokonano korekt obszarów uwzględniając przestrzenne rozmieszczenie projektów rewitalizacyjnych. Etap ten był istotny ze względu na założenia metodologiczne.

Etap trzeci obejmował prace związane z ostatecznym ustaleniem granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w oprogramowaniu GIS. Obszar zdegradowany pokrywa się z obszarem rewitalizacji. Opracowanie ponownie wykonano w postaci wektorowej uwzględniając efekty wykorzystanych wcześniej metod. Integralną częścią niniejszego opracowania stanowi załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru

rewitalizacji sporządzony na mapie w skali 1:5000 opracowanej z wykorzystaniem treści mapy ewidencyjnej.

Na załączonych do GPR mapach zaprezentowano lokalizację podstawowych projektów rewitalizacyjnych. W przypadku projektów infrastrukturalnych odniesiono się do lokalizacji na podstawie działki ewidencyjnej, natomiast w przypadku projektów „miękkich” nie przypisanych do konkretnej działki, wskazano cały obszar rewitalizacji. Takie rozwiązanie służyć ma jedynie sygnalizacji terytorialnego zakresu projektu rewitalizacyjnego. Aby utrzymać wymaganą przepisami ustawy o rewitalizacji skalę map 1:5000 mapa obszaru rewitalizacji została podzielona na arkusze. Na mapach zaznaczono kolorami funkcje działek obszaru rewitalizacji. W załączonej legendzie znalazło się wyjaśnienie poszczególnych kolorów użytych na mapie. Mapy zostały podzielone na arkusze – takie same jak w przypadku delimitacji obszaru rewitalizacji – tak więc skala jest ta sama 1:5000 i podział na arkusze jest ten sam. Poniżej wskazano obowiązki związane z analizą realizacji GPR w zakresie zagospodarowania przestrzennego zgodnie z wymogami wskazanymi w przepisach ustawy o rewitalizacji:

Zgodnie z art. 20 ustawy o rewitalizacji:

1. W przypadku gdy ustalenia gminnego programu rewitalizacji są niezgodne ze studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, przeprowadza się postępowanie w sprawie zmiany tego studium, w celu jego dostosowania do gminnego programu rewitalizacji.

2. Wójt, burmistrz albo prezydent miasta sporządza projekt zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, uwzględniający ustalenia gminnego programu rewitalizacji, niezwłocznie po uchwaleniu tego programu. Postępowanie w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy prowadzi się w trybie określonym w przepisach ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, przy czym:

1) przepisu art. 9 ust. 1 tej ustawy nie stosuje się;

2) ogłaszając o przystąpieniu do sporządzania projektu zmiany tego studium w sposób określony w art. 11 pkt 1 tej ustawy, wójt, burmistrz albo prezydent miasta nie określa formy, miejsca i terminu składania wniosków dotyczących tego studium;

3) wójt, burmistrz albo prezydent miasta, sporządzając projekt zmiany tego studium na podstawie art. 11 pkt 4 tej ustawy, nie rozpatruje wniosków dotyczących studium.

3. W przypadku, o którym mowa w ust. 1, dopuszcza się jednoczesne prowadzenie postępowania w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w sprawie uchwalenia albo zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego. Uchwalenie zmiany tego studium następuje przed wyłożeniem do publicznego wglądu projektu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego albo jego zmiany.

4. Postępowanie w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy oraz w sprawie uchwalenia albo zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego można wszcząć przed uchwaleniem gminnego programu rewitalizacji, a po sporządzeniu i zamieszczeniu na stronie podmiotowej gminy w Biuletynie Informacji Publicznej projektu gminnego programu rewitalizacji. Uchwalenie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy następuje po uchwaleniu gminnego programu rewitalizacji.

Zgodnie z przepisami art. 17 ust. 2 pkt 13 ustawy o rewitalizacji, Gminny program rewitalizacji zawiera w szczególności:

13) wskazanie sposobu realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym:

- a) wskazanie zakresu niezbędnych zmian w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy,
- b) wskazanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego koniecznych do uchwalenia albo zmiany,
- c) w przypadku wskazania konieczności uchwalenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym – wskazanie granic obszarów, dla których plan ten będzie procedowany łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także wytyczne w zakresie ustaleń tego planu.

Analiza podstawowych kierunków zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji wskazuje na brak konieczności zmiany przeznaczenia terenu na skutek realizacji projektów rewitalizacyjnych. Nie zidentyfikowano również zasadności przyjęcia nowych miejscowych planów rewitalizacji, o których mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, nie ma zatem konieczności dokonywania wyznaczenia granic obszarów, dla których plan ten będzie procedowany łącznie z procedurą scaleń i podziałów nieruchomości, a także wytyczne w zakresie ustaleń tego planu. Nie przewiduje się także wszczęcia postępowania scaleniowego.

Zgodnie z art. 21 ustawy o rewitalizacji:

Niezwłocznie po uchwaleniu gminnego programu rewitalizacji, rada gminy wprowadza przedsięwzięcia rewitalizacyjne zawarte w tym programie, służące realizacji zadań własnych gminy, do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy, o którym mowa w art. 226 ust. 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (Dz. U. z 2019 r. poz. 869, z późn. zm.). Jeżeli dane dotyczące tych przedsięwzięć nie są wystarczające do wpisania ich do załącznika do uchwały w sprawie wieloletniej prognozy finansowej gminy, rada gminy wprowadza przedsięwzięcia do tego załącznika niezwłocznie po ustaleniu niezbędnych danych.

Rozdział XIV. Opiniowanie programu przez właściwe podmioty

Niniejszy rozdział opisuje informację o wyniku opiniowania programu przez właściwe podmioty określone w art. 17 ust. 2 pkt. 4 ustawy o rewitalizacji

Prezydent Miasta zgodnie z art. 17 ust. 2 pkt. 4 ustawy o rewitalizacji wystąpił do właściwych podmiotów o zaopiniowanie projektu Gminnego Programu Rewitalizacji, a zaakceptowane zmiany wynikające z uzyskanych opinii zostały wprowadzone do Programu. W toku uzgodnień pozyskano pozytywne stanowiska odnośnie projektu Programu od właściwych podmiotów tj. zarządu powiatu skierniewickiego, zarządu województwa łódzkiego, Łódzkiego Urzędu Wojewódzkiego w Łodzi, Komendanta Powiatowego Państwowej Straży Pożarnej w Skierniewicach, Łódzkiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, Miejskiej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej, operatorów sieci uzbrojenia terenu, w tym zarządców dróg oraz linii i terenów kolejowych (Energetyka Ciepła sp. z o.o., PKP Polskie Linie Kolejowe S.A., Zakład Wodociągów i Kanalizacji „WOD-

KAN” sp. z o.o., PGE Dystrybucja S.A. Oddział Łódź), Szefa Centralnego Wojskowego Centrum Rekrutacji Oddział Zamiejsowy w Łodzi, Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Krajowego Zasobu Nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zasobie Nieruchomości (tj. Dz. U. z 2021 r. poz. 1961). Z uwagi na niepowołanie na etapie opracowania programu rewitalizacji Komitetu Rewitalizacji, nie dokonywano uzgodnienia na obecnym etapie z tym podmiotem.

Rozdział XV. Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko projektu programu rewitalizacji

Niniejszy rozdział opisuje informację o przeprowadzeniu analizy jej zapisów pod kątem spełnienia kryteriów kwalifikujących do oceny oddziaływania na środowisko i jej wynikach oraz wynik OOS w przypadku obowiązku jej przeprowadzenia.

Program nie spełnia jednej z przesłanek warunkujących do kwalifikacji go do dokumentów wymienionych w art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2023 r. poz. 1094 ze zm.) (ustawy ooś) w tym przypadku nie będzie wyznaczać ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko nie będzie dokumentem, o którym mowa w art. 46 ust. 1 pkt 2 ustawy ooś. W związku z tym **opracowany Program nie będzie podlegał procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowisko**. Stanowisko Prezydenta Miasta odnośnie odstąpienia o obowiązku ooś dla projektu dokumentu zostało uzgodnione z Regionalną Dyрекcją Ochrony Środowiska w Łodzi za pismem z dnia 25 lipca 2023 r. znak WOOŚ.411.239.2023.AJa.

GPR jest narzędziem do prowadzenia skutecznej rewitalizacji, która należy do zadań własnych gminy. Dla wyznaczonego obszaru rewitalizacji zaproponowano szereg działań rewitalizacyjnych w postaci przedsięwzięć i wynikających z nich projektów, których systematyczna realizacja doprowadzi do wyjścia z sytuacji kryzysowej, zbadanej na danym terenie. Celem programu jest wyprowadzenie obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego i osiągnięcie wysokiego oraz równego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego całej gminy. GPR stanowi również podstawowe narzędzie w celu ubiegania się o dofinansowanie dla projektów rewitalizacyjnych z funduszy Unii Europejskiej.

Projekty zawarte w GPR nie określają ram i założeń w zakresie ochrony przeciwpożarowej. Projekty opisane w GPR nie wpływają na aktualne zagospodarowanie istniejących na obszarze Gminy terenów górniczych. GPR nie określa szczegółowych ram i założeń w zakresie wymagań bezpieczeństwa i obronności państwa. Dokument nie ogranicza, ani nie rozszerza zakresu obowiązujących przepisów dotyczących bezpieczeństwa i obronności państwa. Formy ochrony zabytków leżących w obszarze rewitalizacji zostały określone na mocy przepisów odrębnych. Wszelkie inwestycje prowadzone w obrębie obszaru rewitalizacji dotyczące obiektów objętych prawną ochroną należy konsultować z odpowiednim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Obszar rewitalizacji i realizacja poszczególnych przedsięwzięć i projektów zawartych w programie nie obejmuje swym zasięgiem gruntów usytuowanych w bezpośrednim sąsiedztwie linii kolejowej, których zagospodarowanie powinno się odbywać na zasadach zawartych w przepisach odrębnych.

Ustawodawca w art. 46 i 47 ustawy ooś wskazał organom administracyjnym lub podmiotom opracowującym projekty dokumentów przesłanki, po spełnieniu których projekt dokumentu wymagać będzie przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Zgodnie z ww. przepisami to właśnie organ lub podmiot opracowujący projekt dokumentu ma obowiązek i kompetencje do analizy treści projektowanego dokumentu pod kątem zapisów art. 46 i 47 ww. ustawy, a następnie podjęcia decyzji w zakresie jego kwalifikacji lub braku kwalifikacji do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. W pozostałych przypadkach dotyczących kwalifikacji projektu dokumentu do dokumentów określonych w art. 46 ustawy ooś organ lub podmiot opracowujący projekt dokumentu samodzielnie go kwalifikuje lub nie kwalifikuje do przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Pozostałe opracowywane dokumenty, które nie będą spełniały przesłanek opisanych w art. 46 i 47 ustawy ooś nie będą wymagały przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko i w konsekwencji nie będą poddawane opiniowaniu i uzgadnianiu w ramach strategicznych ocen oddziaływania na środowisko przez regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Aby projekt dokumentu został zakwalifikowany do dokumentów wymienionych w art. 46 ust.1 pkt 2 ustawy ooś musi jednocześnie (łącznie) spełnić wskazane ww. artykule kryteria:

- 1) musi być projektem polityki, strategii, planu lub programu w dziedzinie przemysłu, energetyki, transportu, telekomunikacji, gospodarki wodnej, gospodarki odpadami, leśnictwa, rolnictwa, rybołówstwa, turystyki i wykorzystywania terenu,
- 2) musi być opracowywany lub przyjmowany przez organy administracji lub zgodnie z art. 56 ustawy ooś podmioty niebędące organem administracji,
- 3) musi wyznaczać ramy dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Przedsięwzięciami mogącymi znacząco oddziaływać na środowisko, których ramy musi wyznaczać projekt dokumentu są przedsięwzięcia wymienione w art. 59 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy ooś, a które zostały wymienione w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. poz. 1839 ze zm.).

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2023-2033 nie będzie wyznaczać ram dla późniejszej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Opracowany przez Miasto dokument określa jedynie ogólne ramy rozwoju lokalnego wyznaczając generalne kierunki w zakresie podejmowania inicjatyw na rzecz osiągnięcia wyznaczonej w nim wizji rozwoju obszaru rewitalizacji. Zakres planowanych projektów ma jednak charakter ogólny i obejmuje jedynie wskazanie elementów wymaganych przepisami ustawy o rewitalizacji. Realizacja takich ogólnie określonych projektów programu rewitalizacji nie będzie znacząco oddziaływać na środowisko ponieważ projekty mają charakter lokalny i ich realizacja każdorazowo poprzedzona będzie analizą szczegółową zakresu projektu rewitalizacyjnego. Rodzaj i skala oddziaływania na środowisko takich projektów jest punktowa. Obszar objęty oddziaływaniem na środowisko nie obejmuje obszarów o szczególnych właściwościach naturalnych lub posiadające znaczenie dla dziedzictwa kulturowego, wrażliwe na oddziaływania, istniejące przekroczenia standardów jakości środowiska lub intensywne

wykorzystywanie terenu ani również form ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody oraz obszary podlegające ochronie zgodnie z prawem międzynarodowym.

Spis ilustracji

Spis map

Mapa 1. Zobrazowanie przestrzenne intensywności występowania zdiagnozowanych negatywnych zjawisk społecznych, gospodarczych, środowiskowych oraz przestrzenno-funkcjonalno-technicznych w Mieście Skierniewice.....	16
Mapa 2. Mapa pogłądowa prezentująca obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji Miasta Skierniewice	17
Mapa 3. Zobrazowanie przestrzenne intensywności występowania zdiagnozowanych negatywnych zjawisk społecznych w Mieście Skierniewice	23
Mapa 4. Zobrazowanie przestrzenne intensywności występowania zdiagnozowanych negatywnych zjawisk gospodarczych w Mieście Skierniewice.....	25
Mapa 5. Zobrazowanie przestrzenne intensywności występowania zdiagnozowanych negatywnych zjawisk środowiskowych w Mieście Skierniewice.....	26
Mapa 6. Zobrazowanie przestrzenne intensywności występowania zdiagnozowanych negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalno-technicznych w Mieście Skierniewice	27

Spis tabel

Tabela 1. Wskaźniki wykorzystane do oceny poszczególnych obszarów kryzysowych w celu wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji w Skierniewicach.....	12
Tabela 2. Analiza uwarunkowań społecznych w Mieście Skierniewice na podstawie wskaźników specyficznych dla sfery społecznej	22
Tabela 3. Analiza uwarunkowań gospodarczych w Mieście Skierniewice na podstawie wskaźników specyficznych dla sfery gospodarczej.....	25
Tabela 4. Analiza uwarunkowań środowiskowych w Mieście Skierniewice na podstawie wskaźników specyficznych dla sfery środowiskowej.....	26
Tabela 5. Analiza uwarunkowań przestrzenno-funkcjonalno-technicznych w Mieście Skierniewice na podstawie wskaźników specyficznych dla sfery przestrzenno-funkcjonalno-technicznej.....	27
Tabela 6. Wpływ zaplanowanych działań rewitalizacyjnych na przeprowadzenie procesu rewitalizacji, w tym zmniejszenie zjawisk kryzysowych na obszarze rewitalizacji	37
Tabela 7. Wykaz projektów rewitalizacyjnych Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2023-2033.....	43
Tabela 8. Metody zapewnienia komplementarności między projektami na obszarze rewitalizacji	50
Tabela 9. Zgodność celów Programu z dokumentami strategicznymi na poziomie lokalnym	61
Tabela 10. Zgodność celów Programu z dokumentami strategicznymi na poziomie regionalnym	61
Tabela 11. Zgodność celów Programu z dokumentami strategicznymi na poziomie centralnym i europejskim ..	63
Tabela 12. Podmioty realizujące czynności z zakresu zarządzania GPR	64
Tabela 13. Ramowy harmonogram realizacji GPR.....	65
Tabela 14. Szacowane koszty zarządzania GPR w okresie jego wdrożenia	66
Tabela 15. Organizacja procesu monitoringu GPR	67
Tabela 16. Wskaźniki rezultatu długofalowego gminnego programu rewitalizacji odnoszące się do poszczególnych celów rewitalizacji	68

Załącznik nr 1- Podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

Założenia koncepcji architektoniczno-urbanistycznej dla obszaru rewitalizacji

W aspekcie przestrzennym oraz pośrednio powiązanych z nim sferach technicznej i środowiskowej diagnoza obszaru rewitalizacji wykazała następujące problemy i potrzeby rewitalizacyjne tj. konieczność oddziaływania na przestrzeń publiczną o wysokiej jakości i estetyce, słabo funkcjonujące centrum Miasta; konieczność podniesienia jakości ciągów komunikacyjnych na obszarze rewitalizacji; zasadność kontynuacji budowy wizerunku obszaru rewitalizacji, jako przestrzeni atrakcyjnej i przyjaznej dla mieszkańców w celu zahamowania spadku liczby mieszkańców oraz przyciągnięcia nowych, wykreowanie obszaru rewitalizacji, szczególnie w ścisłym centrum miasta Skierniewice, jako miejsca prestiżowego dla prowadzenia działalności gospodarczej, poprawa jakości przestrzeni publicznych, zaniedbanej zieleni miejskiej oraz przestrzeni wokół prestiżowych budynków publicznych.

Planowane działania obejmują również modernizację istniejących ulic w celu poprawy jakości komunikacji pieszej i wyposażenia ich w odrębne ciągi dla ruchu rowerowego oraz realizacja nowych połączeń niezależnych od ruchu kołowego. Kolejną istotną kwestią będzie konieczność oddziaływania na tkankę komunalną poprzez wsparcie prac związanych z wielorodzinnymi budynkami mieszkalnymi na obszarze rewitalizacji.

Finalnie, stworzenie ogólnodostępnych, atrakcyjnych miejsc integracji społecznej oraz rekreacji dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, szczególnie mieszkańców osiedla Zadębie oraz rewaloryzacja obszaru doliny rzeki Łupia-Skierniewka.

Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji sporządzony na mapie w skali 1:5000

Poniżej zaprezentowano mapę przedstawiającą podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji wskazując lokalizację projektów rewitalizacyjnych, z zastrzeżeniem projektów „miękkich” odnoszących się do całego obszaru rewitalizacji.

Zakres programu obejmuje historyczne centrum miasta o znacznych walorach dziedzictwa kultury i zabytków. Znaczna część obszaru rewitalizacji znajduje się w granicach Układu Urbanistycznego Miasta Skierniewice – strefa A ścisłej ochrony konserwatorskiej (nr rej. 775 z 18.05.1987 r.) oraz strefa B (figurująca w gminnej ewidencji zabytków Miasta Skierniewice). Część podobszaru Miasta Skierniewice zlokalizowana jest na obszarze stanowisk archeologicznych. W związku z tym, w załączniku graficznym przedstawiono obiekty podlegające ochronie konserwatorskiej zlokalizowanych na obszarze objętym projektem Programu. **Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych OR w skali 1:5000 stanowi załącznik do programu.**

Załącznik nr 2- Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych OR

- w oddzielnym dokumencie -

Załącznik nr 3- Szczegółowy opis podstawowych projektów rewitalizacyjnych

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P1. Wsparcie prac związanych z wielorodzinnymi budynkami mieszkalnymi na obszarze rewitalizacji
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Inwestycji Kubaturowych, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej sp. z o.o. w Skierniewicach
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Sienkiewicza 18, ul. Lelewela 9, ul. Lelewela 9A dz. ew. 106301_1.0009.517/1, obręb 0009 106301_1.0009.518/1, obręb 0009 106301_1.0009.518/1, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Poprawa warunków życia wszystkich mieszkańców lokali komunalnych Miasta Skierniewice z priorytetowym uwzględnieniem mieszkańców obszaru rewitalizowanego. Poprawa jakości środowiska naturalnego. Zachowanie ładu przestrzennego i estetyki Miasta. Poprawa jakości życia osób niepełnosprawnych. Poprawa warunków mieszkaniowych mieszkańców poprzez kompleksową termomodernizację przegród a co za tym idzie obniżenie rachunków za ogrzewanie lokali, zmiana czynnika grzewczego z kotłów na opał stały na miejską sieć ciepłowniczą. Pozwoli to na ograniczenie emisji CO ² , remonty kapitalne kamienic znacznie poprawią ład przestrzenny w tej części Miasta. Rewitalizacja terenów przyległych do budynków polegająca na zorganizowaniu placu zabaw oraz plenerowej siłowni oraz częściowym utwardzeniu terenów na potrzeby miejsc postojowych pozwoli na poprawę warunków życia mieszkańców lokali zamieszkujących tę część miasta. Montaż ledowych lamp zewnętrznych przyczyni się do zwiększenia bezpieczeństwa na opisywanym terenie. Zgodnie z obowiązującym Prawem Energetycznym po spełnieniu przez Odbiorcę wymogów prawnych, zaistnieniu warunków technicznych i ekonomicznych możliwie będzie przyłączenie do miejskiej sieci ciepłowniczej ww. budynków.

Zakres realizowanych zadań/ opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Zagospodarowaniu terenów wspólnych w obrębie zdegradowanych obszarów obejmujące roboty niezbędne do przywrócenia właściwej funkcji użytkowej infrastruktury oraz roboty konieczne do przeprowadzenia modernizacji umożliwiającej lepsze wykorzystanie tej infrastruktury z punktu widzenia potrzeb społeczności mieszkających na terenach zdegradowanych obejmujące: <ul style="list-style-type: none"> — remont kapitalny dachów, — wymiana stolarki okiennej i drzwiowej w części wspólnej, — wykonanie podjazdów oraz pochylni dla osób niepełnosprawnych przy wejściu do klatek schodowych wraz z dojazdami do miejsc postojowych — montaż ledowych lamp zewnętrznych, — zmiana czynnika grzewczego z kotłów na opał stały na ogrzewanie miejskie, — kapitalny remont klatek schodowych wraz z montażem domofonów — remont komórek lokatorskich na zewnątrz budynku — modernizacja infrastruktury technicznej w tym instalacji WOD-KAN — termomodernizacja budynków; termomodernizacji stanowić będzie element dodatkowy projektu.
Opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	Każy lokal mieszkalny wyposażony jest w kocioł na paliwo stałe co wiąże się z emisją gazów cieplarnianych, brak miejsca dla dzieci i młodzieży gdzie można spędzać czas powodują, że dochodzi do demoralizacji młodzieży. Zły stan techniczny budynków psuje w znaczny sposób estetykę tej części miasta a brak osiągniętych współczynników EP powoduje znaczne koszty ogrzewania lokali.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Liczba wspartych budynków mieszkalnych zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt.) — Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (EFRR/FST/FS) — Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (ha) — Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji (os.)
Planowany okres realizacji (lata)	2024-2026
Szacowana wartość projektu	2 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności Komponent B3.4.1. Inwestycje na rzecz kompleksowej zielonej transformacji miast — Program „Centra opiekuńczo-mieszkalne” - Fundusz Solidarnościowy — Rządowy Fundusz Rozwoju Mieszkalnictwa — Fundusz Dopłat BGK — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.05.02 — środki własne Miasta <p>Zgodnie z zapisami SZOP FEŁ2027 w ramach działania FELD.05.02 do wydatków niekwalifikowalnych będą zaliczane wydatki na budowę nowej drogi lub parkingu, zwiększenie ich pojemności lub na inne prace, których</p>

	efektem będzie zwiększenie natężenia ruchu samochodowego w mieście.
Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P2. Brama Parkowa w Skierniewicach – kompleksowa rewitalizacja, prace konserwatorskie i restauratorskie
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Inwestycji Kubaturowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej Sp. z o.o. w Skierniewicach
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Sienkiewicza, Brama Parkowa dz. ew. 106301_1.0009.5/10, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Nadanie nowej funkcji rekreacyjnej i kulturowej Bramy Parkowej i terenu otaczającego celem zwiększenia i poprawy dostępności rekreacyjno-wypoczynkowych, bezpieczeństwa i jakości przestrzeni publicznych centrum Skierniewic. Zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomych i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, modernizację prowadzące do przywrócenia obiektowi nowych funkcji obiektu. Planowane przedsięwzięcie zostanie wykonane w zakresie zaakceptowanym uprzednio przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Projekt zostanie wykonany z poszanowaniem zasad horyzontalnych, w tym m.in. Wpływ projektu na zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, Zgodność projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania.
Opis problemu jaki ma rozwiązać projekt	Budynek bramy frontowej do ogrodu jest jednym z niewielu budynków w mieście o tak dużym znaczeniu kulturowym i historycznym. Obiekt wskazuje na znaczną degradację techniczną przez co utracił walory estetyczne i techniczne, jego stan techniczny uległ znacznemu pogorszeniu ze względu na uszkodzenia: elewacji budynku, detali architektonicznych, attyk, obróbek blacharskich wraz z orynnowaniem, schodów zewnętrznych. Obiekt ten znajduje się w rejestrze zabytków pod nr 284/212. Obiekt jest jednym z niewielu przedstawicieli historycznej zabudowy miejskiej. Efektem planowanych prac będzie odnowienie budynku Bramy Parkowej oraz zapobieganie dalszej degradacji budynku poprzez min. ułożenie warstw izolacyjnych nadziemnych oraz podziemnych. Przeprowadzony remont pozwoli utrzymać obiekt o znaczeniu historycznym w bardzo dobrym stanie technicznym w kolejnych latach.
Prognozowane rezultaty wraz ze	— Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na

sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	rewitalizowanych obszarach (szt.) — Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (ha) — Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji (os.)
Planowany okres realizacji (lata)	2024-2025
Szacowana wartość projektu	1 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	— Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności Komponent B3.4.1. Inwestycje na rzecz kompleksowej zielonej transformacji miast — środki MKiDN, program „Ochrona zabytków”, program „Infrastruktura kultury” — środki Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków na prace konserwatorskie, restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków usytuowanych na terenie województwa łódzkiego. — środki Samorządu Województwa łódzkiego w obszarze kultury — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.05.02 — środki własne Miasta

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P3. Rewaloryzacja neorenesansowego ratusza miejskiego Skierniewicach
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Inwestycji Kubaturowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Rynek 1 dz. ew. 106301_1.0009.191, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Zwiększenie funkcji społecznych, kulturowych budynku użyteczności publicznej poprzez modernizację zabytkowego budynku Ratusza miejskiego. Wykorzystania walorów środowiska przyrodniczego oraz potencjału dziedzictwa kulturowego do zwiększenia atrakcyjności turystycznej regionu przy uwzględnieniu wartości wynikających z kontekstu przyrodniczego i kulturowego poprzez zagospodarowanie terenu rynku w Skierniewicach. Zachowanie materialnego dziedzictwa kulturowego, realizowane poprzez konserwację i rewaloryzację zabytków nieruchomości i ruchomych oraz ich udostępnianie na cele publiczne.

<p>Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami</p>	<p>Generalny remont i przebudowa zdegradowanego budynku Ratusza miejskiego oraz zagospodarowanie terenów przyległych. Możliwość wykorzystania turystycznego i kulturalnego obiektu zabytkowego.</p> <p>Po przeprowadzonej rewitalizacji pomieszczeniom ratuszowym zostały nadane nowe funkcje. W piwnicach pod najstarszą częścią znajdzie się siedziba Pracowni Dziejów Miasta. W Pracowni będą odbywały się lekcje dla dzieci i młodzieży szkolnej z zakresu edukacji regionalnej, będzie ona prezentowana delegacjom zagranicznym. Dzięki rewitalizacji nastąpiła poprawa wizerunku miasta, a zwłaszcza centrum, wzrost atrakcyjności turystycznej miasta i regionu, zwiększenie oferty kulturalnej i społecznej dla mieszkańców i turystów, zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej.</p> <p>Zapewnienie dostosowania przestrzeni dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i innymi szczególnymi potrzebami zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.</p> <p>Planowane przedsięwzięcie zostanie wykonane w zakresie zaakceptowanym uprzednio przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.</p>
<p>Opis problemu jaki ma rozwiązać projektu</p>	<p>W obszarze problemów przestrzenno-funkcjonalnych nie wykorzystana dostatecznie przestrzeń terenów zielonych i przestrzeni rynku, który w ograniczonym zakresie wykorzystywany jest do zadań społecznych i integracji mieszkańców. Skierniewice kojarzone są z ogrodniczym i sadowniczym dziedzictwem sięgającym wieków wstecz. Projekt stanowić będzie działanie na rzecz budowania marki Miasta Skierniewice i promowania produktów lokalnych opartych o dziedzictwo Miasta, co sprzyjać będzie rozwojowi atrakcyjności turystycznej oraz wzrostowi potencjału społecznego i gospodarczego.</p> <p>Budowla ratusza powstała w 1847 według projektu Henryka Marconiego w stylu neorenesansowym. Ratusz miejski usytuowany jest obecnie w zwartej zabudowie zachodniej pierzei Rynku im. abp. Jana Odrowąża ze Sprowy (założyciela miasta), ukształtowanego po 1457 r., i stanowiący jej dominantę. Budynek zlokalizowany na osi pierzei, murowany z cegły, tynkowany, częściowo podpiwniczony, wzniesiony w stylu neorenesansowym. Ustawiony kalenicowo, zrealizowany na planie prostokąta zbliżonego do kwadratu, połączony od strony północno-zachodniej z pierwotnie parterową, ob. piętrową, znacznie przebudowaną oficyną. Układ wnętrz dwutraktowy z reprezentacyjną sienią pośrodku.</p> <p>Projekt obejmować będzie rozwinięcie i uzupełnienie wariantu „pośredniego B” koncepcji zagospodarowania rynku zaproponowanego podczas konsultacji społecznych prowadzonych z mieszkańcami Miasta w lipcu 2022 r.³⁷ Projekt stanowi kontynuację realizowanego w ramach Programu Rewitalizacji Miasta Skierniewice na lata 2016 – 2022 projektu 8. Rewitalizacja zabytkowego, neorenesansowego ratusza w Skierniewicach.</p>
<p>Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji</p>	<ul style="list-style-type: none"> — Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją (ha) — Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt.)

³⁷ Zob. [koncepcja zagospodarowania rynku w Skierniewicach](#)

	— Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji (os.)
Planowany okres realizacji (lata)	2024-2030
Szacowana wartość projektu	20 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — środki MKiDN, program „Ochrona zabytków”, program „Infrastruktura kultury” — środki Łódzkiego Konserwatora Zabytków na prace konserwatorskie, restauratorskie przy zabytku wpisanym na Listę Skarbów Dziedzictwa oraz na prace konserwatorskie, restauratorskie oraz roboty budowlane przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków usytuowanych na terenie województwa łódzkiego — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.05.02

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P4. Wyposażenie w podstawową infrastrukturę techniczną terenów mieszkaniowych
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Inwestycji Kubaturowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	<ul style="list-style-type: none"> ul. Sosnowa dz. ew. 106301_1.0008.515, obręb 0008 106301_1.0008.518, obręb 0008 106301_1.0008.539, obręb 0008 106301_1.0008.544/3, obręb 0008 106301_1.0008.544/4, obręb 0008 106301_1.0008.544/5, obręb 0008 106301_1.0008.545, obręb 0008 106301_1.0008.544/19, obręb 0008 106301_1.0008.544/18, obręb 0008 106301_1.0008.544/16, obręb 0008 106301_1.0008.544/17, obręb 0008 106301_1.0008.544/14, obręb 0008 106301_1.0008.544/15, obręb 0008 106301_1.0008.544/12, obręb 0008 106301_1.0008.544/13, obręb 0008

	106301_1.0008.544/10, obręb 0008 106301_1.0008.544/11, obręb 0008 106301_1.0008.544/8, obręb 0008 106301_1.0008.544/9, obręb 0008 106301_1.0008.544/7, obręb 0008 106301_1.0008.544/6, obręb 0008 106301_1.0008.544/20, obręb 0008
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Poprawa warunków życia mieszkańców poprzez rozwój infrastruktury wodno-ściekowej na obszarze rewitalizacji
Zakres planowanych działań	Inwestycja obejmują modernizację lub położenie sieci wodno-kanalizacyjnej.
Opis problemu jaki ma rozwiązać projekt/ opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Konieczność rozbudowy sieci wodno - kanalizacyjnej wynika z braku dostępu do podstawowej infrastruktury w niektórych obiektach mieszkalnych zlokalizowanych w obszarze rewitalizacji. Niedostateczne pokrycie obszaru rewitalizacji siecią wodociągową i kanalizacyjną). Mimo dużego zainteresowania dofinansowaniem w zakresie gospodarki wodno-kanalizacyjnej w perspektywie 2014-2020, wyzwaniem jest uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej. W celu uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej na obszarze rewitalizacji niezbędna jest realizacja inwestycji w zakresie sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	— Długość nowych lub zmodernizowanych sieci kanalizacyjnych w ramach zbiorowych systemów odprowadzania ścieków [km] — Wydajność nowo wybudowanych lub zmodernizowanych instalacji oczyszczania ścieków [równoważna liczba mieszkańców]
Planowany okres realizacji (lata)	2023-2026
Szacowana wartość projektu	5 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	— środki WFOŚiGW/ NFOŚiGW — środki Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków — Rządowy Fundusz Rozwoju Mieszkalnictwa — Fundusz Dopłat BGK
Nazwa projektu rewitalizacyjnego	P5. Remont i przebudowa budynku oraz zagospodarowanie terenów zielonych po Szkole Podstawowej nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Skierniewicach
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Inwestycji Kubaturowych

Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Sienkiewicza 14 dz. ew. 106301_1.0009.25, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Nadanie obiektowi i terenu zielonemu wykorzystywanemu przez Szkołę Podstawową nr 1 im. Henryka Sienkiewicza w Skierniewicach nowych funkcji obiektu ogólnodostępnego i niekomercyjnego dla mieszkańców na cele zaspokajania potrzeb kulturalnych i społecznych poprzez remont i modernizację oraz zakupu sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celu projektu.
Zakres planowanych działań	Remont i przebudowa zdegradowanego budynku po SP nr 1. Realizacja nowych nasadzeń drzew i roślinności niskiej. Dostosowanie przestrzeni dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami, ale też np. kobiet w ciąży i rodziców z małymi dziećmi tzn. wykorzystywanie projektowania uniwersalnego zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
Opis problemu jaki ma rozwiązać projekt/ opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Ze względu na zły stan techniczny XIX-wiecznego budynku konieczne jest dokonanie działań rewitalizacyjnych w obiekcie i otaczającym terenie. Dach w budynku przy ulicy Sienkiewicza jest dziurawy, służby sanitarne i budowlane wyłączają z użytku kolejne pomieszczenia. Obiekt i otoczenie dają możliwość wykorzystania turystycznego i kulturalnego obiektu zabytkowego.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt.) — Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (szt.) — Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (ha) — Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji (os.)
Planowany okres realizacji (lata)	2026-2030
Szacowana wartość projektu	20 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — środki WFOŚiGW / NFOŚiGW — środki Łódzkiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków — Rządowy Fundusz Rozwoju Mieszkalnictwa — Fundusz Dopłat BGK — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.05.02

nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P6. Modernizacja budynku warsztatów szkolnych Zespołu Szkół Zawodowych nr 2 w Skierniewicach
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Inwestycji Kubaturowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Wydział Edukacji Zespół Szkół Zawodowych nr 2 im. chor. Józefa Paczkowskiego w Skierniewicach
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Batorego 53 dw. ew. 106301_1.0010.489/1, obręb 0010
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Wspierające wysokiej jakości edukację, oparte na nowym modelu kształcenia dzieci, młodzieży i dorosłych ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym osoby z niepełnosprawnościami poprzez zapewnienie bazy warsztatowej pozwalającej na odpowiedni poziom umiejętności pożądanych na rynku pracy
Zakres planowanych działań	Przebudowa i remont pomieszczeń – dostosowanie pomieszczeń Warsztatów Szkolnych ZSZ nr 2 w Skierniewicach do planowanego parku maszynowego, modernizacja wewnętrznych i zewnętrznych instalacji, zakup i montaż nowych maszyn i urządzeń oraz zagospodarowanie przynależnego terenu na potrzeby rekreacyjno-integracyjne
Opis problemu jaki ma rozwiązać projekt/ opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Szkoła zawodowa działa od 1945 rok. W styczniu 1948 r. szkoła przeniosła się z baraków na Bielanych do pokoszarowego budynku mieszczącego się przy ul. Batorego 53 – obecny budynek Warsztatów Szkolnych Zespołu Szkół Zawodowych Nr 2 w Skierniewicach. Problemem jest pogarszający się stan techniczny obiektu w celu usprawnienia pracy personelu oraz lepszego wykorzystania pomieszczeń w celu doskonalenia nauki zawodu.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	— Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha] — Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.]
Planowany okres realizacji (lata)	2025-2028
Szacowana wartość projektu	6 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	— środki MEN — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 — środki własne Miasta

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P7. Rewitalizacja terenów powojkowych dla rozwoju gospodarczego centrum historycznego Miasta Skierniewice
Wskazanie podmiotów realizujących	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Biuro Planowania

projekt	Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Dróg i Komunikacji, Wydział Inwestycji Kubaturowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	–
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Stefana Batorego ul. Wojska Polskiego dw. ew. 106301_1.0007.21/70, obręb 0007 106301_1.0007.21/30, obręb 0007
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Wprowadzenie nowych funkcji w zdegradowanej części obszaru d. koszar wojskowych poprzez przeniesienie targowiska miejskiego z pl. Dąbrowskiego.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Opracowanie dokumentacji projektowej, wykonanie prac budowlanych. Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego na obszarze rewitalizowanym, wzmocnienie istniejących funkcji miasta, zachowanie ładu przestrzennego i estetyki miasta, zwiększenie dostępności infrastruktury kultury, sportu i rekreacji dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprawa warunków mieszkaniowych na obszarze rewitalizacji w Mieście Skierniewice, poprawa jakości środowiska naturalnego, poprawa warunków życia wszystkich mieszkańców Skierniewic. Zapewnienie dostosowania przestrzeni dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i innymi szczególnymi potrzebami zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Planowane przedsięwzięcie zostanie wykonane w zakresie zaakceptowanym uprzednio przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
Opis problemu jaki ma rozwiązać projekt	Teren d. jednostki wojskowej przy ulicach Stefana Batorego i Wojska Polskiego jest nie użytkowany. W jego sąsiedztwie istnieje targowisko miejskie (pl. Dąbrowskiego). Targowisko utraciło możliwości rozwoju z uwagi na brak miejsca w bezpośrednim sąsiedztwie. Wprowadzenie funkcji targowiska w obszar powojskowy pozwoli na nadanie mu nowej, gospodarczej funkcji. Jednocześnie działanie to uwolni obecne tereny zajmowane przez targowisko na cele komunikacji, zieleni, kultury, sportu i rekreacji (plac: Dąbrowskiego, Słoneczna i Floriana). Pozwoli to też na zabudowanie części terenów obecnego targowiska przywracając funkcje mieszkaniowe w Centrum Miasta. Działania te uporządkują układ komunikacyjny w sąsiedztwie co poprawi życie wszystkich mieszkańców miasta.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w	— Liczba wspartych obiektów infrastruktury (innych niż budynki mieszkalne) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach (szt.)

odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami (szt.) — Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (ha) — Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji (os.)
Planowany okres realizacji (lata)	2024 - 2027
Szacowana wartość projektu	60 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.05.02 — środki WFOŚiGW / NFOŚiGW — Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych — środki własne Miasta <p>Zgodnie z zapisami SZOP FEŁ2027 w działaniu FELD.05.02 „preferowane będzie wspieranie wykorzystania istniejącego zasobu infrastrukturalnego. Nowa infrastruktura będzie wspierana w określonych i należycie uzasadnionych przypadkach, tj. gdy zapewnienie infrastruktury koniecznej do realizacji projektu nie jest możliwe w inny sposób oraz gdy konieczność budowy tej infrastruktury na danym terytorium została potwierdzona analizą potrzeb.</p>

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P8. Rewaloryzacja placu św. Floriana
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Inwestycji Kubaturowych, Wydział Dróg i Komunikacji, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	-
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Pl. św. Floriana dz. ew. 106301_1.0009.190/1, obręb 0009 106301_1.0009.190/2, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Wprowadzenie nowych funkcji w zdegradowanej części miasta w postaci placu z zielenią, niewielką zabudową usługową, a także miejscami rekreacji oraz wypoczynku
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Opracowanie dokumentacji projektowej, wykonanie prac budowlanych dla pobudowania parkingu podziemnego oraz wprowadzenia na powierzchni terenów rekreacji, zieleni. Tworzenie warunków do rozwoju gospodarczego na obszarze rewitalizowanym, wzmocnienie istniejących funkcji miasta, zachowanie ładu przestrzennego i estetyki

	<p>miasta, zwiększenie dostępności infrastruktury kultury, sportu i rekreacji dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprawa warunków mieszkaniowych na obszarze rewitalizacji w Mieście Skierniewice, poprawa jakości środowiska naturalnego, poprawa warunków życia wszystkich mieszkańców Skierniewic.</p> <p>Planowane przedsięwzięcie zostanie wykonane w zakresie zaakceptowanym uprzednio przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.</p>
Opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	<p>Teren pl. Św. Floriana jest użytkowany jako plac parkingowy oraz w jednym z dni tygodnia jako plac targowy. Jest to teren dawnego targowiska, na którym ulokowane były budynki handlowe o wielkości ok. 20,0 m² każdy. W sąsiedztwie tego miejsca istnieje szereg zdegradowanych funkcjonalnie nieruchomości miejskich i prywatnych, których zagospodarowanie nie jest możliwe bez likwidacji parkingu z powierzchni placu. Rewitalizacja placu poprzez wprowadzenie parkowania pod powierzchnię terenu, zagospodarowanie placu zielenią i elementami rekreacji pozwoli na wprowadzenie zabudowy na działkach przyległych do tego placu i w bezpośrednim jego sąsiedztwie. Działanie to przywróci funkcje mieszkalne i rozwine nowe – usługowe w zdegradowanej części centrum historycznego miasta. Działania te uporządkują także układ komunikacyjny w sąsiedztwie co poprawi życie wszystkich mieszkańców miasta. Zapewnienie dostosowania przestrzeni dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i innymi szczególnymi potrzebami zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (ha) — Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji (os.)
Planowany okres realizacji (lata)	2024 – 2026
Szacowana wartość projektu	30 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.05.02 — WFOŚiGW / NFOŚiGW — Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych — środki własne Miasta <p>Zgodnie z zapisami SZOP FEŁ2027 w ramach działania FELD.05.02 do wydatków niekwalifikowalnych będą zaliczane wydatki na budowę nowej drogi lub parkingu, zwiększenie ich pojemności lub na inne prace, których efektem będzie zwiększenie natężenia ruchu samochodowego w mieście.</p>
Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P9. Rewaloryzacja placu Słoneczna

Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Inwestycji Kubaturowych, Wydział Dróg i Komunikacji
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	-
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Słoneczna i przy ulicy Strykowskiej 106301_1.0009.276/4, obręb 0009 106301_1.0009.276/6, obręb 0009 106301_1.0010.189/1, obręb 0010
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Wprowadzenie nowych funkcji w zdegradowanej części miasta w postaci placu z zielenią i miejscami rekreacji oraz wypoczynku
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Zagospodarowanie przestrzeni publicznej, w szczególności tworzenie lub modernizacja terenów zielonych. Opracowanie dokumentacji projektowej, wykonanie prac budowlanych dla wprowadzenia na powierzchni terenów rekreacji, zieleni. Adaptacja tych przestrzeni do potrzeb starzejącego się społeczeństwa (np. wprowadzanie elementów małej architektury, w szczególności ławek z oparciami. Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego na obszarze rewitalizowanym, wzmacnianie istniejących funkcji miasta, zachowanie ładu przestrzennego i estetyki miasta, zwiększenie dostępności infrastruktury kultury, sportu i rekreacji dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprawa warunków mieszkaniowych na obszarze rewitalizacji w Mieście Skierniewice, poprawa jakości środowiska naturalnego, poprawa warunków życia wszystkich mieszkańców Skierniewic. Zapewnienie dostosowania przestrzeni dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i innymi szczególnymi potrzebami zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami. Planowane przedsięwzięcie zostanie wykonane w zakresie zaakceptowanym uprzednio przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
Opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	Teren pl. Słoneczna jest użytkowany jako plac parkingowy oraz w jednym z dni tygodnia jako plac targowy. Jest to teren dawnego stawu. W sąsiedztwie tego miejsca istnieje szereg zdegradowanych funkcjonalnie nieruchomości miejskich i prywatnych, których zagospodarowanie nie jest możliwe bez likwidacji parkingu z powierzchni placu. Rewitalizacja placu poprzez zagospodarowanie placu zielenią i elementami rekreacji pozwoli na wprowadzenie zabudowy na działkach przyległych do tego placu i w bezpośrednim jego sąsiedztwie. Działanie to przywróci funkcje mieszkalne i rozwinięte nowe – usługowe w zdegradowanej części centrum historycznego miasta. Działania

	te uporządkują także układ komunikacyjny w sąsiedztwie co poprawi życie wszystkich mieszkańców miasta.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Otwarta przestrzeń utworzona lub rekultywowana na obszarach miejskich (ha) — Liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji (os.)
Planowany okres realizacji (lata)	2024 - 2026
Szacowana wartość projektu	25 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.05.02 — WFOŚiGW / NFOŚiGW — Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych — środki własne Miasta

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P10. Realizacja korytarzy zieleni i miejsc rekreacji historycznego centrum miasta Skierniewice – część I
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Inwestycji Kubaturowych, Wydział Dróg i Komunikacji
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	-
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Jagiellońska ul. Mszczonowska dz. ew. 106301_1.0010.189/3, obręb 0010
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Wprowadzenie funkcji zieleni, rekreacji i wypoczynku w zdegradowanej części miasta.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Opracowanie dokumentacji projektowej, wykonanie prac budowlanych. Wzmacnianie istniejących funkcji miasta, zachowanie ładu przestrzennego i estetyki miasta, zwiększenie dostępności infrastruktury kultury, sportu i rekreacji dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprawa warunków mieszkaniowych na obszarze rewitalizacji w Mieście Skierniewice, poprawa jakości środowiska naturalnego, poprawa warunków życia wszystkich mieszkańców

	Skierniewic. Planowane przedsięwzięcie zostanie wykonane w zakresie zaakceptowanym uprzednio przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	Teren działek nr ew. 189/1 i 189/3 jest użytkowany jako chodnik. Wielkość tego chodnika jest przypadkowa, wynikająca z zagospodarowania pozostałości pasa drogowego ulicy Jagiellońskiej, poza granicami jezdni. W sąsiedztwie tego miejsca istnieje szereg lokali usługowych znajdujących się w parterze bezpośrednio przyległego budynku wielorodzinnego. Rewitalizacja działek poprzez wprowadzenie zieleni i elementów rekreacji pozwoli na zwiększenie terenów biologicznie czynnych oczekiwanych przez wszystkich mieszkańców miasta korzystających z terenu centrum miasta jako centrum handlowo-administracyjno-usługowego. Działanie to rozwinie korytarz ekologiczny zieleni prowadzący od parku miejskiego poprzez rynek miejski do ulicy Reymonta i terenów rekreacji przy CKiS.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	— Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha] — Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.]
Planowany okres realizacji (lata)	2024 - 2027
Szacowana wartość projektu	5 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	— Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.05.02 — środki WFOŚiGW / NFOŚiGW — Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych — środki własne Miasta

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P11. Realizacja korytarzy zieleni i miejsc rekreacji historycznego centrum miasta Skierniewice – część II
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Inwestycji Kubaturowych, Wydział Dróg i Komunikacji
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	-
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Wł. St. Reymonta dz. ew. 106301_1.0010.551/2, obręb 0010
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji

Cel projektu	Wprowadzenie funkcji zieleni, rekreacji i wypoczynku w zdegradowanej części miasta
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Opracowanie dokumentacji projektowej, wykonanie prac budowlanych. Wzmacnianie istniejących funkcji miasta, zachowanie ładu przestrzennego i estetyki miasta, zwiększenie dostępności infrastruktury kultury, sportu i rekreacji dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprawa warunków mieszkaniowych na obszarze rewitalizacji w Mieście Skierniewice, poprawa jakości środowiska naturalnego, poprawa warunków życia wszystkich mieszkańców Skierniewic. Planowane przedsięwzięcie zostanie wykonane w zakresie zaakceptowanym uprzednio przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	Teren działki nr ew. 551/2, przy ulicy Wł. St. Reymonta jest użytkowany jako chodnik wraz z przystankiem autobusów miejskich oraz międzymiastowych. Wielkość tego chodnika w tym miejscu jest przypadkowa, wynikająca z zagospodarowania pozostałości pasa drogowego ulicy, poza granicami jezdni. W sąsiedztwie tego miejsca istnieje szereg lokali usługowych znajdujących się w parterze bezpośrednio przyległego budynku wielorodzinnego. Rewitalizacja działek poprzez wprowadzenie zieleni i elementów rekreacji pozwoli na zwiększenie terenów biologicznie czynnych oczekiwanych przez wszystkich mieszkańców miasta korzystających z terenu centrum miasta jako centrum handlowo-administracyjno-usługowego. Działanie to rozwinie korytarz ekologiczny zieleni prowadzący od parku miejskiego poprzez rynek miejski do ulicy Reymonta i terenów rekreacji przy CKiS.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	— Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha] — Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.]
Planowany okres realizacji (lata)	2024 - 2027
Szacowana wartość projektu	5 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	— Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.05.02 — środki WFOŚiGW / NFOŚiGW — Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych — środki własne Miasta
Nazwa projektu rewitalizacyjnego	P12. Budowa połączenia rekreacyjno-dydaktycznego parku miejskiego z północną częścią miasta Skierniewice – część I i część II
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Inwestycji Kubaturowych, Wydział Dróg i Komunikacji
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji	-

projektu	
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	<p>ul. Łowicka oraz park miejski fragment rzeki Łupia-Skierniewka dz. ew. część I 106301_1.0009.265, obręb 0009 106301_1.0009.4, obręb 0009 106301_1.0001.258/7, obręb 0001 106301_1.0001.188/7, obręb 0001 106301_1.0009.41/2, obręb 0009 Cześć II 106301_1.0001.266/1, obręb 0001 106301_1.0002.550/1, obręb 0002 106301_1.0002.550/12, obręb 0002 106301_1.0002.550/11, obręb 0002 106301_1.0002.550/10, obręb 0002 106301_1.0002.550/9, obręb 0002 106301_1.0002.550/13, obręb 0002 106301_1.0002.550/2, obręb 0002 106301_1.0002.550/3, obręb 0002 106301_1.0002.550/4, obręb 0002 106301_1.0002.550/8, obręb 0002 106301_1.0002.550/7, obręb 0002 106301_1.0002.550/6, obręb 0002 106301_1.0002.550/5, obręb 0002 106301_1.0002.550/14, obręb 0002</p>
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Budowa nowego zejścia od ulicy Łowickiej do parku miejskiego tj. chodnika i ścieżki rowerowej wraz z nowym mostem pieszo-rowerowym wraz z realizacją ścieżek edukacyjnych na terenie parku
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Opracowanie dokumentacji projektowej, wykonanie prac budowlanych. Wzmacnianie istniejących funkcji miasta, zachowanie ładu przestrzennego i estetyki miasta, zwiększenie dostępności infrastruktury kultury, sportu i rekreacji dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprawa warunków mieszkaniowych na obszarze rewitalizacji w Mieście Skierniewice, poprawa jakości środowiska naturalnego, poprawa warunków życia wszystkich mieszkańców Skierniewic.

	<p>Zapewnienie dostosowania przestrzeni dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i innymi szczególnymi potrzebami zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.</p> <p>W ramach prac realizacyjnych nastąpi uzgodnienie z właściwą jednostką organizacyjną zarządcy infrastruktury kolejowego, tj. PKP Polskie Linie Kolejowe S.A. Zakład Linii Kolejowych w Łodzi. Zagospodarowanie terenów sąsiadujących z infrastrukturą kolejową oraz wszelkie zamierzenia inwestycyjne planowane do realizacji w ich sąsiedztwie będą zgodne z przepisami odrębnymi, w tym z: ustawą z dnia 28 marca 2003 r. o transporcie kolejowym, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 7 sierpnia 2008 r. w sprawie wymagań w zakresie odległości i warunków dopuszczających usytuowanie drzew i krzewów, elementów ochrony akustycznej i wykonania robót ziemnych w sąsiedztwie linii kolejowej, a także sposobu urządzania i utrzymywania zasłon odśnieżnych oraz pasów przeciwpożarowych, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 października 2015 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać skrzyżowania linii kolejowych oraz bocznic kolejowych z drogami i ich usytuowanie, ustawą z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane, rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 12 kwietnia 2002 r. w sprawie warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budynki i ich usytuowanie, ustawą z dnia 21 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. Zadanie będzie komplementarne zadania ujętego w budżecie miasta zadaniem pn. Budowa ścieżki pieszo – rowerowej łączącej ul. Łowicką z zalewem Zadębie.</p>
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	<p>Na terenie planowanym do objęcia inwestycją istnieje zdegradowane i nieprzystosowane dla wszystkich użytkowników (dysfunkcje ruchu, słuchu i wzroku) połączenie piesze północnych osiedli mieszkaniowych miasta z najbardziej atrakcyjnymi terenami wypoczynku i rekreacji miasta w postaci parku miejskiego i dalej z historycznym centrum Miasta. Połączenie to stanowi chodnik oraz most pieszy, których szerokość, nachylenie podłużne i przekrój ograniczają dostęp dla wskazanych powyżej mieszkańców. Teren parku miejskiego to także miejsce ogromnej ilości siedlisk fauny i flory, której opis i prezentacja, jakie zostaną w ramach tej inwestycji wykonane na szlakach edukacyjnych zwiększą wiedzę mieszkańców poprzez edukację. Realizacja inwestycji umożliwi wszystkim mieszkańcom północnej części miasta na dostęp do parku i edukację mieszkańców czyli wprowadzenie nowej funkcji parku – edukacyjnej.</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha] — Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.]
Planowany okres realizacji (lata)	2024 - 2027
Szacowana wartość projektu	9 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, FELD.05.02 — środki WFOŚiGW / NFOŚiGW — Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych

	— środki własne Miasta
Nazwa projektu rewitalizacyjnego	P13. Rewitalizacja doliny rzeki Łupia-Skierniewka wraz z wprowadzeniem funkcji edukacyjnej
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Inwestycji Kubaturowych, Wydział Dróg i Komunikacji
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	-
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	dz. ew. w ramach poszczególnych etapów projektu rewitalizacji 106301_1.0007.152/3, obręb 0007 106301_1.0007.159, obręb 0007 106301_1.0007.21/24, obręb 0007 106301_1.0007.20/2, obręb 0007 106301_1.0009.141, obręb 0009 106301_1.0009.505/2, obręb 0009 106301_1.0009.375/4, obręb 0009 106301_1.0009.140, obręb 0009 106301_1.0009.142, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Budowa ścieżki edukacyjnej wzdłuż rzeki Łupia-Skierniewka wraz z mostami pieszo-rowerowymi i punktami edukacji ekologicznej
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	wzmacnianie istniejących funkcji miasta, zachowanie ładu przestrzennego i estetyki Miasta, zwiększenie dostępności infrastruktury kultury, sportu i rekreacji dla mieszkańców obszaru rewitalizacji, poprawa warunków mieszkaniowych na obszarze rewitalizacji w Mieście Skierniewice, poprawa jakości środowiska naturalnego, poprawa warunków życia wszystkich mieszkańców Skierniewic,
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projekt	Dolina rzeki Łupia-Skierniewka jest zdegradowaną doliną rzeczną tak przyrodniczo jak i funkcjonalnie. Brzegi rzeki porośnięte są roślinnością ruderalną. Dostęp do brzegów rzeki w celu ich renowacji, zabezpieczeń jest utrudniona, częściowo niemożliwa. Jednocześnie dolina rzeki to miejsce występowania szeregu miejsc atrakcyjnych krajoznawczo jak też edukacyjnie. Zarówno z uwagi na liczną faunę i florę jak i miejsca widokowe. Dolina rzeki jest obecnie niedostępna dla mieszkańców, nie pozwala na korzystanie z jej walorów szczególnie rekreacyjnych i edukacyjnych
Prognozowane rezultaty wraz ze	— Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją [ha]

sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	— Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach [szt.]
Planowany okres realizacji (lata)	2024 - 2027
Szacowana wartość projektu	24 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.05.02 — środki WFOŚiGW/ NFOŚiGW — Rządowy Fundusz Polski Ład: Program Inwestycji Strategicznych — środki własne Miasta

Nazwa projektu rewitalizacyjnego	P14. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Okrzei
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Dróg i Komunikacji, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Okrzei dz. ew. 106301_1.0009.339, obręb 0009 106301_1.0009.321/3, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Poprawa stanu technicznego ulicy, tym samym poprawa bezpieczeństwa i dostępności do istniejących lokali usługowych, wprowadzenie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie w zakresie energooszczędności.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>W ramach przebudowy ulicy planuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> — wykonanie nowej nawierzchni wraz z wymiana konstrukcji jezdni jeśli zajdzie taka konieczność — wykonanie oznakowania poziomego i pionowego wraz z innymi niezbędnymi urządzeniami bezpieczeństwa ruchu, — uporządkowanie ruchu pieszego i rowerowego poprzez wykonanie chodników — uporządkowanie i wprowadzenie nowych miejsc postojowych, — uporządkowanie zieleni, — uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej - poprzez rozdział wód deszczowych i ścieków,

	<ul style="list-style-type: none"> — przebudowa kolidujących z inwestycją urządzeń obcych np. wodno-kanalizacyjnych, telekomunikacyjnych, elektroenergetycznych, gazowych itp. — przebudowa oświetlenia ulicznego z wymianą istniejących lamp oświetleniowych na lampy typu LED.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	Poprawa bezpieczeństwa, poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej, wprowadzenie rozwiązań energooszczędnych poprzez przebudowę wprowadzenie oświetlenia LED. Poprawa dostępności dla osób niepełnosprawnych. Poprawa stanu środowiska poprzez uporządkowanie gospodarki ściekowej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg [km.] — Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego [os.]
Planowany okres realizacji (lata)	2024-2027
Szacowana wartość projektu	6 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Rządowy Funduszu Rozwoju Dróg — Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności — Rządowy Fundusz Polski Ład — środki własne Miasta

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P15. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Władysława Stanisława Reymonta od ul. Mszczonowskiej do ul. Jana III Sobieskiego wraz ze skrzyżowaniami oraz wraz z odcinkiem ul. Doktora Stanisława Rybickiego (od ul. Jana III Sobieskiego do ul. Pomologicznej)
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Dróg i Komunikacji, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Władysława Stanisława Reymonta od ul. Mszczonowskiej do ul. Jana III Sobieskiego wraz ze skrzyżowaniami dz. ew. 106301_1.0009.236, obręb 0009 106301_1.0010.188/3, obręb 0010 106301_1.0010.181/2, obręb 0010 106301_1.0010.172/2, obręb 0010 106301_1.0010.172/1, obręb 0010 106301_1.0010.8, obręb 0010 106301_1.0010.181/3, obręb 0010 106301_1.0010.180/3, obręb 0010

	<p>106301_1.0010.179/1, obręb 0010 106301_1.0010.143/1, obręb 0010 106301_1.0010.551/2, obręb 0010 106301_1.0010.553, obręb 0010 106301_1.0010.5, obręb 0010 106301_1.0009.31, obręb 0009 106301_1.0010.58, obręb 0010 106301_1.0010.21/11, obręb 0010 106301_1.0010.92/2, obręb 0010 106301_1.0010.48/2, obręb 0010 106301_1.0010.21/9, obręb 0010 106301_1.0010.17, obręb 0010 106301_1.0010.15/5, obręb 0010 106301_1.0010.16/1, obręb 0010 106301_1.0010.16/2, obręb 0010 106301_1.0010.140010, obręb 106301_1.0010.1, obręb 0010 106301_1.0004.96/21, obręb 0004 106301_1.0004.95/1, obręb 0004 106301_1.0004.49/2, obręb 0004 106301_1.0009.11, obręb 0009</p>
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Poprawa stanu technicznego ulicy, tym samym poprawa bezpieczeństwa i dostępności do istniejących lokali usługowych, wprowadzenie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie w zakresie energooszczędności.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>W ramach przebudowy ulicy planuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> — wykonanie nowej nawierzchni jezdni wraz z wymianą konstrukcji jeśli będzie konieczność — wykonanie oznakowania poziomego i pionowego wraz z innymi niezbędnymi urządzeniami bezpieczeństwa ruchu, — uporządkowanie ruchu pieszego i rowerowego poprzez wykonanie chodników i ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) lub ciągów pieszo-rowerowych, — uporządkowanie i wprowadzenie nowych miejsc postojowych, — uporządkowanie zieleni, — uporządkowanie gospodarki wodno ściekowej - poprzez rozdział wód opadowych i ścieków,

	<ul style="list-style-type: none"> — przebudowa kolidujących z inwestycją urządzeń obcych np. wodno-kanalizacyjnych, telekomunikacyjnych, elektroenergetycznych, gazowych itp. — przebudowa oświetlenia ulicznego z wymianą istniejących lamp oświetleniowych na lampy typu LED. — -wyposażenie w monitoring.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	Poprawa bezpieczeństwa, poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej, wprowadzenie rozwiązań energooszczędnych poprzez przebudowę wprowadzenie oświetlenia LED. Poprawa dostępności dla osób niepełnosprawnych. Poprawa stanu środowiska poprzez uporządkowanie gospodarki ściekowej
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg [km.] — Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego [os.]
Planowany okres realizacji (lata)	2025-2027
Szacowana wartość projektu	25 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Rządowy Funduszu Rozwoju Dróg — Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności — Rządowy Fundusz Polski Ład — środki własne Miasta

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P16. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Strykowskiej od ul. Rawskiej do Placu Dąbrowskiego
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Dróg i Komunikacji, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Stefana Batorego dz. ew. 106301_1.0010.188/3, obręb 0010 106301_1.0010.218, obręb 0010 106301_1.0010.201/6, obręb 0010 106301_1.0009.296, obręb 0009 106301_1.0009.190/2, obręb 0009 106301_1.0009.190/1, obręb 0009

Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Poprawa stanu technicznego ulicy, tym samym poprawa bezpieczeństwa i dostępności do istniejących lokali usługowych, wprowadzenie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie w zakresie energooszczędności.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>W ramach przebudowy ulicy planuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> — wykonanie nowej nawierzchni jezdni wraz z wymianą istniejącej konstrukcji o ile będzie taka konieczność — wykonanie oznakowania poziomego i pionowego wraz z innymi niezbędnymi urządzeniami bezpieczeństwa ruchu, — uporządkowanie ruchu pieszego i rowerowego poprzez wykonanie chodników ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) lub ciągów pieszo-rowerowych, — uporządkowanie i wprowadzenie nowych miejsc postojowych, — uporządkowanie zieleni, — uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej - poprzez rozdział wód opadowych i ścieków, — przebudowa kolidujących z inwestycją urządzeń obcych np. wodno-kanalizacyjnych, telekomunikacyjnych, elektroenergetycznych, gazowych itp. — przebudowa oświetlenia ulicznego z wymianą istniejących lamp oświetleniowych na lampy typu LED. — wyposażenie w monitoring.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projekt	Poprawa bezpieczeństwa, poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej, wprowadzenie rozwiązań energooszczędnych poprzez przebudowę wprowadzenie oświetlenia LED. Poprawa dostępności dla osób niepełnosprawnych. Poprawa stanu środowiska poprzez uporządkowanie gospodarki ściekowej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg [km.] — Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego [os.]
Planowany okres realizacji (lata)	2025-2027
Szacowana wartość projektu	5 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Rządowy Funduszu Rozwoju Dróg — Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności — Rządowy Fundusz Polski Ład — środki własne Miasta
Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P17. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Św. Stanisława
Wskazanie podmiotów realizujących	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Dróg i Komunikacji, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji,

projekt	Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Św. Stanisława dz. ew. 106301_1.0010.201/6, obręb 0010 106301_1.0010.296/1, obręb 0010 106301_1.0010.329, obręb 0010 106301_1.0010.225/1, obręb 0010
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Poprawa stanu technicznego ulicy, tym samym poprawa bezpieczeństwa i dostępności do istniejących lokali usługowych, wprowadzenie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie w zakresie energooszczędności.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach przebudowy ulicy planuje się: <ul style="list-style-type: none"> — wykonanie nowej nawierzchni jezdni wraz z wymianą istniejącej konstrukcji o ile będzie taka konieczność — wykonanie oznakowania poziomego i pionowego wraz z innymi niezbędnymi urządzeniami bezpieczeństwa ruchu, — uporządkowanie ruchu pieszego i rowerowego poprzez wykonanie chodników i ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) lub ciągów pieszo-rowerowych, — uporządkowanie i wprowadzenie nowych miejsc postojowych, — uporządkowanie zieleni, — uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej - poprzez rozdział wód opadowych i ścieków, — przebudowa kolidujących z inwestycją urządzeń obcych np. wodno-kanalizacyjnych, telekomunikacyjnych, elektroenergetycznych, gazowych itp. — przebudowa oświetlenia ulicznego z wymianą istniejących lamp oświetleniowych na lampy typu LED. — wyposażenie w monitoring.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projekt	Poprawa bezpieczeństwa, poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej, wprowadzenie rozwiązań energooszczędnych poprzez przebudowę wprowadzenie oświetlenia LED. Poprawa dostępności dla osób niepełnosprawnych. Poprawa stanu środowiska poprzez uporządkowanie gospodarki ściekowej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w	<ul style="list-style-type: none"> — Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg [km.] — Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia

odniesieniu do celów rewitalizacji	społecznego [os.]
Planowany okres realizacji (lata)	2025-2027
Szacowana wartość projektu	5 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Rządowy Funduszu Rozwoju Dróg — Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) — Rządowy Fundusz Polski Ład — środki własne Miasta
Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P18. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Stefana Batorego odc. od ul. Rynek do Placu Jana Pawła II
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Dróg i Komunikacji, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	dz. ew. 106301_1.0010.201/6, obręb 0010 106301_1.0010.218, obręb 0010 106301_1.0010.279, obręb 0010 106301_1.0010.329, obręb 0010 106301_1.0010.201/4, obręb 0010 106301_1.0010.386/2, obręb 0010 106301_1.0010.388/1, obręb 0010 106301_1.0010.449, obręb 0010 106301_1.0010.476, obręb 0010 106301_1.0010.536, obręb 0010 106301_1.0010.388/2, obręb 0010 106301_1.0009.296, obręb 0009 106301_1.0009.339, obręb 0009 106301_1.0009.395, obręb 0009 106301_1.0007.21/65, obręb 0007 106301_1.0007.21/50, obręb 0007

Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Poprawa stanu technicznego ulicy, tym samym poprawa bezpieczeństwa i dostępności do istniejących lokali usługowych, wprowadzenie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie w zakresie energooszczędności.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>W ramach przebudowy ulicy planuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> — wykonanie nowej nawierzchni jezdni wraz z wymianą istniejącej konstrukcji o ile będzie taka konieczność — wykonanie oznakowania poziomego i pionowego wraz z innymi niezbędnymi urządzeniami bezpieczeństwa ruchu, — uporządkowanie ruchu pieszego i rowerowego poprzez wykonanie chodników ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) lub ciągów pieszo-rowerowych, — uporządkowanie i wprowadzenie nowych miejsc postojowych, — uporządkowanie zieleni, — uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej - poprzez rozdział wód opadowych i ścieków, — przebudowa kolidujących z inwestycją urządzeń obcych np. wodno-kanalizacyjnych, telekomunikacyjnych, elektroenergetycznych, gazowych itp. — przebudowa oświetlenia ulicznego z wymianą istniejących lamp oświetleniowych na lampy typu LED. — wyposażenie w monitoring.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projekt	Poprawa bezpieczeństwa, poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej, wprowadzenie rozwiązań energooszczędnych poprzez przebudowę wprowadzenie oświetlenia LED. Poprawa dostępności dla osób niepełnosprawnych. Poprawa stanu środowiska poprzez uporządkowanie gospodarki ściekowej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg [km.] — Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego [os.]
Planowany okres realizacji (lata)	2025-2027
Szacowana wartość projektu	18 600 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Rządowy Funduszu Rozwoju Dróg — Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) — Rządowy Fundusz Polski Ład — środki własne Miasta
Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P19. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Gałęckiego

Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Dróg i Komunikacji, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	dz. ew. 106301_1.0010.68/2, obręb 0010 106301_1.0010.170, obręb 0010 106301_1.0010.169, obręb 0010 106301_1.0009.40, obręb 0009 106301_1.0009.46, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Poprawa stanu technicznego ulicy, tym samym poprawa bezpieczeństwa i dostępności do istniejących lokali usługowych, wprowadzenie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie w zakresie energooszczędności.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>W ramach przebudowy ulicy planuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> — wykonanie nowej nawierzchni jezdni wraz z wymianą istniejącej konstrukcji o ile będzie taka konieczność — wykonanie oznakowania poziomego i pionowego wraz z innymi niezbędnymi urządzeniami bezpieczeństwa ruchu, — uporządkowanie ruchu pieszego i rowerowego poprzez wykonanie chodników i ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) lub ciągów pieszo-rowerowych, — uporządkowanie i wprowadzenie nowych miejsc postojowych, — uporządkowanie zieleni, — uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej - poprzez rozdział wód opadowych i ścieków, — przebudowa kolidujących z inwestycją urządzeń obcych np. wodno-kanalizacyjnych, telekomunikacyjnych, elektroenergetycznych, gazowych itp. — przebudowa oświetlenia ulicznego z wymianą istniejących lamp oświetleniowych na lampy typu LED. — wyposażenie w monitoring. <p>Projekt zostanie wykonany z poszanowaniem zasad horyzontalnych, w tym m.in. Wpływ projektu na zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, Zgodność projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania, Zgodność projektu z zasadą „nie czyn poważnych szkód” (Do No Significant Harm).</p>
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać	Poprawa bezpieczeństwa, poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej, wprowadzenie rozwiązań

projektu	energooszczędnych poprzez przebudowę wprowadzenie oświetlenia LED. Poprawa dostępności dla osób niepełnosprawnych. Poprawa stanu środowiska poprzez uporządkowanie gospodarki ściekowej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg [km.] — Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego [os.]
Planowany okres realizacji (lata)	2025-2027
Szacowana wartość projektu	7 400 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Rządowy Funduszu Rozwoju Dróg — Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) — Rządowy Fundusz Polski Ład — środki własne Miasta
Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P20. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Prymasowskiej od ul. Jagiellońskiej do ul. Józefa Piłsudskiego wraz ze skrzyżowaniem ul. Józefa Piłsudskiego i ul. Tadeusza Kościuszki oraz wraz z mostem na rzece Skierniewce
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Dróg i Komunikacji, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	dz. ew. 106301_1.0010.20, obręb 0010 106301_1.0010.60, obręb 0010 106301_1.0009.40, obręb 0009 106301_1.0009.46, obręb 0009 106301_1.0009.141, obręb 0009 106301_1.0009.60, obręb 0009 106301_1.0009.47, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Poprawa stanu technicznego ulicy, tym samym poprawa bezpieczeństwa i dostępności do istniejących lokali usługowych, wprowadzenie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie w zakresie energooszczędności.

Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>W ramach przebudowy ulicy planuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> — wykonanie nowej nawierzchni wraz z wymiana konstrukcji jeśli będzie zachodziła taka konieczność — wykonanie oznakowania poziomego i pionowego wraz z innymi niezbędnymi urządzeniami bezpieczeństwa ruchu, — uporządkowanie ruchu pieszego i rowerowego poprzez wykonanie chodników, ścieżek rowerowych (dróg dla rowerów) lub ciągów pieszo-rowerowych, — uporządkowanie i wprowadzenie nowych miejsc postojowych, — uporządkowanie zieleni, — uporządkowanie gospodarki wodno ściekowej - poprzez rozdział wód deszczowych i ścieków, — przebudowa kolidujących z inwestycją urządzeń obcych np. wodno-kanalizacyjnych, telekomunikacyjnych, elektroenergetycznych, gazowych itp. — przebudowa oświetlenia ulicznego z wymianą istniejących lamp oświetleniowych na lampy typu LED, — remont mostu na rz. Skierniewce — przebudowa skrzyżowania z ul. J. Piłsudskiego i ul. T. Kościuszki <p>Projekt zostanie wykonany z poszanowaniem zasad horyzontalnych, w tym m.in. Wpływ projektu na zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, Zgodność projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania, Zgodność projektu z zasadą „nie czyń poważnych szkód” (Do No Significant Harm).</p>
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	Poprawa bezpieczeństwa, poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej, wprowadzenie rozwiązań energooszczędnych poprzez przebudowę wprowadzenie oświetlenia LED. Poprawa dostępności dla osób niepełnosprawnych. Poprawa stanu środowiska poprzez uporządkowanie gospodarki ściekowej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg [km.] — Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego [os.]
Planowany okres realizacji (lata)	2025-2027
Szacowana wartość projektu	22 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Rządowy Funduszu Rozwoju Dróg — Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) — Rządowy Fundusz Polski Ład — środki własne Miasta
Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P21. Poprawa jakości przestrzeni publicznych obszaru rewitalizacji poprzez przebudowę ul. Senatorskiej na odc. od ul. Prymasowskiej do ul. Kościelnej wraz z ulicą Kościelną i odc. ul. Św. Floriana
Wskazanie podmiotów realizujących	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Dróg i Komunikacji, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji,

projekt	Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Senatorska dz. ew. 106301_1.0009.157, obręb 0009 106301_1.0009.155, obręb 0009 106301_1.0009.156/2, obręb 0009 106301_1.0009.159, obręb 0009 106301_1.0009.46, obręb 0009 106301_1.0010.61, obręb 0010
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Poprawa stanu technicznego ulicy, tym samym poprawa bezpieczeństwa i dostępności do istniejących lokali usługowych, wprowadzenie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie w zakresie energooszczędności.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>W ramach przebudowy ulicy planuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> — wykonanie nowej nawierzchni wraz z wymiana konstrukcji jezdni jeśli zajdzie taka konieczność — wykonanie oznakowania poziomego i pionowego wraz z innymi niezbędnymi urządzeniami bezpieczeństwa ruchu, — uporządkowanie ruchu pieszego i rowerowego poprzez wykonanie chodników, ścieżek rowerowych lub pieszo-rowerowych, — uporządkowanie i wprowadzenie nowych miejsc postojowych, — uporządkowanie zieleni, — uporządkowanie gospodarki wodno ściekowej - poprzez rozdział wód deszczowych i ścieków, — przebudowa kolidujących z inwestycją urządzeń obcych np. wodno-kanalizacyjnych, telekomunikacyjnych, elektroenergetycznych, gazowych itp. — przebudowa oświetlenia ulicznego z wymianą istniejących lamp oświetleniowych na lampy typu LED <p>Projekt zostanie wykonany z poszanowaniem zasad horyzontalnych, w tym m.in. Wpływ projektu na zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, Zgodność projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania, Zgodność projektu z zasadą „nie czyn poważnych szkód” (Do No Significant Harm).</p>
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać	Poprawa bezpieczeństwa, poprawa stanu technicznego infrastruktury drogowej, wprowadzenie rozwiązań

projektu	energooszczędnych poprzez przebudowę wprowadzenie oświetlenia LED. Poprawa dostępności dla osób niepełnosprawnych. Poprawa stanu środowiska poprzez uporządkowanie gospodarki ściekowej.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Długość wybudowanych lub przebudowanych dróg [km.] — Liczba osób korzystających z nowej lub przebudowanej infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego [os.]
Planowany okres realizacji (lata)	2023-2027
Szacowana wartość projektu	10 500 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Rządowy Funduszu Rozwoju Dróg — Krajowy Plan Odbudowy i Zwiększania Odporności (KPO) — Rządowy Fundusz Polski Ład — środki własne Miasta

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P22. Inkubator przedsiębiorczości - wspieranie przedsiębiorczości wśród mieszkańców obszaru rewitalizacji
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Organizacje pozarządowe działającej na terenie Miasta Skierniewice Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych Powiatowy Urząd Pracy w Skierniewicach
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Cały obszar rewitalizacji (projekt nie inwestycyjny)
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP szczególnie na obszarze rewitalizacji
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach przedsięwzięcia będą organizowane szkolenia i kursy zarówno dla działających na terenie miasta Skierniewice oraz w jego najbliższej okolicy. Organizacja konferencji promującej projekt i zakup niezbędnych gadżetów promocyjnych. Organizacja wsparcia doradczego dla lokalnych przedsiębiorców szczególnie młodych osób pragnących podjąć działalność gospodarczą. W zakresie możliwości kosztów kwalifikowanych wsparcie szkoleniowe realizowane przed rozpoczęciem działalności gospodarczej: szkolenie pn. "ABC BIZNESU", pomoc eksperta w przygotowaniu biznesplanu oraz wniosku o udzielenie wsparcia pomostowego. Wsparcie finansowe na założenie własnej działalności gospodarczej, fakultatywne finansowe wsparcie pomostowe.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać	Przedsięwzięcie odpowiada na problem wymagający wzmocnienia lokalnej przedsiębiorczości. W diagnozie sfery

projektu	gospodarczej obszaru rewitalizacji przedstawiały go niekorzystne wartości wskaźnika obrazujące niską przedsiębiorczość mieszkańców obszaru rewitalizacji, którzy w porównaniu z mieszkańcami Skierniewic wykazują mniejszą aktywność zawodową. Dotyczy to m.in. osób w wieku 50+, które jako grupa narażona na marginalizację z powodu wieku została wskazana jako ta, do której warto skierować pomoc. Inną grupą wymagającą wsparcia w zakresie przedsiębiorczości są osoby z niepełnosprawnościami. Ponadto obszar rewitalizacji cechuje wyższy stopień bezrobocia i ubóstwa. Zdiagnozowane problemy społeczne dotyczą osób nieaktywnych zawodowo, o niskich kompetencjach i wykształceniu. Projekt stanowić będzie kontynuację projektów społecznych realizowanych na terenie miasta Skierniewice w mijającej perspektywie finansowej
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Liczba szkoleń [szt.] — Liczba uczestników wydarzeń [os.]
Planowany okres realizacji (lata)	2024-2025
Szacowana wartość projektu	1 500 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 — Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki 2021-2027 — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 — środki własne Miasta

Nazwa projektu rewitalizacyjnego	P23. Akcja rewitalizacja - jarmark lokalny przy okazji Skierniewickiego Świąta Kwiatów Owoców i Warzyw
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Kultury i Promocji Miasta, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych Instytut Ogrodnictwa - PIB
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Pasaż Antoniego Nurzyńskiego dz. ew. 106301_1.0010.15/5, obręb 0010
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Zwiększenie aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji poprzez organizację imprezy animującej mieszkańców Miasta Skierniewice
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność	Impreza plenerowa na otwartej przestrzeni nie stwarzająca barier dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym osób starszych, osób z ograniczeniami ruchu, osób z niepełnosprawnościami. Podczas imprezy plenerowej

osobom ze szczególnymi potrzebami	odbędzie się jarmark z artykułami spożywczymi, koncerty oraz występy artystyczne.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projekt	Przedsięwzięcie odpowiada na problem niskiej aktywności społecznej mieszkańców obszaru rewitalizacji. W diagnozie sfery społecznej problem został wyrażony w sposób pośredni poprzez niską wartość wskaźnika obrazującego liczbę NGO oraz liczbę projektów zgłoszonych do budżetu obywatelskiego. Projekt służy przede wszystkim podniesieniu poziomu integracji społecznej. Przyczynia się do zwiększenia oferty kulturalnej w mieście, dając większe możliwości spędzania czasu wolnego. Jego celem nadrzędnym jest więc aktywizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji, włączenie ich w życie społeczne Miasta. Wydarzenie ma być uzupełnieniem Skierniewickiego Święto Kwiatów Owoców i Warzyw – ogólnopolskiego dwudniowego święta na temat kwiatów, owoców i warzyw, organizowanego od 1977 w Skierniewicach przez władze miasta we współpracy z Instytutem Ogrodnictwa.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	— Liczba zrealizowanych imprez kulturalnych [szt.] - rocznie
Planowany okres realizacji (lata)	2024-2033
Szacowana wartość projektu	30 000 zł rocznie 270 000 zł w okresie realizacji GPR 2023-2033
Potencjalne źródła finansowania	— Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.07.05 — Środki Samorządu Województwa Łódzkiego — środki własne Miasta

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P24. Żyć lepiej w Skierniewicach – aktywizacja społeczno-zawodowa mieszkańców na rewitalizowanym terenie
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Skierniewicach Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Cały obszar rewitalizacji (projekt nie inwestycyjny)
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Wzrost kompetencji społecznych i zawodowych oraz uzyskanie kwalifikacji zgodnych z osobistym potencjałem

	interesariuszy i potrzebami rynku pracy oraz terenu objętego rewitalizacją.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W ramach realizacji przedsięwzięcia uczestnicy projektu zostaną objęci formami wsparcia takimi, jak diagnoza potrzeb oraz predyspozycji społeczno-zawodowych, indywidualne poradnictwo obywatelskie oraz psychologiczne, identyfikacja potrzeb i przygotowanie Indywidualnego Planu Działania, możliwość skorzystania ze szkoleń, kursów oraz staży zawodowych, z doradztwa zawodowego oraz pośrednictwa pracy. Dodatkowo dzięki realizacji przedsięwzięcia będzie możliwość zatrudnienia subsydiowanego.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projekt	Przedsięwzięcie odpowiada na problem bezrobocia oraz konieczności aktywizacji zawodowej mieszkańców obszaru rewitalizacji w wieku przedemerytalnym. W ramach diagnozy sfery społecznej zjawisko to obrazowały znaczne przekroczenia we wskaźnikach dotyczących bezrobocia, ubóstwa, przemocy w rodzinach, przestępczości. Zdiagnozowane problemy społeczne w dużej mierze dotyczą osób młodych, o niskich kompetencjach i wykształceniu, pozostających bez pracy, wykluczonych społecznie, którzy wywodzą się z rodzin zmarginalizowanych, nieradzące sobie w sprawach życiowych i opiekuńczych. Osoby młode pochodzące z takich rodzin tym łatwiej popadają w spiralę problemów społecznych, powtarzając często trajektorię losów rodziców. Działanie rewitalizacyjne realizować będą cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2021– 2030, cel strategiczny Redukowanie problemu uzależnień w mieście Skierniewice oraz cel strategiczny Wspieranie i aktywizacja osób niepełnosprawnych i starszych w mieście Skierniewice.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Liczba osób bezrobotnych, w tym długotrwale bezrobotnych, objętych wsparciem w programie (os.) — Liczba osób, które otrzymały bezzwrotne środki na podjęcie działalności gospodarczej w programie (os.) — Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu (os.)
Planowany okres realizacji (lata)	2024-2033
Szacowana wartość projektu	1 300 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.08.11, FELD.07.01, FELD.07.03 — Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 — środki własne Miasta

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P25. Razem damy radę - program szkoleniowo animacyjny dla mieszkańców rewitalizowanych lokali
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Wydział Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Zakład Gospodarki Mieszkaniowej sp. z o.o. w Skierniewicach
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Cały obszar rewitalizacji (projekt nie inwestycyjny)

Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i integracja społeczna mieszkańców kamienic poddanych działaniom remontowym
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Świadczenie usługi edukacyjno – kulturalnej (w formie działań animacyjnych oraz szkoleń i treningów), związanych z wprowadzeniem nowej funkcji społecznej (mieszkania chronionego dla osób z zaburzeniami psychicznymi) w wyremontowanych kamienicach będących w zasobie komunalnym będących przedmiotem inwestycyjnych działań rewitalizacyjnych.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	Nadrzędnym celem działań prowadzonych w ramach rewitalizacji powinno być przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i integracja społeczna mieszkańców kamienic poddanych działaniom remontowym. Działania powinny zostać skierowane do osób nie radzących sobie w życiu codziennym, nie posiadających rozbudowanych umiejętności interpersonalnych, nie potrafiących samodzielnie rozwiązywać problemów, czy potrzebujących wsparcia (w tym pomocy sąsiedzkiej). Powyższe działania na rzecz integracji społecznej mają być realizowane poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • organizację cykli szkoleń i treningów, • organizację wydarzeń z zakresu animacji społeczno-kulturalnej w postaci wydarzeń o charakterze podwórkowym Działania rewitalizacyjne realizować będą cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2021– 2030, cel strategiczny Wspieranie rodzin i dzieci w mieście Skierniewice.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	— Liczba imprez / wydarzeń [szt.] — Liczba uczestników imprez / wydarzeń [os.]
Planowany okres realizacji (lata)	2024-2025
Szacowana wartość projektu	60 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	— Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.07.05 — Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 — środki własne Miasta
Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P26. Utworzenie i wyposażenie placówki wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży ze Skierniewic
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Inwestycji Kubaturowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Skierniewicach Skierniewickie Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich AMETYST

Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Koziatulskiego (PO PCK) dz. ew. 106301_1.0009.258, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Realizacja przez MOPR w Skierniewicach wysokiej jakości usług wspierania rodziny, zgodnie z zapisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>Remont i modernizacja oraz wyposażenie pomieszczeń.</p> <p>Projekt obejmuje dwa działania 1. Utworzenie, wyposażenie i wsparcie funkcjonowania nowej placówki wsparcia dziennego dla młodzieży w wieku 14 -18 lat na tzw. „Klub młodzieżowy” oraz 2. Wsparcie funkcjonowania, poprzez rozszerzenie oferty wsparcia, istniejącej placówki wsparcia dziennego dla dzieci w wieku 5-13 lat na tzw. „Świetlicę środowiskową”.</p> <p>Grupę docelową działania rewitalizacyjnego stanowią osoby zagrożone ubóstwem lub wykluczeniem społecznym. Projekt zakłada udział wolontariuszy. Wszyscy uczestnicy zostaną objęci kompleksowym wsparciem w ramach projektu obejmującym, w zależności od zdiagnozowanych potrzeb:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) opiekę i wychowanie; 2) zajęcia reedukacyjne; 3) organizację czasu wolnego, zabawy i zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań. 4) zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne lub logopedyczne; 5) indywidualny program korekcyjny, program psychokorekcyjny lub psychoprofilaktyczny, w szczególności terapię pedagogiczną, psychologiczną i socjoterapię. <p>Dla każdego uczestnika opracowany zostanie indywidualny plan wsparcia, z uczestnikami powyżej 15 roku życia zostaną zawarte umowy na zasadach kontraktu. W zakresie w jakim jest to niezbędne dla udzielenia wsparcia dla uczestników projektu, w zależności od potrzeb zrekrutowanej grupy, świadczone będzie wsparcie towarzyszące w postaci m.in: sfinansowaniu kosztów żywienia lub dojazdów do miejsca realizacji wsparcia. Dzięki działaniom projektowym nastąpi poprawa dostępu do wysokiej jakości usług społecznych dla mieszkańców Skierniewic, znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji, co wpłynie pozytywnie na ich sytuację życiową a także na poprawę sytuacji społeczno – gospodarczej , w szczególności mieszkańców obszaru rewitalizacji Miasta Skierniewice.</p>
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projekt	Zdiagnozowane problemy mieszkańców obszaru rewitalizacji wskazują na zasadność realizacji projektu skierowanego na wsparcie w prawidłowym rozwoju, nabycie umiejętności pokonywania codziennych trudności, niwelować deficyty w nauce, uczyć poprzez zabawę. Pod adresem ul. Koziatulskiego w Skierniewicach w oddzielnym budynku funkcjonuje Skierniewickie Stowarzyszenie Rodzin Abstynenckich AMETYST, które realizuje zadanie pt.: Pomoc terapeutyczna i rehabilitacyjna dla osób uzależnionych od alkoholu, udzielanie rodzinom w których występują problemy alkoholowe, pomocy psychospołecznej i prawnej a w szczególności ochrony przed

	przemocą w rodzinie, w tym z uwzględnieniem potrzeb osób zamieszkałych na terenie rewitalizacji. Zasadne jest aby dzieci z tych rodzin mogły być objęte opieką w PWD. Wyzwaniem dla realizacji projektu jest chęć aby dzieci i młodzież z rodzin doświadczających wykluczenia społecznego mogły poszerzać horyzonty: rozwijać zainteresowania, odkrywać i realizować swoje pasje, ciekawie spędzać czas w grupie rówieśników, otrzymać pomoc w odrabianiu zadań domowych i nadrobić zaległości w szkole, nauczyć się lub doskonalić znajomość języka obcego, wykorzystywać komputer do tworzenia (animacje filmowe, prezentacje), radzić sobie z emocjami, otrzymać taką pomoc, jakiej potrzebują.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Liczba osób uczestniczących w projekcie [os.] — Liczba osób uczestniczących w projekcie, które w momencie rekrutacji znajdowało się w niekorzystnej sytuacji społecznej [os.] — Liczba godzin warsztatów, zajęć [godz.]
Planowany okres realizacji (lata)	2023-2025
Szacowana wartość projektu	800 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — środki Starostwa Powiatowego w Skierniewicach, — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.07.07, FELD.07.09 — programy rządowe społeczne, — Fundusze Norweskie — środki własne Miasta

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P27. Remont lokalu z dostosowaniem go do Rodzinnego Domu Dziecka wraz z uwzględnieniem potrzeb osób niepełnosprawnych w Skierniewicach
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Skierniewicach Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Wydział Inwestycji Kubaturowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydziału Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Lelewela 12, dz. ew. 106301_1.0004.41, obręb 0004
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Kompleksowy remont, polegający na przystosowaniu go na potrzeby funkcjonowania jako rodzinny dom dziecka z uwzględnieniem udogodnień dla osób niepełnosprawnych. Poprawa warunków świadczenia usług dla

	podopiecznych jednostki oraz poprawa jakości świadczonych usług na rzecz osób niepełnosprawnych w ramach Dziennego Domu Pobytu „Niedziela”.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Zakres zadań obejmuje prace remontowe i modernizacyjne, dostosowanie lokalu dla osób niepełnosprawnych oraz niedowidzących poprzez likwidację barier architektonicznych, zwiększenie komfortu przebywania osób korzystających z usług jednostki poprzez kompleksowy remont pomieszczeń, wykonanie windy zewnętrznej dla osób niepełnosprawnych, przebudowa sanitariatu na potrzeby w.c. i łazienki dla osób niepełnosprawnych, wymiana stolarki drzwiowej zewnętrznej dostosowanej do obowiązujących przepisów, wymiana wyposażenia oraz mebli w pomieszczeniach służących do przygotowywania i wydawania posiłków, wydzielenie pokoju wraz z jego kapitalnym remontem. Pokój ten jest niezbędny do interwencyjnej opieki medycznej. W ramach prac planuje się likwidację barier architektonicznych poprzez montaż windy dla osób niepełnosprawnych, wymianę drzwi zewnętrznych, przebudowę sanitariatu na potrzeby w.c. i łazienki dla osób niepełnosprawnych, wydzielenie pokoju wraz z jego kapitalnym remontem, który jest niezbędny do interwencyjnej opieki medycznej, wymianę wyposażenia oraz mebli w pomieszczeniach służących do przygotowywania i wydawania posiłków.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projekt	Lokal Dziennego Domu Pobytu „Niedziela” jest nieprzystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych oraz niedowidzących. Pomieszczenia lokalu wymagają generalnego remontu w zakresie budowlanym jak i w zakresie wymiany starych urządzeń oraz wyposażenia kuchni. Realizacja celów dodatkowych w długoterminowej perspektywie przyczyni się do poprawy warunków i jakości życia dzieci będących wychowankami powstałego Rodzinnego Domu Dziecka, szybszego usamodzielnienia się i kontynuowania nauki, a także spadku liczby dzieci umieszczanych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych. Działanie rewitalizacyjne realizować będą cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2021– 2030, cel strategiczny Wspieranie rodzin i dzieci w mieście Skierniewice.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne [szt.] — Liczba wybudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej [szt.] — Liczba przebudowanych obiektów, w których realizowane są usługi aktywizacji społeczno-zawodowej [szt.] — Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami [szt.]
Planowany okres realizacji (lata)	2023-2026
Szacowana wartość projektu	350 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Środki NFZ — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.07.09 — środki własne Miasta
Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P28. Poprawa dostępności przestrzeni publicznych Parku Miejskiego w Skierniewicach
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Gospodarki Komunalnej i Ochrony Środowiska, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji

Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Zakład Utrzymania Miasta sp. z o.o.
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Park Miejski w Skierniewicach dz. ew. 106301_1.0009.5/10, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Zwiększenie atrakcyjności przestrzeni zielonej podczas organizacji wydarzeń, wzmacnianie istniejącej i wspieranie nowej funkcji znajdującego się w centrum miasta Parku Miejskiego. Zwiększenie dostępności infrastruktury kultury i rekreacji dla mieszkańców Miasta. Zwiększenie atrakcyjności przestrzeni zielonej podczas organizacji wydarzeń, wzmacnianie istniejącej i wspieranie nowej funkcji Parku Miejskiego. Aktywizacja mieszkańców poprzez udział w wydarzeniach kulturalnych.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt obejmuje poprawę infrastruktury elektrycznej na terenie zielonym. Przygotowanie projektu rozmieszczenia przyłączy elektrycznych wraz z kosztorysem. Konsultacja projektu z Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków. Wystąpienie o wydanie decyzji do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Ogłoszenie przetargu na wykonanie prac. Podpisanie umów. Realizacja projektu. Projekt zostanie wykonany z poszanowaniem zasad horyzontalnych, w tym m.in. Wpływ projektu na zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, Zgodność projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	Mała ilość przyłączy energetycznych zarówno utrudnia, jak i podnosi znacząco koszty organizacji wydarzeń kulturalnych. Ponadto znacząco wpływa na bezpieczeństwo uczestników, gdyż przewody elektryczne znajdujące się na powierzchni (pomimo zastosowanych zabezpieczeń) stwarzają bezpośrednie zagrożenie dla zdrowia i życia. Sieć przedłużaczy ma również negatywny wpływ na estetyczną stronę eventów.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Liczba udostępnionych obiektów [szt.] — Powierzchnia udostępnionych terenów zielonych [m2]
Planowany okres realizacji (lata)	2025- 2027
Szacowana wartość projektu	1 500 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — środki WFOŚiGW / NFOŚiGW — środki MKiDN — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 — środki własne Miasta

nazwa projektu rewitalizacyjnego	P29. Dostosowanie miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb osób niepełnosprawnych w Przedszkolu nr 1 w Skierniewicach
----------------------------------	---

Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Edukacji, Wydział Inwestycji Kubaturowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Przedszkole nr 1 w Skierniewicach
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Batorego 61/63 dz. ew. 106301_1.0010.532, obręb 0010 106301_1.0010.533/1, obręb 0010
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Wzrost dostępności wysokiej jakości oferty edukacyjnej w przedszkolu miejskim. Stworzenie warunków wychowania przedszkolnego dzieci z niepełnosprawnością oraz dzieci ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi w Mieście Skierniewice poprzez adaptacje przedszkola nr 1, objęcie wsparciem terapeutycznym dzieci niepełnosprawnych,
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Dostosowanie istniejących miejsc wychowania przedszkolnego do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami - prace adaptacyjne i zakup wyposażenia: wykonanie koperty na parkingu, zakup pętli indukcyjnej przenośnej, zakup podnośnika pionowego, dostosowanie łazienki dla osób niepełnosprawnych, zastosowanie informacji dotykowej alfabet Braille, oznaczenia, piktogramy, Miejsce odpoczynku przy wejściu głównym miejsce wyciszenia ławka z podparciem z pochwytami ułatwiającymi siadanie i wstawanie oraz specjalistyczne wsparcie dla dzieci z niepełnosprawnościami. Działanie rewitalizacyjne realizować będą cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Miasta Skierniewice na lata 2021– 2030, cel strategiczny Wspieranie rodzin i dzieci w mieście Skierniewice.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projekt	Przedszkole nie jest obecnie dostępne dla dzieci z niepełnosprawnościami
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	— Liczba wspartych obiektów, w których realizowane są usługi społeczne [szt.]
Planowany okres realizacji (lata)	2024-2025
Szacowana wartość projektu	80 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	Środki własne miasta
Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P30. Budowa skateparku na Zadębciu - skweru aktywności miejskiej
Wskazanie podmiotów realizujących	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Inwestycji Kubaturowych, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania

projekt	Inwestycji, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydziału Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	dz. ew. 106301_1.0007.529, obręb 0007
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Zwiększanie zaangażowania społeczności lokalnych i tworzenia poczucia tożsamości mieszkańców dzielnicy Zadębie
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Celem projektu jest stworzenie miejsca rekreacji zarówno dla dzieci, jak również młodzieży. Projekt obejmować będzie roboty budowlane: korytowanie oraz podbudowa, wykonanie i montaż obiektów skateboardingowych, ustawienie obrzeży, wykonanie posadzki, prace kosmetyczne, montaż elementów małej architektury. W skład przedmiotowego obiektu będą wchodziły takie urządzenia jak, przykładowo: Quarter Pipe, Funbox, Bank ramp. Grindbox, Poręcz prosta mała oraz infrastruktura towarzysząca (m.in. elementy małej architektury). Projekt zostanie wykonany z poszanowaniem zasad horyzontalnych, w tym m.in. Zgodność projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projekt	Projekt skierowany do młodzieży. Projekt zlokalizowany na terenie istniejącego skateparku nad zalewem Zadębie gdzie identyfikuje się popękana nawierzchnię i zdarte rampy, co w ograniczonym stopniu zapewnia bezpieczne uprawianie sportu i rekreacji na tym obiekcie.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Liczba udostępnionych obiektów [szt.] — Powierzchnia udostępnionych terenów zielonych [m2]
Planowany okres realizacji (lata)	2025- 2027
Szacowana wartość projektu	2 500 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027 — środki Samorządu Województwa Łódzkiego — środki WFOŚiGW / NFOŚiGW — środki własne Miasta
Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P31. Dom Wędkarza - Centrum Aktywności Lokalnej Zadębie
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Inwestycji Kubaturowych, Biuro Planowania Przestrzennego i Planowania Inwestycji, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych

Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydziału Rozwoju Gospodarczego, Sportu i Spraw Społecznych, Wydział Kultury i Promocji Miasta Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie w Skierniewicach
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Gajowa dw. ew. 106301_1.0013.220/1, obręb 0013
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Zwiększanie zaangażowania społeczności lokalnych i tworzenia poczucia tożsamości mieszkańców dzielnicy Zadębie
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Projekt wykorzystywać ma potencjał zlokalizowane w tej części miasta zalewu Skierniewickiego na cele aktywności społecznej mieszkańców. W budynku znajdzie swoje miejsce Domu Wędkarza i centrum aktywności lokalnej skierowane do mieszkańców Zadębia. W budynku urządzona zostanie świetlica środowiskowa dla dzieci i młodzieży, klub seniora, filia miejskiej biblioteki publicznej, sala konferencyjno- szkoleniowa, strefa organizacji pozarządowych itp. Teren zostanie zagospodarowany zgodnie z funkcjami Centrum. Adresatami projektu są wszyscy mieszkańcy osiedla Zadębie. Celem projektu jest stworzenie miejsca integracji pokoleniowej i międzypokoleniowej w Zadębciu. CAL będzie miejscem spędzania wolnego czasu, miejscem rozwoju zainteresowań mieszkańców oraz aktywności społecznej mieszkańców. Możliwość rozszerzenia zakresu działania CAL na Klub Senior+ polegająca na motywowaniu seniorów do działań na rzecz samopomocy i działań wolontariackich na rzecz innych poprzez umożliwienie uczestnictwa w spotkaniach Klubu Senior+. Zapewnienie dostosowania przestrzeni dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami i innymi szczególnymi potrzebami zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	Projekt skierowany do mieszkańców obszaru rewitalizacji w szczególności obejmującego Dzielnicę Zadębie. W tej części miasta identyfikuje się potrzebę zapewnienia w większym zakresie niż obecnie ogólnodostępnej i niekomercyjnej przestrzeni miejskiej celem prowadzenia działań rekreacyjnych, kulturalnych i społecznych mieszkańców.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Liczba udostępnionych obiektów [szt.] — Powierzchnia udostępnionych terenów zielonych [m2]
Planowany okres realizacji (lata)	2025- 2027
Szacowana wartość projektu	15 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	— Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027

	<ul style="list-style-type: none"> — Program wieloletni „Senior+” na lata 2021-2025 — środki własne Miasta
Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P32. Rewitalizacja i adaptacja zabytkowej Parowozowni Skierniewice do celów muzealnych i realizacji projektów kulturalnych – II etap
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Polskie Stowarzyszenie Miłośników Kolei
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	Urząd Miasta Skierniewice: Wydział Kultury i Promocji Miasta, Wydział Pozyskiwania Zewnętrznych Środków Finansowych
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Łowicka 1 dz. ew. 106301_1.0009.2/2, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Nadanie nowych funkcji społecznych i kulturalnych obiektowi Parowozowni Skierniewice
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	Zadanie obejmuje kontynuację rozpoczętych prac - wykonanie robót budowlanych przy obiekcie zagrożonym utratą wartości zabytkowych, których realizacja jest niezbędna do usunięcia tych zagrożeń, a następnie umożliwi adaptację Parowozowni Skierniewice do celów muzealnych i realizacji projektów kulturalnych. Projekt zostanie wykonany z poszanowaniem zasad horyzontalnych, w tym m.in. Wpływ projektu na zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, Zgodność projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania.
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	Prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, modernizację prowadzące do przywrócenia lub nadania obiektom nowych funkcji, wraz z możliwością zakupu sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celu projektu. Projekt stanowić ma kontynuację projektu wpisanego do LPR Miasta Skierniewice na lata 2016-2022, projekt 11. Rewitalizacja i adaptacja zabytkowej Parowozowni Skierniewice do celów muzealnych i realizacji projektów kulturalnych. Projekt zrealizowany w części w okresie programowania 2014-2020. Projekt realizowany przez Polskie Stowarzyszenie Miłośników Kolei we współpracy z UM Skierniewice. W I etapie projektu wykonano roboty budowlane przy czterech budynkach kompleksu zabytkowej Parowozowni Skierniewice zagrożonym utratą wartości zabytkowych: wachlarzowej hali parowozowej, budynku administracyjno-socjalnym, zespołu d. stacji wodnej – łaźni, zespołu d. stacji wodnej – pompowni. Prace obejmowały remont fragmentu zniszczonego dachu ww. budynków, w tym odbudowę fragmentu świetlika dachowego hali wachlarzowej. Dodatkowa przeprowadzona została naprawa fragmentów układu torowego oraz w ramach programów rozwoju wolontariatu

	prace porządkowe i estetyzacja obiektu.
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmiernienia w odniesieniu do celów rewitalizacji	Liczba wyremontowanych obiektów [szt.] Powierzchnia zrewitalizowanych terenów zielonych [m2] Liczba udostępnionych obiektów [szt.] Powierzchnia udostępnionych terenów zielonych [m2]
Planowany okres realizacji (lata)	2024-2030
Szacowana wartość projektu	2 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — środki MKiDN — środki Samorządu Województwa Łódzkiego, — ŁWKZ, UM Skierniewice, — Środki Narodowego Instytutu Dziedzictwa — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.05.02 — środki własne wnioskodawcy

Nazwa i numer projektu rewitalizacyjnego	P33. „Ogrody Nauki” Centrum Rozwoju Nauk Ogrodniczych i Edukacji Ekologicznej (CRNOiEE) w Skierniewicach
Wskazanie podmiotów realizujących projekt	Instytut Ogrodnictwa – PIB / Województwo Łódzkie
Wskazanie podmiotów współpracujących przy realizacji projektu	-
Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	ul. Konstytucji 3 Maja 1/3 dz. ew. 106301_1.0009.41/7, obręb 0009
Cele Programu Rewitalizacji, na które oddziaływać ma projekt	Cel szczegółowy 2. Poprawa spójności przestrzenno-funkcjonalnej obszaru rewitalizacji Cel szczegółowy 1. Przeciwdziałanie zjawisku wykluczenia społecznego oraz stworzenie warunków do rozwoju mieszkańców obszaru rewitalizacji
Cel projektu	Promocja wiedzy o przyrodzie oraz sformułowanie odpowiedzi na najważniejsze pytania dotyczące problemów środowiskowych i racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych. Koncepcja zakłada modernizację istniejących obiektów i ulokowanie w nich multimedialnych wystaw tematycznych. Ich celem ma być skupienie uwagi gości na kluczowych składnikach środowiska naturalnego i prezentacja zależności między nimi. Misją tego obiektu będzie promocja wiedzy o przyrodzie oraz sformułowanie odpowiedzi na najważniejsze pytania dotyczące problemów środowiskowych i racjonalnego korzystania z zasobów naturalnych.
Zakres planowanych działań / opis działań zapewniających dostępność	Kompleksowy projekt odnoszący się do wszystkich sfer: materialno-przestrzennej, społecznej, gospodarczej oraz środowiskowej poprzez: prace konserwatorskie, restauratorskie, roboty budowlane, modernizację prowadzące do

osobom ze szczególnymi potrzebami	<p>przywrócenia lub nadania obiektom nowych funkcji, wraz z możliwością zakupu sprzętu i wyposażenia niezbędnego do realizacji celu projektu oraz zagospodarowanie przestrzeni publicznej, w szczególności tworzenie lub modernizacja terenów zielonych.</p> <p>Zakres działań wynika z zapisu Kontraktu Programowego dla województwa łódzkiego i obejmuje zadania a) rewitalizacja obiektów zabytkowych „Osady Pałacowej”, b) kształtowanie postaw proekologicznych i ochrona bioróżnorodności. Projekt zostanie wykonany z poszanowaniem zasad horyzontalnych, w tym m.in. Wpływ projektu na zasadę równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami, Zgodność projektu z koncepcją uniwersalnego projektowania.</p>
Krótki opis problemu jaki ma rozwiązać projektu	<p>Osada Pałacu Prymasowskiego stanowi jeden z bardziej znanych obiektów historycznych w regionie, dlatego też Instytut Ogrodnictwa w trosce o ten zabytkowy obszar stworzył koncepcję zmiany jej zagospodarowania poprzez utworzenie na bazie istniejącej zabytkowej infrastruktury unikalnej inwestycji tj. Centrum Rozwoju Nauk Ogrodniczych i Edukacji Ekologicznej. Nowy pawilon zostanie uzupełniony o nowoczesne centrum konferencyjne, gdzie mają być organizowane wydarzenia branżowe i wykłady ekspertów z całego świata. Projekt stanowić ma kontynuację projektu wpisanego do LPR Miasta Skierniewice na lata 2016-2022, projekt 9. Centrum Rozwoju Nauk Ogrodniczych i Edukacji Ekologicznej; projekt nie został zrealizowany w okresie programowania środków unijnych 2014-2020 z powodu braku środków dotacyjnych.</p>
Prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji	<ul style="list-style-type: none"> — Liczba wyremontowanych obiektów [szt.] — Powierzchnia zrewitalizowanych terenów zielonych [m2] — Powierzchnia zabudowy udostępnionych obiektów [m2] — Powierzchnia udostępnionych terenów zielonych [m2] — Liczba ekspozycji tematycznych [szt.] — Liczba publikacji artykułów promocyjnych [szt.] — Liczba ekspozycji tematycznych [szt.] (ogrodnictwo, warzywnictwo, sadownictwo, pszczelarstwo, agroinżynieria, historia i innowacje w branży ogrodniczej) — Liczba publikacji artykułów promocyjnych [szt.]
Planowany okres realizacji (lata)	2024- 2029
Szacowana wartość projektu	155 000 000 zł
Potencjalne źródła finansowania	<ul style="list-style-type: none"> — Fundusze Europejskie dla Łódzkiego 2021-2027, w szczególności FELD.05.02, FELD.02.15 i FELD.02.17 — Kontrakt Programowy dla Województwa Łódzkiego — środki Samorządu Województwa Łódzkiego — środki własne wnioskodawcy.

	<p>Zgodnie z zapisami SZOP FEŁ2027 w działaniu FELD.05.02 preferowane będzie wspieranie wykorzystania istniejącego zasobu infrastrukturalnego. Nowa infrastruktura będzie wspierana w określonych i należyście uzasadnionych przypadkach, tj. gdy zapewnienie infrastruktury koniecznej do realizacji projektu nie jest możliwe w inny sposób oraz gdy konieczność budowy tej infrastruktury na danym terytorium została potwierdzona analizą potrzeb.</p>
--	--